

TC
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SEYAHAT İŞLETMECİLİĞİ VE TURİST REHBERLİĞİ ANA
BİLİM DALI
SEYAHAT İŞLETMECİLİĞİ VE TURİST REHBERLİĞİ BİLİM
DALI
ÖZEL İLGİ TURİZMİ OLARAK HÜZÜN TURİZMİ VE
TÜRKİYE'DEN ÖRNEKLER

Halil SUNAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Mehmet Erhan SUMMAK

Konya – 2017

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin

Adı Soyadı	Halil SUNAR
Numarası	144265001006
Ana Bilim / Bilim Dalı	Seyahat İşletmeciliği ve Turist Rehberliği Ana Bilim Dalı/ Seyahat İşletmeciliği ve Turist Rehberliği Bilim Dalı
Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
Tezin Adı	Özel İlgi Turizmi Olarak Hüzün Turizmi ve Türkiye'den Örnekler

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin imzası
(İmza)

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Yüksek Lisans Tezi Kabul Formu

Öğrencinin	Adı Soyadı	Halil SUNAR		
	Numarası	144265001006		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Seyahat İşletmeciliği ve Turist Rehberliği Ana Bilim Dalı/ Seyahat İşletmeciliği ve Turist Rehberliği Bilim Dalı		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktora	☐
	Tez Danışmanı	Yrd Doç Dr Mehmet Erhan SUMMAK		
Tezin Adı		Özel İlgi Turizmi Olarak Hüzün Turizmi ve Türkiye'den Örnekler		

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan Özel İlgi Turizmi Olarak Hüzün Turizmi ve Türkiye'den Örnekler başlıklı bu çalışma 06/07/2017 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı	Danışman ve Üyeler	İmza
Yrd. Doç. Dr. M. Erhan SUMMAK	Danışman	
Yrd. Doç. Dr. Halil AKMESE	Üye	
Yrd. Doç. Dr. Alper ATEŞ	Üye	

ÖNSÖZ

Çalışmanın, tez konusunun seçiminden tezin tamamlanmasına kadar, değerli fikir ve görüşlerini benimle paylaşan, bana her konuda yol gösteren tez danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Mehmet Erhan SUMMAK'a; Yüksek Lisans derslerine başladığım günden itibaren her konuda destek ve görüşlerini esirgemeyen ve kendilerinden çok değerli bilgiler edindiğim değerli öğretim üyeleri Sayın Prof. Dr. Abdullah KARAMAN'a, Yrd. Doç. Dr. Alper ATEŞ'e ve Sayın Doç. Dr. Ceyhun Çağlar KILINÇ'a minnet ve şükranlarımı sunarım.

Yapmış olduğum çalışmalarım boyunca beni sürekli motive eden ve düzenli bir çalışma ortamı sağlayan, eğitim yaşantım boyunca elde ettiğim başarıların gerçek sahibi olan ve benim bu günlere gelmemde maddi ve manevi olarak her türlü desteği sağlayan, aileme çok teşekkür ederim.

Saygılarımla,

Halil SUNAR

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin

Adı Soyadı	Halil SUNAR	
Numarası	144265001006	
Ana Bilim / Bilim Dalı	Seyahat İşletmeciliği ve Turist Rehberliği Ana Bilim Dalı/ Seyahat İşletmeciliği ve Turist Rehberliği Bilim Dalı	
Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktor ☐
Tez Danışmanı	Yrd Doç Dr Mehmet Erhan SUMMAK	
Tezin Adı	Özel İlgi Turizmi Olarak Hüzün Turizmi ve Türkiye'den Örnekler	

ÖZET

Sürekli ve hızla gelişen turizm sektöründe turistlerin ihtiyaç ve beklentileri gün geçtikçe değişmektedir. Bu değişim sürecinde turistler doğaya karşı daha duyarlı hale gelmişlerdir. Bunun sonucu olarak turistler kitle turizmi yerine özel ilgi turizmi türlerine yönelmişlerdir. Özel ilgi turizmi türlerinden biri olan, ölüm, felaket ve acının yaşandığı destinasyonlara seyahatleri içeren hüzün turizmi bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Bu çalışmada, hüzün turizmi ile ilgili yerli ve yabancı yazın ayrıntılı bir şekilde taranarak, dünyadan ve ülkemizde yapılan araştırmalar kavramsal çerçevede incelenmiştir. Dünyada ve ülkemizde yapılan örnek çalışmalara yer verilerek, ülkemizdeki hüzün turizmi potansiyeli değerlendirilmiştir. Bu çalışmanın amacı, Türkiye tarihi açısından dönüm noktası niteliği taşıyan, Türk Milleti'nin kenetlenerek, milli birlik ve beraberliğin oluştuğu, 15 Temmuz sürecinde yaşanan olayları hüzün turizmi kapsamında değerlendirmektir. Bu süreçte yaşanan acıları, şehitlerimizi anmak ve sahip çıkmak amacıyla yaşanan kahramanlıkları unutmamak, unutturmamak ve gelecek nesillere aktarabilmek adına, Mac Cannell tarafından geliştirilen ve beş aşamadan oluşan (adlandırma, sınırlama ve yükseltme, tapınaklaşma, mekanik çoğaltma ve sosyal çoğaltma) mabetleşme süreci kapsamında incelenmiştir. Çalışmada sonuç olarak, Mac Cannell'in süreçlerinden adlandırma, sınırlama ve yükseltme, mekanik çoğaltma, sosyal çoğaltma aşamalarının tamamlandığı görülmüştür. Tapınaklaşma aşamasında ise yapılması planlanan "15 Temmuz Şehitleri ve Demokrasi Müzesi" dünyada benzer örnekleri incelenerek gerekli hassasiyetlerin gösterilerek yapılması gerekmektedir. Ayrıca o günü hatırlatacak, o günün ruhunu yansıtacak, her türlü obje ve materyallere yer verilmesi, görsel ve işitsel materyallerle desteklenmesi, şehitlerimize olan saygıyı ve gelecek nesillere aktarılması hususunda önemli olduğu öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Özel İlgi Turizmi, Hüzün Turizmi

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin

Adı Soyadı	Halil SUNAR		
Numarası	144265001006		
Ana Bilim / Bilim Dalı	Seyahat İşletmeciliği ve Turist Rehberliği Ana Bilim Dalı/ Seyahat İşletmeciliği ve Turist Rehberliği Bilim Dalı		
Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktora	☐
Tez Danışmanı	Yrd Doç Dr Mehmet Erhan SUMMAK		
Tezin İngilizce Adı	Sadness Tourism Within The Scope Of Special Interest Tourism And Examples From Turkey		

SUMMARY

The needs and expectations of tourists are changing day by day for the continuously and rapidly developing tourism sector. In this process of change, tourists have become more sensitive to nature. As a result, tourists have turned to special interest tourism instead of mass tourism. Sad tourism, which is one of the special interest tourism types, travels to destinations where death, disaster and pain are experienced, constitutes the subject of this study. In this study, domestic and foreign literature about sadness tourism is examined in detail and the researches done in the world and our country are examined in conceptual framework. By giving sample work in the world and our country, the sadness in our country has been evaluated as a tourism potential. The purpose of this study is to evaluate the events that took place in the period of July 15, which is a turning point in terms of Turkish history, the Turkish Nation clinging to, forming national unity and solidarity within the scope of sadness tourism. In this process, the suffering that has been experienced in this process has been studied within the context of the five-step process of naming, naming, restricting and upgrading, sanctification, mechanical reproduction and social reproduction, in order to remember, forget, and pass on to future generations the memories and feelings of our heroes in order to remember our martyrs. As a result of the study, it was seen that the processes of naming, limiting and upgrading, mechanical reproduction, social reproduction from Mac Cannell processes were completed. The "15th of July Martyrs and Democracy Museum" planned to be done in the stage of templating should be examined by showing similar sensitivities by examining similar samples in the world. It is also anticipated that it will be important to remind the day, to reflect the spirit of the day, to provide all kinds of objects and materials, to support with visual and auidial materials, to respect to our martyrs and to be passed on to future generations.

Keywords: Specially Interest Tourism, Sadness Tourism

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

BİLİMSEL ETİK SAYFASI	i
YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET	iv
SUMMARY	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR VE SİMGELER.....	x
TABLolar LİSTESİ	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xii
RESİMLER LİSTESİ.....	xiii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TEMEL TANIMLAR VE KAVRAMLAR

1.1.TURİZM KAVRAMI.....	3
1.1.1.Turizmin Tanımı	3
1.1.2.Turizm Çeşitleri	5
1.1.2.1.Katılanların Kişi Sayısına Göre Turizm Çeşitleri	5
1.1.2.2.Ziyaret Edilen Yere Göre Turizm Çeşitleri.....	6
1.1.2.3.Katılanların Yaşlarına Göre Turizm Çeşitleri	6
1.1.2.4.Katılanların Ekonomik Durumlarına Göre Turizmin Çeşitleri	7
1.1.2.5.Katılanların Amaçlarına Göre Turizmin Çeşitleri.....	8
1.1.2.6.Gerçekleştiği Zamana Göre Turizm Çeşitleri	9
1.1.2.7.Ulaştırma Araçlarına Göre Turizm Çeşitleri.....	9
1.1.2.8.Niş Pazar Kapsamında Özel İlgi Turizmi Çeşitleri	10
1.2.TURİST KAVRAMI	10
1.2.1.Turistin Tanımı	10
1.2.2.Turist Tipleri.....	11

İKİNCİ BÖLÜM

ÖZEL İLGİ TURİZMİ

2.1. ÖZEL İLGİ TURİZMİ KAVRAMI VE ÖZELLİKLERİ	13
2.2. ÖZEL İLGİ TURİSTİ VE ÖZELLİKLERİ	17
2.3. ÖZEL İLGİ TURİZM TÜRLERİNİN SINIFLANDIRILMASI	18
2.3.1. Doğaya Dayalı Özel İlgi Turizm Türleri	19
2.3.1.1. Akarsu Turizmi (Rafting-Kano)	20
2.3.1.2. Botanik Turizmi	21
2.3.1.3. Dağ ve Kış Sporları Turizmi	23
2.3.1.4. Tarım Turizmi (Çiftlik Turizmi)	25
2.3.1.5. Kuş Gözlemciliği (Ornitoloji)	26
2.3.1.6. Yayla Turizm	29
2.3.1.7. Sağlık Turizmi (Termal ve SPA)	31
2.3.1.8. Hava Sporları Turizmi	35
2.3.1.9. Gemi Gezileri	37
2.3.2. Bir Hobiye Dayalı Özel İlgi Turizm Türleri	39
2.3.2.1. Golf Turizmi	39
2.3.2.2. Şarap Turizmi	41
2.3.2.3. Av Turizmi	43
2.3.2.4. Seks Turizmi	45
2.3.2.5. Alışveriş Turizmi	46
2.3.2.6. Mağara Turizmi	47
2.3.2.7. Macera Turizmi	49
2.3.2.8. Yat Turizmi	51
2.3.2.9. Kumar Turizmi	52
2.3.2.10. Uzay Turizmi	52
2.3.3. Kültüre Dayalı Özel İlgi Turizm Türleri	53
2.3.3.1. Kültürel (Miras) Turizmi	54
2.3.3.2. Dark Turizm (Hüzün Turizmi)	56
2.3.3.3. Etnik Turizm	58
2.3.3.4. Etkinlik Turizmi	58
2.3.3.5. İpek Yolu Turizmi	59
2.3.4. Eğitime Dayalı Özel İlgi Turizm Türleri	60

2.3.4.1. Eğitim Turizmi	60
2.3.4.2. Gençlik Turizmi.....	62
2.3.4.3. Kongre Turizmi	64

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HÜZÜN TURİZMİ

3.1. HÜZÜN TURİZMİ KAVRAMI	68
3.2. HÜZÜN TURİZMİNİN ORTAYA ÇIKMASINA ETKİ EDEN UNSURLAR	72
3.2.1. Post-Modernizm.....	72
3.2.2. Medya	73
3.2.3. Ölüm İnancında Yaşanan Değişimler	74
3.3. HÜZÜN TURİZMİNİN TONLARI	75
3.4. HÜZÜN TURİZMİNİN SINIFLANDIRILMASI	76
3.5. HÜZÜN TURİZMİ ÇEŞİTLERİ	77
3.6. DÜNYA'DA ÖRNEK HÜZÜN TURİZMİ DESTİNASYONLARI.....	79
3.6.1. Alcatraz Hapishanesi.....	79
3.6.2. Althorp Evi	81
3.6.3. Tuol Sleng Soykırım Müzesi	82
3.6.4. Body Worlds.....	84
3.6.5. Auschwitz-Birkenau.....	85
3.6.6. Ground Zero (9/11 Memorial)	87
3.6.7. Alamo Kalesi	88
3.6.8. Barents Denizi.....	89
3.6.9. Bran Şatosu.....	90
3.6.10. Cu Chi Tünelleri.....	91
3.7. TÜRKİYE'DEKİ HÜZÜN TURİZMİ DESTİNASYONLARI VE POTANSİYELİ OLAN YERLER	92
3.7.1. Anıtkabir	92
3.7.2. Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı	93
3.7.3. Başkomutan Tarihi Milli Parkı	94
3.7.4. Dolmabahçe Sarayı	96
3.7.5. Tarihi Sinop Cezaevi Müzesi.....	96
3.7.6. Ulucanlar Cezaevi	97
3.7.7. Iğdır Soykırım Müzesi.....	98

3.7.8. Yalova Deprem Anıtı	99
3.7.9. Uğur Mumcu Parkı Anıtı.....	99
3.7.10. Gaffar Okan Anıtı	100
3.7.11. Yassıada.....	100
3.7.12. Abdi İpekçi Anıtı	100
3.7.13. Sarıkamış	101
3.8. LİTERATÜRDEKİ ÇALIŞMALAR	101

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

HÜZÜN TURİZMİ VE MABETLEŞME SÜRECİ KAPSAMINDA "15 TEMMUZ ŞEHİTLERİ"

4.1. ÇALIŞMANIN KONUSU	104
4.2. ÇALIŞMANIN AMACI VE ÖNEMİ	105
4.3. ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ	105
4.4. ÇALIŞMANIN SINIRLILIKLARI	106
4.5. HÜZÜN TURİZMİ VE MABETLEŞME SÜRECİ KAPSAMINDA "15 TEMMUZ ŞEHİTLERİ"	106
4.5.1. Adlandırma	107
4.5.2. Sınırlama ve Yükseltme	110
4.5.3. Tapınaklaşma	111
4.5.4. Mekanik Çoğaltma	112
4.5.5. Sosyal Çoğalma	113
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	114
KAYNAKÇA.....	119
ÖZGEÇMİŞ	138

KISALTMALAR VE SİMGELER

ABD : Amerika Birleşik Devletleri

ATTA : Macera Turizmi ve Ticaret Birliği

BAKA : Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı

CLIA : Cruise Lines International Association (Uluslar Arası Kurvaziyer Hatları Birliği)

ICCA : Uluslararası Kongre ve Konvansiyonlar Derneği

KUTO : Kuşadası Ticaret Odası

TDK : Türk Dil Kurumu

TUROB : Türkiye Otelciler Birliği

TUYED : Turizm Yazarları ve Gazeteciler Derneği

TÜRSAB : Türkiye Seyahat Acentaları Birliği

UNWTO : Dünya Turizm Örgütü

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Özel İlgi Turizmi Ürünlerine Ait SWOT Analizi	16
Tablo 2. Özel İlgi Turizm Türlerinin Sınıflandırılması.....	18
Tablo 3. Bazı Ülkelerin Bitki Türü Sayısı ve Endemik Bitki Sayıları.....	22
Tablo 4. Türkiye Kış Sporları Turizm Merkezleri.....	24
Tablo 5. Türkiye’deki Kuş Gözlem Alanları ve Bulunduğu İller.....	28
Tablo 6. Türkiye’de Turizme Açılan Yaylalar	30
Tablo 7. Sağlık Turizminin Olumlu ve Olumsuz Yönleri.....	32
Tablo 8. Sağlık Turizminde Sunulan Sağlık Hizmet Kategorilerinin ve Faydalananların Özellikleri.....	32
Tablo 9. Türkiye Golf Federasyonuna Göre Golf Sahaları	41
Tablo 10. 2013-2014 Av Yılı Türlerine Göre Avlanma Türleri ve Dönemleri.....	45
Tablo 11. Türkiye’de Turizme Açık Olan Mağaralar ve Buldukları İller	48
Tablo 12. Gelişmekte Olan Ülkelerde Macera Turizmi Sıralaması.....	50
Tablo 13. Macera Turizmi Aktiviteleri ve Sınıflandırılması.....	50
Tablo 14. T.C. Bakanlığı’ndan Belgeli Yat İşletmeleri	51
Tablo 15. Genç Turistin Harcamaları.....	64
Tablo 16. Türkiye’de Kongre Turistin Harcamaları	65
Tablo 17. ICCA 2013 Ülkelere Göre ve Şehirlere Göre Kongre Sayıları.....	67
Tablo 18. Yerli ve Yabancı Alan Yazında Yapılan Hüzün Turizmi Tanımları.....	68
Tablo 19. Yıldız vd. Göre Hüzün Turizmi Sınıflandırılması.....	76
Tablo 20. Dann’a Göre Hüzün Turizminin Sınıflandırılması.....	76
Tablo 21. Anıtkabir Ziyaretçi Sayıları	93

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Turizm Boş Zaman Değerlendirme Döngüsü	14
Şekil 2. Hüzün Turizminin Tonları	74

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1. Alcatraz Hapishanesi Planı	80
Resim 2. Prenses Diana'nın Mezarı	82
Resim 3. Toul Sleng Müzesi-Soykırımda Ölenleri Resimlerinin Sergilendiği Bölüm	83
Resim 4. Body Worlds- Saksafon Çalan Adam	84
Resim 5. Auschwitz-Birkenau Kampı.....	86
Resim 6. Ground Zero	88
Resim 7. Alamo Kalesi	89
Resim 8. Bran Şatosu	90
Resim 9. Cu Chi Tünelleri Şeması.....	91

GİRİŞ

Küreselleşme ve teknolojideki gelişmeler neticesinde turizm olayına katılanların sayısı hızla artmaktadır. Turizm endüstrisi, bütün ülkelerde yarattığı ekonomik değerler göz önünde bulundurulduğunda önemli ve öncelikli bir sektör olma özelliğine sahiptir. Sektör her ne kadar yatırım düzeyinde büyük harcamalar gerektirse de, özellikle gelişmekte olan ülkelerin ekonomileri ve kalkınma düzeyleri bakımından önemli bir yere sahiptir. Bu sebeplerden dolayı ülkeler dünya pazarındaki pastadan maksimum düzeyde pay almak amacıyla stratejiler geliştirmekte, geleceğe dönük yatırımlar yapmaktadırlar. Bu sebeplerin yanı sıra insanların çevreye karşı olan bilinçlerinin artması kitle turizminin yerine sürdürülebilir anlayış olan çevreye ve kültürü temel alan turizm çeşitlerini ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Sürekli gelişen ve değişen dünyamızda insan ihtiyaçları gün geçtikçe artmakla birlikte değişim göstermektedir. Seyahat kültürü gelişen ve bu konuda edindiği deneyimlerin doyum noktasına gelen, tüketici olan turistlerin, kendilerine yeni değerler katacak etkinliklere yönelmektedir. Yılda ortalama % 4 büyüyen dünya turizm endüstrisi, kitle turizminin yerine çevreye daha duyarlı ve sürdürülebilirliğin sağlanacağı kişilere özel turizm çeşitlerini ortaya çıkartmıştır. Bu çalışmanın konusunu özel ilgi turizmi çeşitlerinden biri olan, hüzün turizmi oluşturmaktadır. Hüzün turizmi temelinde ölüm konusunun işlendiği yerlere seyahati kapsamaktadır. Tarih boyunca insanlar savaşların, doğal afetlerin vb. ölüm olaylarının yaşandığı yerlere seyahat etmektedirler. Bu sayede insanlar geçmişte yaşananlardan ders çıkartabilmekte ve geçmişi geleceğe aktarma ve kültürlerine sahip çıkma konusunda köprü görevi üstlenmektedir. Dünya'da birçok ülke bu konuda destinasyonlar geliştirmekte, tanıtımlar yaparak ziyaretçi çekmekte ve önemli gelirler elde etmektedir. Ülkemizde, hüzün turizmi için gereken potansiyel yüksek olmasına rağmen gereken ilgi gösterilmemektedir. Hüzün turizmin konu alan bu tez çalışması üç bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde turizm adı altında temel kavramlar olan "turizm" ve "turizm kavramları açıklanarak turizm çeşitleri incelenmiştir.

İkinci bölümde ise "özel ilgi turizmi" tanımı, kapsamı, özellikleri, gelişim süreci ve türleri ele alınmıştır.

Üçüncü bölümde ise “özel ilgi turizmi” çeşitlerinden biri olan “hüzün turizmi” kavramı, kapsamı ve özellikleri ele alınarak Dünya’den ve Türkiye’den örnekler incelenmiştir.

Dördüncü bölümde Türkiye tarihi açısından bir dönüm noktası niteliği taşıyan 15 Temmuz darbe girişimi ve sürecinin unutmamak, unutturmamak ve dersler çıkartılarak gelecek nesillere aktarılması amacıyla hüzün turizmi kapsamında incelenmiştir. 15 Temmuz Şehitleri, Mac Cannell tarafından geliştirilmiş olan bir objenin mabetleşme süreci kapsamında ele alınarak değerlendirilmelerde bulunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

TEMEL TANIMLAR VE KAVRAMLAR

1.1.TURİZM KAVRAMI

1.1.1.Turizmin Tanımı

Turizm, dış etkenlerden, yurtdışı talep koşullarından, turistin beğeni ve tercihlerinden etkilenen ve istikrarlı olmayan bir ekonomik etkinliktir (Yarcan, 1994: 19).

1972 yılında yayımlanan “ Aspects Economique Du Tourisme “ adlı eserin yazarları, Pierre Defert ve Rene Baretje, “turizm” kavramının 30- 50 yıl önce yapılan tanımlamaların kendilerini tatmin etmediğini vurgulamışlardır (Olalı, 1982: 21). Geniş kapsamlı ve bir o kadar karmaşık olan “turizm” kavramını birkaç satırla ifade etme olanağının olmadığını ve birçok çalışmanın “turizm” kavramının tanımını yaparak başlamasının yanlış olduğunu savunmuşlardır. Defert ve Rene Baretje, “turizm” kavramını ziyaretçilerin içinde kat kat gezdiği büyük bir eve benzetmiştir (Olalı, 1982: 21).

Geçmişten günümüze “turizm” kavramı hakkında birçok tanımlama yapılmıştır. Bu kavram, oldukça geniş bir alanı kapsamakla birlikte, çok yönlü ve karmaşık bir yapıya sahiptir (Yılmaz, 2007: 1). Bu yüzden ”turizm” kavramı hakkında günümüze kadar yapılan tanımlamalar yazarların yürüttükleri çalışmalarda, konuyu değişik yönleriyle araştırmaları ve incelemeleri sonucu farklılıklar göstermektedir.

Turizm kavramı, Latince kökenli olan ve anlam olarak dönme hareketini ifade eden “tornus” sözcüğünden türemiştir. Turizm kavramı dilimize her ne kadar İngilizcedeki “turing” ile “tour” sözcüklerinden geçmiş olsa da, bu deyimlerde Latince kökenli “tornus” sözcüğünden türemiştir. Dairesel olan bir hareketi ifade eden “tour” sözcüğü, en geniş anlamıyla başlangıç noktasına dönmek koşulu ile yapılan kısa veya uzun süreli seyahatleri ifade etmektedir. (Bayer, 1992: 3; Dinçer, 1993: 5; Çakır, 1999: 7-8; Akat, 2000: 2; Öztaş ve Karabulut, 2006: 2; Küçükaslan, 2007: 1; Mısırlı, 2008: 1; Hazar, 2010: 3; Roney, 2011: 1-2; Bahar ve Kozak, 2012: 2) turizm hakkında birçok tanımlama bulunmaktadır. Geçmişten günümüze kadar olan süreç içerisinde turizm hakkında yapılan tanımlamalardan bazıları şu şekildedir;

Turizm hakkındaki ilk tanımlamayı 1905 yılında Guyer- Feuler yapmıştır. 1910 yılına gelindiğinde ise Avusturyalı ekonomist Herman Von Schullar turizmin ekonomik yönü üzerine tartışmaları başlatan kişi olmuştur. Daha sonra ki yıllar da turizm olgusunu Hunziker ve Krapf kurumlar açısından tanımlayan yazarlar arasında en tanınmış olanlarıdır (Aktaran: Çakır, 1999: 7-8; Öztaş, 2002: 15-16; Ögüt vd. , 2003: 3-4; Kozak vd. , 2010: 1-3).

1980’li yıllara kadar birçok tanımlama yapılmış ve Uluslararası Bilimsel Turizm Uzmanları Birliği (AIEST) tarafından yapılan bir düzenleme sonucu turizm;

“insanların devamlı ikamet ettikleri, çalıştıkları ve her zamanki olağan ihtiyaçlarını karşıladıkları yerlerin dışına seyahatleri ve buralardaki, genellikle turizm işletmelerinin ürettiği mal ve hizmetleri talep ederek, geçici konaklamalarından doğan olaylar ve ilişkiler bütünü” şeklinde tanımlanmıştır (Öztaş, 2002: 16; Ahipaşaoğlu ve Arıkan, 2003: 33; Kozak vd. , 2010: 3).

Başka bir tanıma göre ise turizm; insanların yüzyıllardır bir takım sebep ve amaçlardan dolayı buldukları yerin dışında kalan başka bir coğrafi mekâna hareket etmesiyle meydana gelen bu yer değişimi, zaman içerisinde turizm olarak adlandırılmıştır (Kozak ve Güçlü, 2006: 1).

Turizm özellikle II. Dünya Savaşı sonrası hızla gelişmiştir ve bunun temelinde iki neden bulunmaktadır. Bu nedenlerden birincisi, savaş sonrası ABD’nin Avrupa ülkelerine sağladığı maddi yardım ve hibeler sonucu Avrupa ülkeleri kısa sürede toparlanmış ve ekonomik olarak refah seviyeleri artmıştır. İkinci neden ise, teknolojinin hızla gelişmesi sonucu ulaşımın kolaylaşması turizmin gelişmesine neden olmuştur (Bahar ve Kozak, 2012: Önsöz). Bu iki temel nedenin dışında ise turizm hareketlerinin gelişmesine etki eden unsurlar şu şekildedir (Bahar ve Kozak, 2012: Önsöz):

- Boş zamanın artışı ile yaşam kalitesinin ve standardının artması,
- İnsanların daha sağlıklı ve uzun ömürlü olma istekleri,
- Gelirlerin artması ve daha adil bir şekilde dağılması,
- Ulaştırma araçlarındaki gelişmeler,
- Konaklama birimlerinin yaygınlaşması ve çeşitliliği,
- Tanıtım, reklam ve halkla ilişkiler faaliyetlerinin etkinliği,
- Paket turlar ile birlikte kitle turizminin ortaya çıkması,

- Toplumlarda tatil düşüncesinin yaygınlaşması,
- Teknolojideki gelişmeler ve sonucunda kitle haberleşmesinin gelişmesi,
- Sınırlarda formalitelerinin azalmasıdır.

1.1.2.Turizm Çeşitleri

Turizm çeşitleri konusunda birçok yazar birbirinden farklı sınıflamalar yapmıştır. Bunun temel sebebi ise birbirleri ile yakın ilgilerinin olmasıdır. Birbirleri ile ilgileri neticesinde bazı turizm çeşitleri birden fazla sınıflandırmada yer almaktadır (Ünüsan ve Sezgin, 2004: 5; Avcıkurt, 2009: 17; Kozak vd. , 2010: 11).

Turizm çeşitleri adı altında birçok sınıflandırma olsa da, genel olarak ortak noktaları ele alınarak aşağıdaki başlıklar altında incelenecektir (Kozak vd. , 2010: 11).

1.1.2.1.Katılanların Kişi Sayısına Göre Turizm Çeşitleri

Bu turizm çeşidinde turizm olayına katılan bireylerin sayısı esas olarak alınmaktadır. Bireysel, grup ve kitle turizmi olmak üzere üç gruba ayrılmaktadır (Garda, 2014: 28).

Bireysel turizmde kişilerin teke tek turizm etkinliklerine katılması söz konusudur. Bu turizm çeşidinde insanların yeni yerler görme arzusu, monotonluktan çıkmak, farklı ortamlarda bulunmak ve benzeri nedenlerle bireysel olarak turizm etkinliklerine katılmaktadırlar. Bireysel olarak turizm etkinliklerine katılanlar toplumsal olarak incelendiğinde, genel olarak üst gelir gruba mensup gençler, öğrenciler veya okulu yeni bitirmiş olan kişilerden meydana geldiği görülmektedir (Kozak vd. , 2014: 11).

Grup turizmi ise, çeşitli toplumsal grupların, turizme birlikte katılmaları ile seyahat ve konaklamalarından kolektif olarak gerçekleştiği turizm şeklidir. Bu turizm türüne örnek olarak dernek üyeleri, öğrenciler veya meslek gruplarının katılımıyla gerçekleştirilen turlar gösterilebilir (Toskay, 1989: 159).

İnsanların daha çok paket turları tercih ettikleri, geniş ölçüde büyük kitleler halinde katıldıkları, katılanlardan oluşan grupların sürekliliğin söz konusu olduğu turizm aktivitelerine kitle turizmi adı verilmektedir. (Kozak vd. , 2014: 12). Kitle turizmine katılan kişilerin birbirlerini tanıma şartı olmadığı gibi belirli bir gruba ait olmaları da gerekmemektedir (Hazar, 2010: 81).

1.1.2.2.Ziyaret Edilen Yere Göre Turizm Çeşitleri

Ziyaret edilen yere göre turizm çeşitlerinde, ulusal sınırlar içinde veya dışında olması belirleyici kriterlerdir. İç turizm ve dış turizm olmak üzere iki farklı gruba ayrılmaktadır (Garda, 2014: 29).

Bir ülkenin vatandaşlarının kendi ülkelerinin sınırları içerisinde turizm amacına yönelik yer değiştirmeleri ve konaklamalarıyla ortaya çıkan faaliyetler bütününe iç turizm adı verilmektedir (Akat, 2008: 18). Dış turizmi, İç turizmden ayırt eden en önemli özelliği döviz getirisi sağlamasıdır. Bireylerin kendi ülkeleri dışında yapmış oldukları yer değiştirme ile konaklama faaliyetlerinin bütünü dış turizm olarak ifade edilmektedir (Akat, 2008: 18; Kozak vd. , 2014: 13).

1.1.2.3.Katılanların Yaşlarına Göre Turizm Çeşitleri

Turizm hareketlerine katılma ile insanların yaş durumu arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Katılanların yaşlarına göre turizm çeşitlerinde isimden de anlaşılacağı üzere gruptandırma “yaş” kriteri esastır. Gençlik turizmi, orta yaş veya yetişkin turizm ve üçüncü yaş turizmi olmak üzere sınıflandırılmaktadır (Küçükaslan,2007:22).

Gençlik turizmi, 15 ile 25 arasındaki yaş grubunu kapsayan kişilerin ebeveynleri refakati veya diğer aile yakınlarının olmaksızın katıldıkları turizm hareketlerine verilen isimdir (Olalı, 1990: 83). Gençlik tanımı kurumdan kuruma farklılık göstermektedir. 2015 yılı TÜRSAB Gençlik Turizmi Raporu’na göre, 7 ile 27 arasındaki yaş grubundaki çocuk ve gençlere yönelik yapılan bütün faaliyetler gençlik turizmi olarak değerlendirilmektedir (TÜRSAB, 2015: 3). Gençlik turizminin kendine özgü bir takım özellikleri bulunmaktadır. Bu nedenle gençlik turizmi kendi içerisinde dört alt gruba ayrılmaktadır (Akat, 2008: 23). Bunlar:

- Seyahat eden gençler
- Eğitim ve kültürel içerikli programlar
- Öğrenci ve gençlere yönelik turizm faaliyetleri
- Öğrenci ve gençlik turizmi kuruluşları olarak gruptandırılmaktadır.

Gençlik turizmi için geniş kapsamlı, pahalı üst yapı yatırımları gerekmemektedir. İçinde buldukları gençliğin vermiş olduğu heyecan ve maceraya açık olmalarından dolayı turizme katılım sıklıkları diğer yaş gruplarına oranla daha yüksektir (Akat, 1997: 26).

Orta yaş veya yetişkin turizmi, 26 ile 64 yaş aralığındaki insanların katıldıkları turizm hareketleri olarak adlandırılmaktadır (Öztaş ve Karabulut, 2006: 35). Orta yaş turizmine katılan kişiler genellikle belirli bir aile düzenine sahip evli ve sorumluluk sahibi kişilerden oluşmaktadır.

Üçüncü yaş turizmi ise, 65 ve üzeri yaş grubundaki insanların genellikle çalışma hayatını bitirmiş insanların katıldıkları turizm etkinlikleri olarak tanımlanmaktadır (Yılmaz,2007: 15; Öztaş ve Karabulut, 2006: 31; Kozak vd. , 2014: 14-15). Bu yaş grubunun en önemli özelliği yeteri kadar boş zamana sahip olmaları, çocuklarının genelde evli olmaları sorumluluklarını azaltırken, genellikle sağlık ve kültür turizmi destekli olarak yapılmaktadır.

1.1.2.4.Katılanların Ekonomik Durumlarına Göre Turizmin Çeşitleri

Turizm hareketlerine katılma ile turistin refah düzeyi ve yıllık gelir miktarı arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Katılanların ekonomik durumlarına göre turizm çeşitleri, lüks turizm, geleneksel veya orta sınıf turizmi ve sosyal turizm olmak üzere üçe ayrılmaktadır (Öztaş, 2002: 28).

Lüks turizm, ekonomik olarak yüksek gelir düzeyine sahip kişilere yönelik turizm hareketleri olarak tanımlanmaktadır. Lüks turizmde ürünler pahalıdır ve paket turlar yerine, kişiye özel turlar hazırlanmaktadır. En fazla tercih edilen lüks turizm ürünlerinden bazıları; golf turizmi, kurvaziyer turizmi ve kumar turizmi gösterilebilir (Öztaş, 2002:29).

Geleneksel turizm, ekonomik durum olarak orta düzeyde gelir seviyesi olan kişilerin katıldıkları turizm faaliyetleridir. Orta sınıf turizmi olarak da adlandırılan geleneksel turizmde lüks olmayan turistik ürünler tercih edilmektedir (Hazar, 2010: 81-81).

Sosyal turizm, çalışanlara ücretli izin hakkının sosyal bir hak olarak tanınmasıyla ortaya çıkan fakat satın alma gücü turistik seyahatlere uygun olmayan kitlelerin devlet veya özel kuruluşların teşvik ve bir takım destekleriyle turizm etkinliklerine katılmalarının sağlanmasından doğan turizm olarak adlandırılmaktadır (Öztaş, 2002: 29; Garda, 2014:32; Hazar, 2010: 82).Kamu kuruluşlarının turistik tesislerine örnek olarak öğretmen evleri, kamplar ve benzeri sıralanabilir. Sosyal turizm kapsamında işçiler, memurlar, emekliler, gençler, bedensel engelliler, çiftçiler, esnaf ve zanaatkârlar toplumsal gruplar arasında sayılabilmektedir.

1.1.2.5.Katılanların Amaçlarına Göre Turizmin Çeşitleri

Turizm hareketlerine katılma ile katılım amaçları arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Katılanların amaçlarına göre turizm çeşitleri, iş seyahati ve tatil seyahati olarak ikiye ayrılmaktadır (Garda, 2014: 33).

İş seyahatleri temelinde ticari amaçları kapsayan seyahatler olarak tanımlanmaktadır. İş seyahatleri olarak satış temsilcileri, yöneticiler, kongre- toplantı katılımcıları örnek olarak sıralanabilir (Çakıcı, 2003: 10). İş seyahatleri endüstri ve ticaretin yoğunlaştığı büyük şehirlere yönelik olan ve mevsimsellik özelliği taşımayan seyahatlerden oluşmaktadır (Akat, 1997: 195). İş seyahatleri kendi içerisinde ticari seyahatler, şirket grup seyahatleri ve kurumsal seyahatler olmak üzere üçe ayrılmaktadır (Çakıcı, 2003: 10).

Ticari seyahatler, genel olarak iş toplantılarına katılmak, satış temsilcilerinin müşteri ziyaretleri ve benzeri amaçlarla yapılan seyahatlerdir (Çakıcı, 2003: 10).

Şirket grup seyahatleri, genel olarak kongrelere, toplantılara ve konferanslara katılım amacıyla yapılan seyahatleri kapsamaktadır. Konferansların ve benzeri etkinliklerin katılım ağı fazla olduğu için ulaşım, konaklama gibi hizmetlerde indirim sağlanabilmektedir (Garda, 2014: 33).

Kurumsal seyahatler, hükümetler, okullar, hastaneler ve benzeri kurumların çalışanlarına yönelik olan pazarı kapsayan seyahatleri kapsamaktadır (Garda, 2014: 34).

Tatil seyahatleri ile katılımcıların özellikleri ve ihtiyaçları arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Tatil seyahatleri, aile seyahatleri, bireysel seyahatler ve özel ilgi seyahatleri olmak üzere üçe ayrılmaktadır (Toskay, 1989: 159).

Bireysel tatil seyahati, turizm faaliyetlerine ferdi olarak katılma anlamına gelirken, aile seyahatleri ise aile bireylerinin birlikte tatil amacıyla seyahatleri olarak tanımlanmaktadır (Kozak vd. , 2008: 19).

Özel ilgi seyahatleri, katılımcıların özel bir temaya, faaliyete veya olaya odaklanarak yaptıkları seyahatler olarak ifade edilmektedir (Kozak vd. , 2002: 21).

1.1.2.6.Gerçekleştiği Zamana Göre Turizm Çeşitleri

Turizm hareketlerine katılma ile turizmin gerçekleştiği zaman arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Turizmin gerçekleştiği zamana göre turizm çeşitleri, yaz turizmi, kış turizmi, sezon içi turizmi ve sezon dışı turizmi olmak üzere dört grupta incelenmektedir (Hazar, 2010: 88).

Yaz turizmi, yaz mevsiminde yapılan turizm türü olarak tanımlanmaktadır. Yaz turizmi Türkiye’de en fazla talebin olduğu turizm türüdür. Bunun en önemli nedeni ise okul tatillerinin olduğu zamana denk gelmesidir.

Kış turizmi, kış aylarında yapılan turizm faaliyetlerinin bütününe verilen isim olarak tanımlanmaktadır. Yaz turizmine göre ilgi daha azdır ve kayak turizmi örnek olarak verilebilir.

Sezon içi turizm, genel olarak katılanların en yoğun olduğu dönemi kapsayan turizm türü olarak ifade edilmektedir.

Sezon dışı turizm, turizme katılanların en yoğun olduğu dönemin haricinde geriye kalan dönemde gerçekleşen turizm hareketleridir.

1.1.2.7.Ulaştırma Araçlarına Göre Turizm Çeşitleri

Turizm hareketlerine katılım ile ulaştırma araçları arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Ulaştırma araçlarına göre turizm çeşitleri demiryolu turizmi, karayolu turizmi, deniz yolu turizmi ve havayolu turizmi olmak üzere dört gruba ayrılmaktadır (Olalı, 1990: 62).

Demir yolu turizmi, diğer ulaşım türlerine göre ilgi daha azdır. Demiryolu turizmi kaza riski açısından daha güvenli ve diğer ulaşım araçlarına göre daha ekonomiktir (Hazar, 2010: 89).

Otomobil turizmi olarak da bilinen karayolu turizmi, gerek bireysel gerekse kitlesel olarak turizm hareketlerinde etkili olan ve katılımcılara özgürlük ve seyahat zevki gibi unsurlar sunan turizm türü olarak tanımlanmaktadır (Kozak vd. , 2008: 48).

Denizyolları turizmi katılımcılara konfor, dinlenme gibi unsurlar tercih edilmesinde etkili olan ve her türlü konfora sahip yüzen otel olarak nitelendirilmektedir.

Havayolları turizmi, özellikle paket turlarda tercih edilmektedir. Tercih edilme nedeni ise ulaşımında zaman kavramını kısaltmasının yanı sıra güvenlik ve konfor olarak ön plana çıkmaktadır (Kozak, 2008: 48).

1.1.2.8.Niş Pazar Kapsamında Özel İlgi Turizmi Çeşitleri

Niş pazarlama, “*dar anlamda belirlenmiş gereksinimleri olan daha küçük grupları kapsayan pazarlama stratejisi*” olarak ifade edilmektedir(Erem, 2009: 20). Niş pazarlar özel ilgi turizmini bir açıdan kapsamaktadır. Niş pazardaki katılımcılar fiyatlara karşı duyarlı olmadıkları gibi yüksek gelir grubuna mensup kişilerden oluşmaktadır. Niş pazara, orienteering, ata binme, çim kayağı, ornitoloji, foto safari, rafting ve benzeri turizm çeşitleri örnek olarak sıralanabilir (Erem, 2009: 20).

1.2.TURİST KAVRAMI

1.2.1.Turistin Tanımı

Geçmişten günümüze özellikle bazı ülke ekonomilerinde büyük katkısı olması nedeniyle önemi artan turizmde, turist kavramının tanımlanmasını zorunlu kılmıştır. Kökeni 17. Yüzyıla dayanmakta olan turist kavramı tarihsel süreç olarak birbirlerinden bağımsız olarak incelenmiştir (Kozak vd. , 2010: 5). Turist kavramını geçmişte ilk olarak Ogilvy tarafından yapılmıştır. Ogilvy’e göre turist;

“sürekli oturduğu yerden en çok bir yıl süre ile ayrılan ve geçici olarak gittiği yerlerde buralarda kazanmadığı parayı harcayan kimse” olarak tanımlamıştır (Kozak vd. , 2010: 5).

Geniş kapsamlı olarak yapılan başka bir tanımlamaya göre turist; para kazanma amacı olmaksızın, dinlenmek, eğlenmek, kültürel, bilimsel, sportif, idari, sağlık ve benzeri sebeplerden dolayı sürekli ikamet edilen yerin dışına geçici olarak, boş zamanı değerlendirmek amacıyla çıkan ve tüketici olarak belirli bir süre seyahat eden, gittiği yerde en az bir geceleme yapan ve sonra ikamet ettiği yere dönen kişi olarak tanımlanmaktadır (Ünüsün ve Sezgin, 2004: 4). Bir kişinin turist sayılabilmesi için ilk olarak kişinin boş zamana sahip olması ve bu boş zamanı değerlendirebilecek maddi güce sahip olmalıdır. Daha sonra turistik etkinliğin özgür bir ortam içinde gerçekleşmesi gerekmektedir (Akat, 1997:7). Bunun yanı sıra 1937 yılında yer değiştirmeye katılanlardan turist olanların ayrımı yapılabilmesi için Milletler Cemiyeti İstatistik Uzmanları Komitesi tarafından turist tanımı yapılmıştır. Turist, bir ülkeye en az 24 saatlik bir süre olarak kalmak amacıyla bir takım nedenlerden dolayı gelen kişiler turist olarak kabul edilmektedir(Korkmaz ve Şahbaz, 2001: 21).

Günübirlikçi ise, benzer amaçlarla seyahat eden ve turistin sahip olduğu özellikleri taşıyan fakat gittiği yerde 24 saatten az kalan kişi veya kişiler olarak ifade

edilmektedir (Halis, 2009: 39). Bir kişinin turist olarak kabul edilebilmesi için bir takım kriterler bulunmaktadır. Bunlar (Korkmaz ve Şahbaz, 2001: 21):

- Zevk, ailevi nedenler, sağlık ve benzeri amaçlarla yolculuk yapanlar,
- Bilimsel, idari, dini, sportif nedenlerle veya bu ve buna benzer toplantılara katılmak amacıyla yolculuk yapanlar,
- Ticari nedenlerle yolculuk yapanlar,
- Deniz gezileri ile gelenler ve bu gezi süresi 24 saatten az olsa da turist olarak kabul edilmektedir.

Bunun yanı sıra turist olarak kabul edilmeyenler ise (Kozak ve Bahçe, 2012: 16).

- Ülkeye iş sözleşmesi ile veya böyle bir sözleşme olmaksızın gelen ve bir işte çalışmak veya bir iş yapmak isteyenler,
- Bir başka ülkede kamu için görevlendirilen kişiler,
- Ülkede devamlı kalmak ve yerleşmek üzere gelen kişiler,
- Okullardaki ve konaklama kurumlarındaki üniversite öğrencileri veya diğer gençler,
- Bir sınır bölgesinde ikamet edenler ve başka bir ülkede yaşayıp komşu ülkeye çalışmak amacıyla gelenler,
- Transit geçenler, seyahatleri 24 saati geçse dahi turist olarak kabul edilmemektedir.

1.2.2.Turist Tipleri

Her turist kendi içerisinde bulunduğu ortam nedeniyle psikolojik ihtiyaçlarına uygun olarak farklı zevkler amacıyla seyahat etmektedirler. Bu bağlamda turist tipleri ayırımında turistin bireysel güdeleri, deneyimleri beklentileri ve tercihleri kıstas olarak ele alınmaktadır. Maviş ve Akdoğan (2002) turist tiplerini turistlerin beklentilerine dayalı olarak sınıflandırmışlardır. Bu sınıflandırmaya göre fiziksel, toplumsal statüyle alakalı, entelektüel ve zihinsel ihtiyaçlardan dolayı insanlar turizme katılmaktadır. (Maviş ve Akoğlan, 2002: 116). Turist tipleri, ayrı (drifter), araştırmacı (explorer), bireysel kitle turisti ve organize kitle turisti olmak üzere dörde ayrılmaktadır (Uluçeçen, 2011: 12).

Ayrı (Drifter) turist tipi, başıboş turist olarak da bilinmektedir. Bu turist tipi kendi gezilerini kendileri planlar ve turizm çekicilikleriyle temastan kaçman, ev sahibi kültürle hemen hemen tümüyle bütünleşen ve ev sahibi kültürün yerel yemeklerini,

barınma biçimlerini ve alışkanlıklarını olduğu gibi paylaşan turist tipi olarak tanımlanmaktadır (Kozak ve Bahçe, 2012: 24-25).

Araştırmacı (Explorer) turist tipi, kaşif olarak da bilinmektedir. Araştırmacı turist tipi genellikle kendi gezilerini kendileri planlar ve yerel toplumla tam olarak bütünleşmeyerek, kendi ülkesindeki ortamın kendi etrafında yarattığı “çevresel köpük” veya “fanus” içinde kalması nedeniyle rahat konaklama tesisi kullanan ve kendi hayat tarzının temel özelliklerini sürdüren turist tipidir (Kozak ve Bahçe, 2012: 25).

Bireysel kitle turizmi, ev sahibi toplumla az kaynaşan ve seyahat işletmelerinin sağladığı birçok hizmeti kullanan ancak gidilecek yerler ve zaman üzerinde söz sahibi olan turist tipi olarak tanımlanmaktadır (Kozak ve Bahçe, 2012: 25).

Organize kitle turist tipi en popüler turizm alanlarına ziyaret etmeyi tercih eden, alıştığı durum dışına çıkmayan, seyahat acentası tarafından bütün programı paket halinde hazırlanan, en az macera arayan ve ev sahibi toplumdaki tamamen ayrı kalan turist tipi olarak tanımlanmaktadır (Kozak ve Bahçe, 2012: 25).

İKİNCİ BÖLÜM

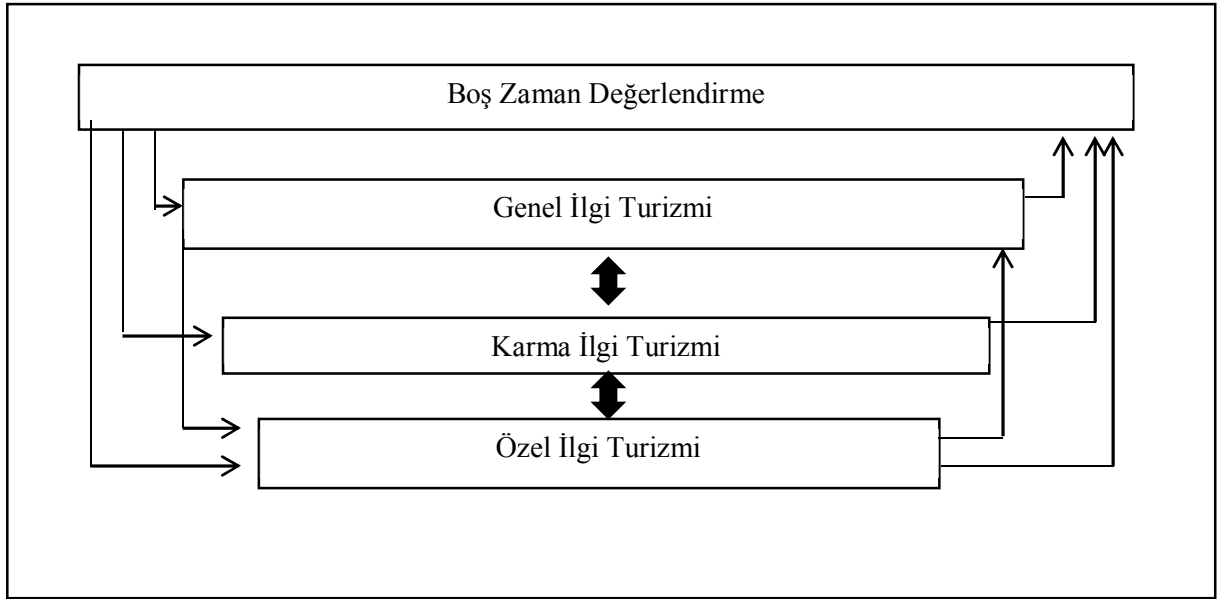
ÖZEL İLĞİ TURİZMİ

2.1. ÖZEL İLĞİ TURİZMİ KAVRAMI VE ÖZELLİKLERİ

Turizmin kavramının herkes tarafından kabul gören bir tanımı olmadığı gibi özel ilgi turizminde de benzer şekilde zorluklarla karşılaşılmaktadır. Turizmin gelişmesine bağlı olarak turizm faaliyetlerine katılanların sayısı sürekli olarak artması kitle turizmine yönelimin artmasına neden olmuştur. Özellikle, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde turizm sektörünün ekonomik faydaları göz önünde bulundurulmuş ve neticesinde kaynak kullanımı plansız olduğundan doğal, tarihi ve kültürel değerlerin tahrip edilmesine neden olmuştur. Bu bağlamda çevresel ve kültürel kirlilik meydana gelmesi, var olan doğal ve kültürel varlıkların tükenmesi, tüketicilerin çevre ve doğa konusunda bilinçlenmesine neden olmuştur. Günümüzde geline nokta tüketicilerin kişiye özel ürün ve hizmetleri talep etmesi, turizmde alternatif arayışlar ve özel ilgi turizmi şeklinde kendini göstermektedir (Kozak ve Bahçe, 2012: 117-118).

İnsanlar dinlenmek, eğlenmek ve benzeri temel ihtiyaçlarını karşılamak için 20. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren, turizmi bir boş zaman değerlendirme ve dinlenme amaçlı aktivite süreci olarak değerlendirmeye başlamıştır (Kozak ve Bahçe, 2012: 119). Özel ilgi turizmi kavramını Şafaklı ve Erkut (2002) alternatif turizm olarak incelemişlerdir. Bunun yanı sıra Tratus vd. (2001) özel ilgi turizmini alternatif turizm ile eş anlamlı olarak kullanmışlardır. Himmetoğlu ve Brotherton (1994) çalışmalarında, ilgileri turizm hareketi yaratan etmenler olarak inceleyerek, bunları genel ilgi turizmi, özel ilgi turizmi ve bu ikisinden meydana gelen karma ilgi turizmi olarak sınıflandırmışlardır (Tanrısevdi ve Çavuş, 2003: 10-13).

Şekil 1. Turizm Boş Zaman Değerlendirme Döngüsü

Kaynak: Brotherton ve Himmetoğlu, 1997: 14.

Şekil 1’de açıklanan turizm boş zaman değerlendirme döngüsü belirli bir düzen içerisinde turizm türlerinin birbirine bağlı olarak geliştiği ve bir noktada kesiştiğinin bilinmesidir.

Genel ilgi turizmi uluslararası turizm hareketleri içerisinde katılımcı sayısı bakımından en büyük olanıdır. Yığın veya kitle turizmi olarak da adlandırılan bu yönelim, tüketici açısından karar verirken kendisine “nereye gitmek istiyorum ?” sorusunun cevabıdır (Tanrısevdi ve Çavuş, 2003: 13-14).En önemli özellikleri:

- Fiyata olan duyarlılıkları yüksektir.
- Alt ve alt- orta, sosyo- ekonomik kademedeki kişilerden oluşmaktadır.
- Genellikle orta yaş grubundaki kişilerden oluşmaktadır.
- Konaklayacakları tesislerin kalitesinin yüksek olmasını isterler.
- Eğitim düzeyleri düşüktür.

Karma ilgi turizmi, genel ilgi turizmi faaliyetlerini denemiş, farklılık arayan fakat tümüyle farklı bir turizm faaliyeti için henüz hazır olmayan ve karar verirken “nereye gitmek istiyorum? ve orada neler yapabilirim ?” sorusuna cevap ararlar (Tanrısevdi ve Çavuş, 2003: 14).

Özel ilgi turizminde ise tercih edenlerin seyahat karar ve tercihlerinde kesin olarak belirlenmiş ilgiler bulunmakta olup ne aradıklarını ve ne istediklerini tam olarak bilirler. Karar verirken “ ne çeşit ilgi/aktivitelere katılmak istiyorum ve bunu nerede

yapabilirim?” sorusuna cevap ararlar (Kozak ve Bahçe, 2012: 120). En önemli özellikleri:

- Özel ilgi turizmini tercih edenlerin tatil zamanının tamamını özel ilgilerine uygun olarak planlanmaktadır.

- Katılımcılar özel ilgilerini karşılayabilecek kalite ve düzeyde bilgi kaynağına ulaşmak isterler.

- Katılımcılar içsel motivasyonludur.

Yaş dağılımları özel ilgilere göre değişiklik göstermektedir (Tanrısevdi ve Çavuş, 2003: 15).

Türk Dil Kurumuna göre “özel”; yalnız bir kişiye, bir şeye ait veya ilişkin olan, benzerlerinden ayrılmasını sağlayan bir özelliği olan, bir kişiyi ilgilendiren, hususi ve her zaman görülenden, olağandan farklı olan şeylere denilmektedir (TDK, 2016). Türk Dil Kurumu’na göre “ilgi” ise; İki şey arasında bulunan herhangi bir bağlılık, ilişki, alaka, öncelikle belirli bir şey üzerinde toplama eğilimi ve Belirli bir olay veya etkinliğe yakınlık duyma, ondan hoşlanma ve ona öncelik tanıma anlamına gelmektedir (TDK, 2016).

Kitle turizmine seçenek olarak ortaya özel ilgi turizmi, bireylerin veya grupların, belirli özel ilgi motifleri tarafından yönlendirilen, uyumlaştırılmış boş zaman ve rekreasyon deneyimleri olarak ifade edilmektedir (Douglas vd. , 2001: 4).

Özel ilgi turizmi için yapılan tanımlarda belirli kriterler yer almaktadır. Bu kriterler; katılımcının turizm hareketindeki belirleyici rolü bulunmaktadır (Read, 1980: 195). Katılımcının önceden belirlediği bir motif ve ilgi ile alakalı uzmanlaşmış bir eylem olarak ifade edilmektedir (Yıldız, 2009: 12). Benzer şekilde insanları bir araya getiren turizm türüdür (Küçükaslan, 2006: 17).

Özel ilgi turizmi, Dünya Turizm Örgütü’nün yapmış olduğu tanıma göre; belirli bir temaya sahip, turizm merkezleri ziyaret etmek ve belirli ilgi alanı geliştirmek amacıyla kişilerin bireysel veya grup halinde katıldıkları uzmanlaşmış bir turizm şekli olarak tanımlanmaktadır (Tanrısevdi ve Çavuş, 2003: 10). Bu tanımlamanın yapılmasında ve özel ilgi turizminin gelişmesine etki eden bir takım faktörler bulunmaktadır. Bu faktörler (Kozak ve Bahçe, 2012: 125-127):

- Kitle turizminin yarattığı turizm kültürünün sıra dışı katılımcıları sıkıya başlaması ve yeni arayış içinde olmaları,

- Aile hayatındaki değişimler ve kuşaklar arası ilişkilerin farklılaşması,
- İnsanların eğitim ve refah seviyelerinin artması,
- Ulaşım ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler olarak sayılmaktadır.

Özel ilgi turizmi kitle turizminde veya alternatif turizm hareketlerinden farklı bir takım özellikleri bulunmaktadır. Bu özellikler:

- Özel ilgi turizmi küçük ölçekli bir turizm şeklidir. Özel ilgi turizmi katılımcıları münferit turistler veya küçük ölçekli gruplardan oluşmaktadır (Uluçeçen, 2011: 49).

- Geleneksel turistlere oranla daha fazla para harcarlar ve daha fazla kalma eğilimi içindedirler.

- Özel ilgi turizmi, emek yoğun bir özelliğe sahiptir ve uzman iş gücü gerektirmektedir.

- Özel ilgi turizmi yatırım maliyetleri yüksektir (Kozak ve Bahçe: 2012: 129).

- Özel ilgi turizmine yatırımın getirisi, kitle turizmine göre yüksek olmasına rağmen geri dönüş hızı yavaştır.

- Özel ilgi turizminin boyutlarının tam olarak bilinmesi veya hesaplanması mümkün değildir.

Tablo 1: Özel İlgi Turizmi Ürünlerine Ait SWOT Analizi

Güçlü Yönleri	Zayıf Yönleri
<ul style="list-style-type: none"> -Emek yoğun yapı ve istihdama olumlu etkisi bulunmaktadır. -Küçük ölçekli işletmeler söz konusudur. -Eğitimsel ve katılımcı aktiviteler üzerinde olumlu yöndeki gelişim, -El yapımı ve doğal mirasın keşfedilmesi, -Girişimcilerin tecrübeleri ve yetenekleri üzerindeki gelişim, -Farklılaştırılmış ürün ve hizmetlere yatırımın yapılması 	<ul style="list-style-type: none"> -Turizm varlıklarına ait bilgi yetersizliği, -Kültürel ve doğal mirasın bozulması -Küçük işletmelerin sektördeki gelişim ve bölgesel tanıtım hususunda iş birliği eksikliği -Uzman bir yönetim eksikliği, -Sanatın, kültürün, mirasın sunulmasında seçici yaklaşımlar, -Yöredeki alt yapı yetersizlikleri, -Kazanç üzerine odaklanması ile ürünün özel ilgi turizminden çıkıp kitle turizmi ürününe dönüşebilmesi.

Fırsatlar	Tehditler
-Yerel olarak ekonomik sıkıntıların aşılmasına olumlu etki yaratması, -Yerel halk ile bütünleşmeyi sağlayan kişiselleştirilmiş ürünlerin sunulması, -Yerel yaşam tarzının korunması ve güçlendirilmesi, -Yerel pazarlarda gelişime yönelik basit tanıtım unsurlarının yapılabilmesi, -Turizmde mevsimselliğin azaltılması	-Kültürel ürünlerin metalaştırılması -Taşıma kapasitelerinin artmasıyla doğal kaynakların sömürülmesi, -Turist çekmede başarısız olunan bazı yerel etkinliklerin marjinalleşmesi -Yerel ve uluslararası düzeydeki rekabet ortamı

Kaynak: Douglas vd. , 2001:18.

2.2. ÖZEL İLGI TURİSTİ VE ÖZELLİKLERİ

En basit tanımıyla özel ilgi turisti, “özel bir hobi ya da ilgi alanına sahip olan birey veya grup” olarak ifade edilmektedir. Turizm faaliyetlerine katılmalarında genel faktörler etkili olması ile birlikte; bir takım özel değişkenlerinde olduğu görülmektedir (Kozak ve Bahçe, 2009: 31). Özel ilgi turistinin bir takım özellikleri bulunmaktadır (Kozak ve Bahçe, 2012: 130). Bu özellikler:

- Daha iyi eğitilmiş ve daha yüksek gelire sahiptirler.
- Toplumda daha çok orta ve üst sınıf üyesidirler (Yıldız, 2009: 12).
- Kendilerine daha fazla güvenmektedirler.
- Çevreye ve kültürel değerler hususunda bilinçli ve duyarlıdırlar.
- Yaş dağılımı özel ilgilere göre değişim göstermektedir (Tanrısevdi ve Çavuş, 2003: 14).
- Ne istediklerini bilirler.
- Daha pesimist, daha aktif ve daha sosyallerdir.
- Daha üst seviyede ihtiyaçlara sahiplerdir.
- Daha fazla sayıda kaliteli ürün/hizmet talep ederler.

Özel ilgi turistinin özelliklerinin yanı sıra sınıflandırılmasında en yaygın olarak kabul gören sınıflandırma Himmetoğlu ve Brotherton (1997), yeni başlayanlar, meraklılar, uzmanlar, fanatikler olarak dört grupta inceledikleri sınıflandırmadır (Uluçen, 2011: 58).

Yeni başlayanlar, ilk önce popüler olan ve moda haline gelmiş olan ilgi alanlarını tercih ederek “bir de ben deneyeyim acaba başarabilecek miyim?” türünden bir güdülenme ile harekete geçer. Yönelindikleri alan hakkında ayrıntılı bilgi sahibi olmadıkları gibi, iddialı değildirler (Küçükaslan, 2007: 150-151).

Meraklılar, kendilerine yakın olan bir ilgi alanı seçerek, o ilgi alanı hakkında daha fazla bilgi edinmeye çalışırlar, ne istediklerini bilirler ve bu istekleri doğrultusunda eğitim alma arayışı içerisindedirler (Küçükaslan, 2007: 151).

Uzmanlar sınıflandırmasında yer alanlar, belirli bir özel ilgi alanını seçmiş ve bu alanda bilgili, iddialı kişilerdir. Özel ilgileri günlük hayatlarının adeta bir parçası halindedir (Küçükaslan, 2007: 151).

Fanatikler, kendilerini olabildiğince özel bir alan seçmiş ve adeta kendilerini bu alana adanmış kişilerdir. Macera ve risk üst düzeyde olmasının yanı sıra özel ilgileri onlar için bir tutku haline dönüşmüş kişilerdir (Küçükaslan, 2007: 151).

2.3. ÖZEL İLGİ TURİZM TÜRLERİNİN SINIFLANDIRILMASI

Özel ilgi turizmi ile alternatif turizm türlerini birbirinden ayırt etmek oldukça zordur. Bunun en önemli nedeni bakış açılarının farklı olmasıdır. Bu noktada belirleyici olan ise katılımcının bu türlere katılmadaki temel motifleri ile tatmin etmek istedikleri ihtiyaçlardır (Kozak ve Bahçe, 2012: 138).

Tablo 2: Özel İlgi Turizm Türlerinin Sınıflandırılması

Doğaya Dayalı Türler	Bir Hobiye Dayalı Türler
-Akarsu Turizmi (Rafting-Kano)	-Golf Turizmi
-Botanik Turizmi	-Şarap Turizmi
-Dağ ve Kış Sporları Turizmi	-Av Turizmi
-Tarım Turizmi (Çiftlik Turizmi)	-Seks Turizmi
-Kuş Gözlemciliği (Ornitoloji)	-Alışveriş Turizmi
-Yayla Turizmi	-Mağara Turizmi
-Sağlık Turizmi (Termal ve SPA)	-Macera Turizmi
-Hava Sporları Turizmi	-Yat Turizmi
-Gemi Gezileri	-Kumar Turizmi

	-Uzay Turizmi
Kültüre Dayalı Türler	Eğitime Dayalı Türler
-Kültürel (Miras) Turizm -Dark (Hüzün) Turizm -Etnik Turizm -Etkinlik Turizmi -İpek Yolu Turizmi	-Eğitim Turizmi -Kongre Turizmi -Gençlik Turizmi

Kaynak: Kozak ve Bahçe, 2012: 139.

2.3.1. Doğaya Dayalı Özel İlgili Turizm Türleri

Doğa, insanoğlunun üretici toplum olmadan önceki dönemlerde, insanoğlunun toplayıcı olarak yiyecek araması insanoğlunun var olduğu günden bu yana seyahat etme nedeni olarak bilinmektedir. Günümüzde ise doğal güzellikler, kültürel çekicilikler gibi motifler insanları seyahat etmeye iten önemli unsurlardandır. Doğanın turizm faaliyetlerinde koruma kullanma dengesi içinde politikalara bağlı olarak farklı pazarlama teknikleriyle, farklı yaklaşımlar ele alınmıştır. Bu nedenle, eko-turizm, sürdürülebilir turizm, yeşil turizm, alternatif turizm ve sorumlu turizm gibi kavramlar doğaya dayalı turizm ile eş anlamlı olarak kullanılabilir (Kozak ve Bahçe, 2012: 169).

Turizmde sunulan aktivitelerin birçoğu doğa ile bağlantılı ve turizm ürünlerinin büyük bir kısmı turizme açılmış olan bölgelerin doğal özellikleri doğrultusunda geliştirilmektedir. Doğa temelli turizm türleri son yıllarda en hızlı gelişen pazarlardan biri haline gelmiştir. Bunun en önemli nedeni ise, modern çağ insanının değişen doğasıdır. Başka bir ifadeyle, insanların ağır çalışma koşulları ve monotonluktan kurtulmaya kendilerini yenilemeye duydukları ihtiyaçtır (Kozak ve Bahçe, 2012: 170). Doğa temelli turizmi geliştirmede temel ilkeleri aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (Kozak ve Bahçe, 2012: 172):

- Turizme açılan bölge hakkında eğitim,
- Kaynakların sürdürülebilir kullanımı ve bozucu etkinliklerden kaçınma,
- Yerel halkın güçlenmesi ve gelişimlerinde desteklenmesi,
- Yerel halkın kültürel, sosyal ve politik özelliklerine olan saygı,

- Turizm endüstrisine fayda sağlamadır.

Doğayı temel alan önemli turizm türleri; akarsu (rafting) turizmi, botanik turizmi, dağ ve kış sporları turizmi, tarım (çiftlik) turizmi, kuş gözlemciliği, yayla turizmi, sağlık (termal ve SPA) turizmi ve hava sporları turizmidir (Kozak ve Bahçe, 2012: 174-175).

2.3.1.1. Akarsu Turizmi (Rafting-Kano)

Akarsu turizmi en basit tanımı ile akarsularda yapılan turizm amaçlı aktiviteleri içinde bulunduran faaliyetler bütünü olarak ifade edilmektedir (Kozak ve Bahçe, 2012: 175). Rafting, kano ve nehir kayağı “akarsu turizmi” adı altında değerlendirilmekte ve ülkemizdeki akarsular bu sporlar için çok elverişlidir (kulturturizm.gov.tr, 2016).

Rafting, akarsu içinde çok dayanıklı malzeme ile yapılmış raft adı verilen 4-8 kişilik şişme botlarla debisi yüksek akarsularda yapılan akarsu sporu olarak tanımlanmaktadır (Akova, 1995: 394). Rafting II. Dünya Savaşı sırasında Amerikalı askerlerin çıkartma yapmak amacıyla kullandıkları, kauçuktan yapılan şişme botların savaş sonrasında rekreasyon amaçlı kullanılması sonucu başlamıştır (Albayrak, 2013: 201).

Kano, rafting botlarının iki kişi ile yapılan akarsu sporudur (Akova,1995: 394).

Nehir kayağı ise, sadece bir kişinin kullandığı, oldukça küçük ve hafif olmasının yanı sıra manevra yeteneği üstün olan akarsu aracı olarak ifade edilmektedir (Akova,1995: 394).

Rafting Türkiye’de ilk defa 1992 yılında, Çoruh Nehri üzerinde yapılmış olup, Türkiye’de rafting ve kano tanınmasıyla birlikte “Rafting ve Kano Federasyonu” kurulmuştur (Uluçeçen, 2011: 108).

Çoruh Nehri, Köprü Çayı, Manavgat Çayı, Dim Çayı, Adana- Feke- Göksu Nehri, Zamatı Irmağı ve Fırat Nehri’nin bir bölümü Türkiye’de raftinge uygun akarsulardır (kulturturizm.gov.tr, 2016).

Rafting, akarsuların değişik şartlar sonucunda oluşan zorluk derecelerine göre uluslararası standartlara göre sınıflandırılmaktadır (kulturturizm.gov.tr, 2016). Bu sınıflama aşağıdaki gibidir;

- Derece veya sınıf 1: suda hiçbir çalkalanma ve küçük kolay geçişleri ifade etmektedir.

- Derece veya sınıf 2: Kolay geçişler, düzenli akış, küçük kayalar ve dalgalanmaları ifade etse de bunlar tehlikeli olmayan geçişlerdir.

- Derece veya sınıf 3: Zor olan, düzenli büyük dalgaların olduğu, kısıtlı görüş mesafesi, küçük düşüşler bulunmaktadır.

- Derece veya sınıf 4: Büyük dalgalanmaların olduğu zor, anaforlu sular, uzun ve sert geçişler, tehlikeli kayalar, büyük düşüşlerin olduğu, etüt edilmesi zorunlu olan derecedir.

- Derece veya sınıf 5: Aşırı zor, yüksek debi ve akıntının olduğu, tehlikeli kayalar, dik yamaçlar, arka arkaya gelen düşüşleri içeren, ilerlemede sınırlı geçişlerin yer aldığı, genelde imkânsız ifade eden derecedir.

- Derece veya sınıf 6: Geçilmez olan derecedir.

Bu konuda uzman olan kişilerin, profesyonel yaklaşım gerektiren akarsu sporlarının güvenli olarak yapılabilmesi için bir acente ile temasa geçilmesi tavsiye etmektedirler. Bunun yanı sıra rafting esnasında ayakkabı ve can yeleği giymek zorunlu olup kask takılması ve gözlük kullananların gözlük ipi kullanmaları tavsiye edilmektedir.

2.3.1.2. Botanik Turizmi

Türkiye’de bir takım coğrafi özelliklerin ve coğrafi farklılığın getirmiş olduğu iklim çeşitliliği ve bunun yanı sıra üç kıta arasında doğal bir köprü konumunda olması, dünyada benzerine nadiren rastlanan bir bitki çeşitliliğine sahip olmasına neden olmuştur (Arslan, 2015: 142). Daha önce eko turizmin bir ögesi olarak kabul edilmekte olan bitkisel varlıklar, zaman içerisinde, ekosistemin içinde bulunan diğer unsurlarına göre daha da ön plana çıkması sonucu, ayrı bir turizm çeşidini ortaya çıkartarak botanik turizmi adını almıştır (Tosun ve Şahin, 2006: 89).

Botanik turizmi dünyada farklı bitki türlerini ve onları coğrafi özellikleri bakımından incelemek amacıyla oluşan bir turizm türü olarak tanımlanmaktadır. Bitki örtüsü konusunda Türkiye’nin öne çıkmasının en önemli sebeplerinden bir tanesi, buzul çağlar döneminde Anadolu'nun bitkiler için bir koruma bölgesi konumunda olmasıdır (Avcı, 2005: 27-32).

Botanik turizminde ülkeleri birbirinden farklı kılan en önemli özellik bitki çeşitliliği ve endemik oluşlarıdır. Endemik anlam olarak Yunanca olan “endemos”

kelimesinden türemiştir. En basit anlamıyla sınırlı bir bölgede yetişen bitki gruplarına endemik adı verilmektedir (Kaya ve Aksakal, 2005: 86).

Günümüzde yeryüzünde 750.000-1.000.000 arasında bitki türünün bulunduğu uzman kişiler tarafından tahmin edilmektedir. Bu bitkilerin 500.000 kadarı geçmişten günümüze kadar olan süreç içerisinde tanımlanıp isimlendirilmiştir. Tanımlanan bu bitkilerden yaklaşık 3000 tanesi gıda elde etmek için üretilmektedir. Bunun yanı sıra 100 000'in üzerinde yabancı bitki türü gıda olarak kullanılmaktadır. Dünya Sağlık Örgütüncü yapılan bir araştırmaya göre yeryüzünde tahmini olarak 20.000 çeşit bitki türünün tıbbi amaçla kullanıldığı tespit edilmiştir (Yoğunlu, 2011: 9).

Türkiye iklim olarak orta kuşakta yer almakta ve orta kuşağın güney kısmı olan sıcak orta kuşakta, diğer adıyla subtropikal kuşakta yer almaktadır. Türkiye ana çizgileriyle Akdeniz ikliminin yayılma alanına girmektedir. Fakat denizlerin ve yer şekillerinin etkisiyle üç farklı iklim bölgesi ortaya çıkmaktadır (Avcı, 2005: 20-30).

Tablo 3. Bazı Ülkelerin Bitki Tür Sayısı ve Endemik Sayıları

Ülke	Tür Sayısı	Endemik Sayısı
Bulgaristan	3750	250
Danimarka	1000	0
İngiltere	1756	73
İspanya	7500	516
İtalya	5599	712
İzlanda	485	1
Macaristan	2450	50
Norveç	1253	11
Polonya	2468	15
Yunanistan	4992	1100
Türkiye	10000	3000

Kaynak: Türksoy ve Yürük, 2008: 266.

Türkiye, sahip olduğu 10.000 bitki çeşidinin yaklaşık % 34'lük endemizm oranı ile de dünyada önemli bir yere sahiptir. Ülkemizde endemik bitki türü sayısı 3.000'den fazladır. Diğer Avrupa ülkeleriyle kıyaslandığında Türkiye'nin sahip olduğu bu zenginlik daha iyi anlaşılmaktadır.

Türkiye'de en çok endemik bitkiye sahip olan İller 731 bitki türü ile Antalya, 559 bitki türü ile Konya ve 454 bitki türü ile Mersin'dir. En az endemik bitkiye sahip olan illerimiz ise 8 endemik bitki türü ile Edirne'dir (Teftiş Kurulu Başkanlığı, 2007: 55-56).

2.3.1.3.Dağ ve Kış Sporları Turizmi

Kış turizmi hakkında birçok tanım bulunmaktadır. Kış turizmi, karlı ve yüksek yerlerde yapılabilen ve kayak, tırmanma, yürüyüş gibi temel hareketlerin ekseninde şekillenen turizm türü olarak ifade edilmektedir. Başka bir ifadeyle kış turizmi, kayak ve diğer karla bağlantılı hobilerin yapılmasına imkân tanıyan yerlerde, tatillerini geçirmeye karar veren turist kitlesine yönelik turizm şeklidir (İncekara, 1998: 4).

En geniş tanım ile kış turizmi, büyük ölçüde karlı ortamlara bağlı olan bir turizm türü olduğundan orta yükseklik ve eğime sahip, kayak ve bunun yanı sıra yürüyüş, tırmanış ve benzeri faaliyetlerin yapılabilmesine imkân sağlayan fiziki çevrelere sahip bölgelerde gelişen turizm şeklidir (Türkdoğan, 2010: 13).

Kış turizminin ekonomiye sağladığı birçok faydası bulunmaktadır. Bu faydalar (Türkdoğan, 2010: 13);

- Sosyal ve ekonomik anlamda yeterince kalkınmamış olan dağlık ve ormanlık yörelerin kalkınmasına, gelişmesine katkı sağlar,
- Turizm mevsimsellik özelliğini ortadan kaldırarak, turizmi uzatır ve çeşitliliği sağlar,
- Yaz aylarında çalışan, fakat kışın işsiz kalan vasıflı turizm personelinin yıl boyunca istihdamını sağlar.

Hedef 2023 Türkiye Turizm Stratejisinde, Kış Turizmi Koridoru olarak belirlenen Erzincan, Erzurum, Ağrı, Kars ve Ardahan illeri boyunca kış sporlarının ve bu illerde yer alan turizm merkezlerinin geliştirilmesi için çalışmalara öncelik verilmiştir. Turizm Bakanlığı tarafından Kış Sporları Turizmine yönelik olarak ilan edilmiş, 28 adet kış turizm merkezi belirlenmiştir (www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr, 2016).

Dağ ve kış sporları turizmi, genel olarak alpinizm ve sportif tırmanış olmak üzere ikiye ayrılmaktadır (Kozak ve Bahçe, 2012: 180).

a.Alpinizm:bu kış turizmi türü içerisinde kaya, kar, buzul tırmanış özelliklerinin yer aldığı dağcılık teknikleri ve malzemelerini kullanarak doğrudan zirve yapmaktır. Turizm şekli anlamında her kesimin katılabileceği bir turizm türüdür.

Alpin Stil: Bu kış turizmi türünde amaç doğrudan zirve yapmaktır. Zirveye mümkün olduğunca en kısa sürede gidilir ve döndürülür.

Günlük yürüyüş (Hiking) : Dağda, sabah saatlerinde başlayıp akşam biten gününbirlik yürüyüşlerdir.

Kamplı etkinlik (Trekking) : Dağda çadır kurularak kamplı olarak yapılan yürüyüşlerdir.

Expedition: Dağda uzun süreli ve çok amaçlı olarak düzenlenen araştırma gezileri ve tırmanışları gibi etkinlikleri kapsamaktadır.

Ferrata: Kayaya sabitlenmiş olan metal merdivenleri kullanarak yapılan tırmanışlardır.

b.Sportif Tırmanış: Genellikle kaya üzerinde veya yapay duvarlar aracılığıyla yapılan tırmanış şeklidir. Kendi içinde dört kategoriye ayrılmaktadır.Bu kış turizmi türünde daha ziyade belli bir düzeyde tecrübe sahibi olunması gerekmektedir. Bu turizm türüne genellikle profesyonel ve meraklıların katılmaktadır ve macerayı, riski sevenlerin tercih ettiği türdür (Kozak ve Bahçe, 2012: 180).

Bouldering: Yerden fazla yükselmeden kaya tırmanma tekniklerini kullanarak kaya üzerinde yapılan antrenman şeklinde olan tırmanışlardır.

Kaya Tırmanışı: Kaya tırmanma tekniklerini ve emniyet malzemelerinin kullanıldığı ve kaya üzerinde bir ip boyu diye tabir edilen 50 metreye kadar yapılan tırmanma şeklidir.

Uzun Duvar Tırmanışı: Kaya tırmanma tekniklerini ve emniyet malzemelerinin kullanılarak bir ip boyundan daha yüksek olan kaya üzerinde yapılan tırmanma şeklidir.

Yapay Duvar Tırmanışı: Genellikle kapalı alanlarda kimyasal malzemeler kullanılarak yapılan sabit veya ayrılabilen yapay duvar sistemlerini barındıran ve genellikle yarışmalar amacıyla yapılmış değişik boyutlardan oluşan duvarlardır.

Tablo 4: Türkiye Kış Sporları Turizm Merkezleri

	Turizm Merkezleri		Turizm Merkezleri
1	Erzurum Palandöken Kış Sporları TM	15	Mersin Tarsus Gülek Karboğazı KTKGB
2	Bursa Uludağ II. Gelişim Bölgesi TM	16	Gümüşhane Çakırgöl Kış Sporları TM
3	Bolu Köroğlu Dağı Turizm Alanı	17	Ardahan Yalnızçam Uğurludağ Kış Sporları TM

4	Kayseri Erciyes Kış Sporları TM	18	Antalya Alanya Akdağ Kış Sporları TM
5	Kastamonu Çankırı Ilgaz Kış Sporları TM	19	Sivas Yıldız Dağı Kış Sporları TM
6	Kocaeli Kartepe TM	20	Muğla Fethiye Seki Eren Dağı Kış Sporları TM
7	Kars Sarıkamış Kış Sporları TM	21	Aksaray Hasandağı Kış Sporları TM
8	Isparta Davraz Dağı Kış Sporları TM	22	Gümüşhane Süleymaniye Kış Sporları TM
9	Çankırı Ilgaz Kadınçayırı Yıldıztepe KTKGB	23	Artvin Kafkasör KTKGB
10	Bayburt Kop Dağı TM	24	Antalya Alanya Akseki TM
11	Gümüşhane Zigana Turizm Merkezi	25	Bitlis Sapgör Kış Sporları TM
12	Erzincan Ergen Dağı KTKGB	26	Düzce Gölyaka Kardüz Yaylası KTKGB
13	Samsun Ladik Akdağ Kış Sporları TM	27	Malatya Hekimhan Yamadağı KTKGB
14	Denizli Tavas Bozdağ KTKGB	28	Rize İkizdere Ovit Dağı Kış TM

Kaynak: www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr, 2016.

Tablodaki ilk 8 turizm merkezi faal olan turizm merkezleri iken, 9 ile 13 arasındaki turizm merkezleri ise tam anlamıyla faal olmayan turizm merkezlerdir.

2.3.1.4. Tarım Turizmi (Çiftlik Turizmi)

Bazı kaynaklarda tarım turizmi bazı kaynaklarda çiftlik turizmi olarak geçmektedir. Tarım turizmi kırsal alanlarda ekonomik refah düzeyini artırmak için kullanılan bir turizm şeklidir (Uluçeçen, 2011: 76).

Tarım turizmi en geniş tanımı ile; köylerde tarımla uğraşanlara ek gelir sağlamak amacıyla tarım veya tarımsal faaliyet alanlarına yapılan ziyaret, yapılan günlük işlere dâhil olma, konaklama, eğlenme, alış-veriş ve eğitimsel amaçla katılımı kapsayan aktivitelerin biri veya birkaçını bulunduran turizm türü olarak ifade edilebilir (Özşahin ve Kaymaz, 2014: 242). Bu turizm türündeki turistlerin amacı; sürekli yaşadığı ortamdan farklı olan köy veya çiftlik ortamında, belirli bir süre yaşamak ve deneyim elde etmektir (Küçükaslan, 2007: 26). Çiftlik turizminin yapıldığı yerler altı grupta sınıflandırılmaktadır (Kiper ve Yılmaz). Bunlar;

- Tarımsal büyük çiftlikler
- Özel çiftlikler

- Tarihi yöre çiftlikleri
- Çalışma çiftlikleri
- Çiftlik orman işletmeleri
- Sportif ve rekreasyonel çiftliklerdir.

Tarım turizminde, her paydaş önemli ve farklı bir rol üstlenmektedir. Tarım turizmi tedarikçileri olan çiftçi aileler ürün ve hizmetleri, tarım turizmi ziyaretçilerine sunmaktadır. Bu ürün ve hizmetlerin sunumu, çiftlikte tüketilen, sonradan tüketilmek üzere veya karma şekilde olabilir. Tarım turizminde önceden ziyaretçi gelmesi için bir acenta bağımlılığı söz konusu iken bilişim ve teknolojinin gelişmesiyle acentalara olan bağımlılık ortadan kalkmış olup, tarım turizmi ile uğraşan kişiler kendi tanıtımını internet aracılığıyla yapabilmekte ve geniş kitlelere ulaşabilmektedir (Kozak ve Bahçe, 2012: 183-184).

2.3.1.5. Kuş Gözlemciliği (Ornitoloji)

Kuş gözlemciliği, yeryüzündeki yaklaşık olarak 9.856 kuş türünün dağılımını, göçlerini, davranışlarını ve ekolojisini inceleyen turizm türüdür (tr.wikipedia.org, 2016).

Başka bir ifade ile kuş gözlemciliği, doğayı kuşların dünyasından tanıma imkânı sağlayan bir gözlem sporu olarak tanımlanmaktadır. Türkiye'de çok çeşitli kuş türleri bulunmaktadır ve Türkiye'de ki kuş türlerinin sayısının toplamı bütün Avrupa'da bulunan kuş türlerinin sayısı kadardır. Türkiye'nin kuş türü açısından zengin olmasının en önemli nedenleri ise, zengin sulak alanların olması ve kuşların göç yolları üzerinde bulunmasıdır (www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr, 2016) . Türkiye'de kuş gözlemciliği son yıllarda dünyadaki gelişmelere paralel olarak hızla gelişmektedir. Doğada sınırlı sayıda bulunan Kelaynak kuşlarının olduğu Urfa, Göller Bölgesi ve Manyas Türkiye'nin kuş gözlem turizm merkezleri olarak önemli bir yere sahiptir (Akat, 1997: 30).

İngiltere'de 6 milyona yakın kuş gözlemcisi bulunurken, Türkiye'de yaklaşık olarak 1000 kuş gözlemcisi bulunmaktadır. Türkiye'de geçmişten günümüze kadar geçen süre içinde 469 kuş türü kaydedilmiştir. Kaydedilen bu kuş türlerinin 394 türü düzenli olarak görülürken, 304 tür ise Türkiye sınırları içerisinde üremektedir (Erdem, 2014: 4). Kuş gözlemciliği ekonomik anlamda incelendiğinde ABD'de 800.000' den

fazla kişiye iş imkânı sağlamaktadır. 1996 yılında kuş gözlemciliği ile ilgili harcamalar 23 milyar dolardan fazla olduğu tahmin edilmektedir. Teksas’ da bulunan küçük bir kasabada altı haftalık kuş göçü boyunca kuş gözlemcilerden 2 milyon dolar kazanmaktadır. Bunun yanı sıra İngiltere’de geleneksel olarak düzenlenen “Rutland Water Kuş Gözlem Festivali”nin 3 günlük toplam kazancı yaklaşık olarak 3 milyon İngiliz Sterlinidir (Kozak ve Bahçe, 2012: 186). Kuş gözlemciliğinin gelir getirici etkisinin yanı sıra birçok olumlu ve olumsuz etkileri bulunmaktadır. Kuş gözlemciliğinin olumlu etkileri (Şekercioğlu, 2002: 284);

- Kuş çeşitliliği ve yerel halkın kazançları arasında bir bağlantı durumunda olması,

- Yaban hayatını korumak için önemli bir ekonomik teşvik sağlaması,
- Normal turizme göre daha az etki, daha çok kazanç sağlaması,
- Özgün kuş türlerinin yerel kontrolü arttırması,
- Bilinen turizm bölgeleri dışına ziyaretleri sağlaması,
- Arzu edilen türler sayesinde korunmayan alanların korunmasını sağlaması,
- Yerel doğal tarih bilgisinin değerlendirilmesine yardımcı olması,
- Yerel rehberlerin eğitimi ve istihdam sağlaması,
- Kuşları korumak için gelir elde edilmesi,
- Ornitoloji bilimine katkı sağlamasıdır.

Kuş gözlemciliğinin olumsuz etkileri ise (Şekercioğlu, 2002: 284);

- Kuşların yaşadıkları ortamlara çok yaklaşarak ve aşırı kuş sesi çalarak kuşların rahatsız edilmesi,

- Bazı durumlarda yuvaların aşırı taciz edilmesi,
- Nadir ya da tehlike altından olan türlerin rahatsız edilmesi,
- Ziyaret nedenli kirlenme ve kuşların yaşam ortamının yok olması,
- Gelirin çoğunun yerel halka kalmaması,
- Bölge insanının gücenmesi,
- Turizmle bağlantılı olarak kültürel bozulmaya yol açmaktadır.

Turizm Bakanlığınca yayınlanan kuş gözlem alanları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 5: Türkiye'deki Kuş Gözlem Alanları ve Bulunduğu İller

	İsimleri	Kapsadığı İller
1	Meriç Havzası	Edirne
2	Marmara Havzası	Kırklareli, İstanbul(2), Bursa
3	Susurluk Havzası	Bursa(3), Balıkesir
4	Kuzey Ege Havzası	İzmir
5	Gediz Havzası	Uşak-Kütahya, Manisa(2), İzmir
6	Küçük Menderes Havzası	İzmir(2)
7	Büyük Menderes Havzası	Afyonkarahisar, Denizli
8	Batı Akdeniz Havzası	Muğla(2)
9	Burdur Kapalı Havzası	Afyonkarahisar, Denizli
10	Antalya Havzası	Isparta
11	Akarçay Kapalı Havzası	Afyonkarahisar(2), Konya
12	Sakarya Havzası	Konya (2), Kütahya (2), Eskişehir (5), Ankara(6), Bolu, Kocaeli, Sakarya
13	Batı Karadeniz Havzası	Çankırı, Kastamonu, Sinop
14	Kızılırmak Havzası	Sivas, Kayseri (2), Kırşehir(2), Samsun, Ankara
15	Yeşilirmak Havzası	Amasya, Samsun
16	Doğu Karadeniz ve Çoruh Havzası	Trabzon, Gümüşhane, Bayburt, Rize, Erzurum, Artvin, Ordu
17	Konya Kapalı Havzası	Konya(11), Aksaray(2), Ankara, Isparta, Karaman
18	Doğu Akdeniz Havzası	İçel(2)
19	Seyhan ve Ceyhan Havzası	Adana(5), Niğde, Kayseri, Kahramanmaraş
20	Asi Havzası	Hatay, Osmaniye
21	Fırat Havzası	Erzurum, Ağrı, Muş(2)
22	Aras Havzası	Ardahan (3), Kars(2), Ağrı
23	Van Kapalı Havzası	Van(2), Bitlis (3)
24	Dicle Havzası	Hakkâri

Kaynak: www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr, 2016.

2.3.1.6. Yayla Turizm

Yayla kavramı eski Anadolu medeniyetlerinde “yayla evi”, “yazla evi”, “yaz evi” gibi çeşitli isimler verilmiştir. Eski Orhun yazıtlarında “yaylağ”, “yayladım”, “yaylayan” gibi kavramlara rastlanmaktadır. Buradan da Türklerin yayla yaşantısı ve toplumsal etkinliklerine yer verilmektedir (Balıkçı, 2002: 236).

Yayla kavramı ilk olarak hayvanların otlatıldığı yüksek yerler olarak tanımlanmaktadır (Kızılırmak, 2006: 1). Coğrafi bir terim olarak da kabul edilen yayla sözcüğü, fiziki coğrafyada belirli bir yükseklikten olan düz yer olarak tanımlanmaktadır (Emiroğlu, 1977: 6; Tosun ve Altın, 1986: 5; Var, 1987: 6; Somuncu, 2005: 24; Kızılırmak, 2006: 1). Yayla turizmi ise, insanların sağlık, dinlenme, spor yapma vb. amaçlarla yaylalara yönelik turistik seyahatlere katılmalarıyla meydana gelen turizm türü olarak ifade edilmektedir (Hazar, 2010:).

Doğu Karadeniz Bölgesi hayvancılığa elverişli zengin bitki örtüsüne sahip olmasından dolayı, “otlak” ve “mera” sözcükleriyle yayla kelimesi ile eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Yaylalar, insanların genellikle Haziran ayı başından Ağustos ayının sonuna kadar yaşadıkları yerlerdir (Kozak vd. , 2014: 24).

Geçmişten günümüze yaylalar Türkler için yılın belirli mevsiminde esas olarak hayvanları otlatmak amacıyla çıkılan ve bunun yanı sıra tarımda yapılabilen yüksek yerler olarak bilinmektedir. Ülkemizde yaylacılıktan ekonomik, sağlık, kültürel, toplumsal olarak yararlanılmaktadır.

TC Kültür ve Turizm Bakanlığı'na göre Medeni Kanun'un 641 ve 912. Maddelerinde yer alan yaylaları “yararı kamuya ait olan mallar” olarak belirtilmektedir. Yaylalar, devletin hüküm ve tasarrufunda olup yayla yerlerin tapuya tescil edilemeyeceğini hükme bağlamıştır. Bunun yanı sıra yaylalar, ortak yararlanma ilkesi doğrultusunda kullanılmakta ve bu alanlara sadece köy halkı uygun gördüğü takdirde ev yapılabilmektedir (Yücel, 2004: 1). Günümüzde yaylaların en önemli problemi, alt yapı ve işletmecilik ile ilgili yetersizlikler olarak gözlemlenmektedir (Yücel, 2004: 5).

Ülkemizde yayla turizmi, diğer turizm çeşitlerini destekleyici unsur olarak ele alınmaktadır. Orman ve Su İşleri Bakanlığı tarafından, yaylalarda kalış süresini uzatmak hedefiyle Yayla Turizmi Gelişme ve Eylem Bölgelerinin belirleyerek, planlama stratejisi yapılmaktadır (Arslan, 2015: 141).

Yayla turizm merkezlerinin seçimindeki genel kriterler ise;

- Doğal değerlere yönelik potansiyelin çok olması,
- Kent merkezlerine ulaşımın kolaylığı,
- Sivil mimari karakterinin olması,
- Yöre halkının sosyal anlamda yapısının turizme uygun olması,
- Yapılacak aktivitenin ekonomik anlamda sürdürülebilir olması,
- Diğer turizm çeşitleri ile entegre edilebilir olmasıdır (yigm.kulturturizm.gov.tr,

2016).

Yayla turizm merkezlerinin seçimindeki hedefler ise;

- Kırsal kesimde yaşayanların turizmden gelir elde etmelerini sağlamak,
- Turizm yatırımcıları açısından ekonomik anlamda uygun ve cazip turizm merkezlerinin oluşturulması,

- Yayla turizminin sürdürülebilirliği amacıyla ürün çeşitliliğinin sağlanması,

- Yayla turizmine yönlendirilecek turist profilinin belirlenmesidir

(yigm.kulturturizm.gov.tr, 2016).

Tablo 6: Türkiye’de Turizme Açılan Yaylalar

	Merkez İsmi	İlan Tarihi	Tema
1	Antalya İbradı Maşata Yaylası T.M.	1998	Yayla
2	Gaziantep İslahiye Huzurlu Yaylası T.M.	1994	Yayla
3	Giresun Bulancak Bektaş Yaylası T.M.	1990	Yayla
4	Giresun Kümbet Yaylası T.M.	1991	Yayla
5	Giresun Yavuzkema1 Yaylası T.M.	1991	Yayla
6	Ordu Akkuş Argın Yaylası T.M.	1991	Yayla
7	Ordu Aybastı Perşembe Yaylası T.M.	1991	Yayla
8	Ordu Aybastı Toygar Kabaktepe T.M.	2006	Yayla
9	Ordu Çambaşı Yaylası T.M.	1991	Yayla+Kış
10	Ordu Mesudiye Keyfalan Yaylası T.M.	1994	Yayla
11	Ordu Mesudiye Yeşilce-Topçam Yaylaları T.M.	1998	Yayla
12	Ordu-Fatsa-Çerkezler T.M.	2007	Kıyı
13	Rize Anzer KTKGB	2006	Yayla
14	Rize Anzer T.M.	1991	Yayla

15	Rize amlıhemşin Ayder Kaplıcası T.M.	1987	Termal + Yayla+Kış
16	Rize amlıhemşin Ayder KTKGB	2006	Termal + Yayla+Kış
17	Sinop Ayancık Akgöl T.M.	1991	Yayla
18	Sinop Kozfındık Bozarmut Yaylası T.M.	1991	Yayla
19	Sinop Türkeli Kurugöl T.M.	1991	Yayla
20	Tokat Akbelen Yaylası T.M.	2012	Yayla
21	Trabzon Akaabat Karadağ T.M.	1990	Yayla
22	Trabzon Araklı Pazarcık Yaylası T.M.	1991	Yayla
23	Trabzon Araklı Yeşilyurt Yılantaş Yaylası T.M.	1998	Yayla
24	Trabzon Giresun Sis Dağı T.M.	2011	Yayla
25	Trabzon Maka Şolma T.M.	1991	Yayla
26	Trabzon Tonya Armutlu Gümüşhane Kürtün Erikbeli T.M.	1990	Yayla

Kaynak: TURSAB, 2016.

2.3.1.7. Sağlık Turizmi (Termal ve SPA)

Sağlık turizmi, insanların sağlıklarına kavuşmak veya koruyabilmek amacıyla gerçekleştirilen turizm türü olarak ifade edilmektedir. Termal turizm, sağlık turizmi, SPA ve medikal turizm literatür incelendiğinde birbirinden çok farklı olsa da günümüzde aynı amaca hizmet eden türler haline gelmiştir (Kozak ve Bahe, 2012:190).

Sağlık turizmi kendini iyi hissettirme (SPA) ve sağlıklı olmak üzere iki temel alana odaklanmıştır. Kendini iyi hissettirme de masaj, doğal ve bitkisel maskeler ve cilt bakımı ve benzeri ürün ve hizmetler sunumunu içermektedir. Sağlıklı olmak ise, bir takım sorunları önleyerek hem fiziksel hem zihinsel anlamda iyi olunması amacıyla yapılan etkinlikleri içermektedir (Kozak ve Bahe, 2012: 190).

Tablo 7: Sağlık turizminin Olumlu ve Olumsuz Yönleri

Olumlu Yönleri	Olumsuz Yönleri
-Yabancı turistlerden elde edilen gelirlerin ülke ekonomisine sağladığı katkı	-Bazı ülkeler ve sağlık sigortaları yurt dışında sağlanan sağlık hizmetlerini karşılamadığından dolayı hastaların

<ul style="list-style-type: none"> -Ülkeler arasındaki bilgi paylaşımını artırması -Ülkeler arası teknoloji ve bilgi transferi sağlaması -Uluslararası rekabet nedeniyle sağlık hizmetlerinin gelişmesine neden olmaktadır. -Sosyal ve kültürel deneyimlerin paylaşılmasına yol açar. -Uluslararası ilişkilerin gelişmesini sağlar -Sağlık alanında kamu ve özel sektör ortaklığını güçlendirir. -Müşteri memnuniyetini artırır. 	<ul style="list-style-type: none"> aldıkları sağlık hizmetlerini kendilerinin ödemeleri -Hastanın operasyon sonrası ülkesine döndüğünden ortaya çıkan yan etkileri -Ameliyet sonrası bakım ihtiyacı - Birçok ülkenin malpraktis konusunda yasalarının bulunmamasından dolayı yanlış tedavi uygulanması durumunda yerel mahkemelerden yeterince yardım alamamaları.
---	--

Kaynak: Özsarı ve Karatana, 2013: 137.

Tablo 8: Sağlık Turizminde Sunulan Sağlık Hizmet Kategorilerinin ve Faydalananların Özellikleri

	Sağlığı geliştirmeye yönelik hizmetler	Tedaviye yönelik hizmetler	Rehabilitasyon hizmetleri
Hizmetten Faydalananlar	<ul style="list-style-type: none"> -Orta ve üst düzey gelir grubu -Sağlıklı -Düşük sağlık riski -Bütün yaş grubu 	<ul style="list-style-type: none"> -Orta ve üst düzey gelir grubu -Seyahat edebilecek kadar sağlıklı -Değişken sağlık riski -Orta ve üzeri yaş grubu 	<ul style="list-style-type: none"> -Üst düzey gelir grubu -Özel ihtiyaçlar -Düşükten orta düzeye doğru sağlık riski -Yaşlı -Madde bağımlısı
Sağlık Hizmetlerinin Kapasite Gereklere	<ul style="list-style-type: none"> -İyi bir temel sağlık hizmeti -Hastane hizmetleri için artan bir beklenti 	<ul style="list-style-type: none"> -Uzman hekim -Müdahalelerden destek tedavilere kadar çok çeşitli ihtiyaçlar -Yüksek düzeyde teknoloji 	<ul style="list-style-type: none"> -Yüksek düzeyde teknoloji -Uzman hekim -Temel sağlık hizmetleri -Tıbbi tedaviden ziyade terapötik müdahaleler
Süre	<ul style="list-style-type: none"> -Değişken 	<ul style="list-style-type: none"> -Tahmin edilebilir -Daha kısa -Takip gerektirebilir 	<ul style="list-style-type: none"> -Daha uzun -Değişken

Kaynak: Özsarı ve Karatana, 2013: 138.

Sağlık turizmi, sağlık amacıyla seyahat edenleri üçe ayırmaktadır (Aktepe, 2013: 171). Bunlar;

- Medikal turizm
- Termal ve SPA- Wellness turizm
- İleri yaş ve engelli turizm

a. Medikal Turizm: Turizm endüstrisinde büyük bir paya sahip olan ve her geçen gün daha da büyüyen, insanların uzun mesafedeki ülkelere medikal tedavi olabilmek için seyahat etmesini ve aynı zamanda tatilci olabilmelerinden ortaya çıkan bir kavramdır (Aktepe, 2013: 174).

2010 yılı itibarıyla dünyada sağlık hizmetlerinden yararlanmak amacıyla seyahat gerçekleştirenlerin ekonominin boyutu 60 milyar USD'ye ulaşmıştır. Türkiye'de de sağlık turizmi alanında son 10 yılda büyük ilerlemeler kaydedilmiş ve ekonominin parasal boyutu tam olarak bilinmese de, kayda alınan rakamlar doğrultusunda 2010 yılında hizmet verilen hasta sayısı 100 bini geçmiştir (Özsarı ve Karatana, 2013: 136).

Uluslararası turizm hareketlerinin artması, sağlık alt yapısının gelişmesi ve Avrupa ülkelerine göre sağlık turizminin gelişmesindeki en önemli nedenlerden bir tanesi, özellikle medikal müdahale gerektiren tedavilerdeki Hindistan, Taylan, Kosta Rica ve Meksika gibi ülkelerin diğer ülkelere oranla daha düşük maliyetlerle tıbbi operasyon yapmasıdır (Aktepe, 2013: 171). Medikal turizmin özellikleri şunlardır;

- Teknik donanım ve iş gücü gerektirmektedir.
- Hizmeti sunan sağlık kuruluşunun uluslararası standartlara uygun olarak hizmet vermesi gerekmektedir.
- Hizmeti sunan sağlık kuruluşunda, ortak yabancı dili bilen personellerin olması gerekmektedir.
- Hasta ve refakatçileri için farklı turizm türlerinin geliştirilmesini destekleyen, katma değeri yüksek bir turizm türüdür (Özsarı ve Karatana, 2013:140).

Hastaları, kendi ülkelerinin dışında başka ülkelerde tedavi almaya motive eden etmenler ise şunlardır;

- Tedavi hizmeti almak için bekleme süresini kısaltması,
- Ulaşım veya ulaşılabilirlik düzeyi,
- Nadir hastalıklar için kaliteli ve daha uygun imkânlar,

- Hasta tatilde veya iş seyahatindeyken sağlık bakımına ihtiyaç duyabilmesidir (Özsarı ve Karatana, 2013:140).

b.Termal ve SPA- Wellness Turizm: Termomineral su banyosu, içme, soluma, çamur banyosu gibi farklı türdeki yöntemlerin yanında iklim kürü, fizik tedavi, rehabilitasyon, egzersiz, psikoterapi, diyet gibi destek amaçlı tedavilerin birleştirilmesiyle yapılan kür uygulamalarının yanı sıra termal suların eğlence ve rekreasyon amacı ile meydana gelen turizm hareketleri termal turizm olarak tanımlanmaktadır. (Kozak ve Bahçe, 2012: 191). Bu tür uygulamaların yapıldığı yer ve tesislere Termal Kür Merkezi veya Kaplıca Tedavi Merkezi adı verilmektedir.

Açılımı Salus Per Aqua olan SPA, sudan gelen sağlık anlamına gelmektedir. Başka bir açıklamaya göre SPA, kaplıca ve termal turizmin modern ve bilimsel şekli olarak tanımlanmaktadır (Kozak ve Bahçe, 2012: 190). Wellness ise kavram olarak akıl, vücut, ruh ve ilişkilerde iyi ve zinde olmak olarak ifade edilmektedir (Özsarı ve Karatana, 2013: 140).

Dünya genelinde toplam yaklaşık 100 milyar dolarlık termal kaplıca ya da SPA-Wellness pazar potansiyeli bulunduğu tahmin edilmektedir. Ayrıca, ülkemiz termal su kaynakları açısından dünyada 7. sırada bulunurken, Avrupa'da ise 3. sırada yer almaktadır. Turizm Bakanlığı verilerine göre Türkiye'de yaklaşık olarak 1.500 termal su kaynağı bulunmasına rağmen bu kaynakların etkin kullanımı çok azdır (Sağlık Bakanlığı, 2016). Termal ile ilgili turizm türleri oldukça fazladır. Türkiye'de uygulanan termal turizm uygulamaları şunlardır (Kozak ve Bahçe, 2012: 191-192):

Kür: Tedavi etkeninin belli dozda, seri halde, düzenli aralıklarla, belirli sürelerle tekrarlanarak yapılan ile uygulanan tedavi şeklidir (Kozak ve Bahçe, 2012: 191).

Balneoloji (Kaplıca Tedavisi): Toprak, yeraltı ve deniz kaynaklı, mineralli sular, gazlar, çamurlar ve iklimsel nedenler gibi doğal tedavi unsurlarının yöredeki iklim olanakları ve gerekli görülen diğer tedaviler ile kür tarzında uygulanan tedavi biçimidir (Kozak ve Bahçe, 2012: 191).

Kalneoterapi : Termomineral sular, çamurlar ve gazlar gibi doğal tedavi unsurlarının banyo, içme ve soluma yöntemleri ile kür tarzında tedavi amaçlı kullanılmasıdır (Kozak ve Bahçe, 2012: 191).

İnhalasyon uygulamaları: Termomineral su zerrecikleri ile yapılan soluma uygulamalarıdır (Kozak ve Bahçe, 2012: 191).

İçme Kürleri: Mineralli sular ile kaplıcalarda ya da yaşanılan yerde yapılan içme kürleridir (Kozak ve Bahçe, 2012: 191).

Peliodterapi: Doğal, jeolojik ve/veya biyolojik olaylar sonucu oluşan organik ve/veya inorganik maddeler olan peloidlerin bir balneoterapi olarak kullanılması ve halk arasında şifalı çamurların tedavi amacıyla kullanılması olarak da bilinmektedir (Kozak ve Bahçe, 2012: 191).

Klimaterapi: Hava sıcaklığı, nem, rüzgâr şiddeti ve hızı, güneş ısınımı ve benzeri iklimsel faktörlerin sistematik ve dozlaşmış kür tarzında uygulanmasıdır.

Talossoterapi: Termomineral sular ile yapılan yıkama, duş ve dökme gibi uygulamalardır. Bunun yanı sıra amaca uygun olarak yapılan havuzlarda gerçekleştirilen, sinir-kas- iskelet sistemiyle ilgili fonksiyonları geliştirme- iyileştirme amaçlı bir tedavi programı olarak da tanımlanmaktadır (Özsarı ve Karatana, 2013: 139).

Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon: Kaplıca tedavisinde kullanılan elektro terapi, egzersiz tedavileri, masaj ve diğer yöntemlerdir (Kozak ve Bahçe, 2012: 192).

Medikal Tedavi: Kaplıca tedavisi sırasında hastaya lokal veya sistemik olarak uygulanan ilaç tedavi yöntemidir (Kozak ve Bahçe, 2012: 192).

c.İleri Yaş ve Engelli Turizmi: Bakıma muhtaç yaşlı kişilerin, bakım ihtiyaçlarını giderebilmesi amacıyla başka ülkelere seyahat etmelerine ileri yaş turizmi veya yaşlı turizmi adı verilmektedir. Engelli turizm ise, bakıma muhtaç kişilere yönelik sağlanan hizmetlerdir. Bu alanda Türkiye’de birçok yatırımlar yapılmakta ve büyük bir potansiyelin olduğu tahmin edilmektedir (Özsarı ve Karatana, 2013: 140).

2013 yılı verilerine göre Türkiye’ye sağlık turizmi için gelenlerin sayısı 300 bini aşmaktadır. Bu rakama sağlık merkezlerinde yapılan operasyonlarda dâhil edilince 480 bine ulaşmaktadır. 2013 yılında sağlık turizminden elde edilen gelir yaklaşık olarak 2,5 milyar dolardır. Türkiye’nin 2023 yılı sağlık turizmi hedefleri ise 2 milyon uluslararası hastayı Türkiye’de tedavi etmek ve 20-25 milyar dolar gelir elde etmeyi amaçlamaktadır (TÜRSAB Sağlık Turizmi Raporu, 2013).

2.3.1.8. Hava Sporları Turizmi

Hava sporları kapsamında yamaç paraşütü, yelken, kanat, planör, paraşüt ve balon ve benzeri araçlar aracılığıyla yapılan, uçmaya dayalı sporlardır. Heyecan,

macera ve uğma duygusunun tatmin edilmesi isteğiyle her geçen gün hava sporlarına ilgi artmaktadır (Kozak ve Bahęe, 2012: 195). Hava sporları, yamaç paraşütü, yelken (delta) kanat, balon, mikrolayt, planör, model uçak, paraşüt olarak değerlendirilmektedir (www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr, 2016).

Yamaç Paraşütü: Bu spor, ilk bakışta serbest atlama paraştne benzeyen bir paraşüt yardımı ile uçak yerine, yüksek bir tepeden koşularak havalanmaktadır. Yapılacak olan yerin eğimli ve yüksek bir tepeye açık şekilde serilen paraşüt, pilotun koşmaya başlamasıyla, paraşüt hava ile dolar ve pilotla birlikte havalanmaktadır. Yapılan bu uğuşların süresi kullanılan malzemenin kalitesine göre performansı ve pilotun tecrübesine bağlı olarak değişmektedir. Hava sporları içerisinde en ok ilgi gören spor türüdür (Kkaslan, 2007: 256). Yamaç paraşütü sporu tek kişi olabileği gibi iki kişilik kanatları da bulunmaktadır. Yamaç paraşütü bilinen en ekonomik hava aracı olması ve doğa sporları ile i ie olması günümüzde geniş bir kitle tarafından sevilerek yapılmasında etkili olmuştur (www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr, 2016).

Yamaç paraşütü Türkiye’de yamağtan koşularak yapılan denemeleri ilk olarak 1985 yılında Türk Hava Kurumu paraştlerinden oluşan bir grup tarafından Erzincan’a bağlı akırman Köyü’nde yapılmıştır. Zaman içerisinde daha sonra Adıyaman - Nemrut, Kayseri - Alidağ ve Ankara - Kızılcahamam’da yapılan uğuşlar takip etmiştir. Turistik bir aktivite olarak yamaç paraşütü Fethiye ldeniz bölgesindeki Baba Dağı’nın yabancı turistler tarafından 1990’lı yılların başlarında keşfedilmesiyle başlamış ve ilk niversite kulüplerinde aktif olarak yamaç paraşütü yapılmaya başlamıştır (Kozak ve Bahęe, 2012: 196). Türkiye’de yamaç paraşütü uğuş bölgelerinden bazıları ise; ldeniz - Babadağ, Denizli Pamukkale, Ankara - Glbaşi, Bolu- Abant, Eğirdir, Kayseri, Eskişehir - İnönü, Antalya - Aksu’dur (www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr, 2016).

Yelken (Delta) Kanat: Yelken kanat sporu, motoru olmayan, rüzgâr ve diğer hava etkileri ile uğuş yapılabilen tek kişilik bir uğuş aracı olarak tanımlanmaktadır. Havalanma, havada kalma ve havalanma yeri yamaç paraşütü ile benzerlik göstermektedir. Yamaç paraştne benzerlik göstermesine rağmen, uğuş iin daha fazla eğitim gerektirmektedir. Güvenlik amacıyla kişiye bağlı paraşüt de bulunmaktadır. Yelken kanat sporunun uğuş bölgeleri yamaç paraşütü yapılan yerlerde yapılabilir (www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr, 2016).

Planör: Planör, kelime anlamı olarak Fransızca kökenli olup, süzülerek uçmak anlamına gelmektedir (tr.wikipedia.org, 2016). Kalkışı başka bir motorlu uçak tarafından çekilerek gerçekleştirilen veya pist başında bulunan bir motora bağlı çelik halat yardımıyla hızlı bir şekilde çekilmesi sonucu sağlanan hava akımlarının yardımıyla uçan motorsuz uçuş aracıdır. Planör, motorsuz olduğundan özel bir kanat tasarımı bulunmaktadır. Kanat profillerinin özel olarak yapılmış dizaynı, kanatların büyük ve geniş olması planöre büyük bir kaldırma kuvveti sağlamaktadır. Planörün havada kalışı ve ilerleyebilmesi hava fileleri ile sağlanmaktadır. Planörün kokpiti tek kişilik olabildiği gibi çift kişilik de olabilir (www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr, 2016).

Mikrolayt: Mikrolayt, oldukça basit bir şekilde tasarlanmış motorlu uçuş aletidir. Basit motor yapısı ile öğrenmesi ve kullanması oldukça kolaydır. Mikrolayt tek kişilik ve iki kişilik olabilir. Kumanda paneli ve gösterge tablosu karmaşık bir yapıya sahip değildir. İniş ve kalkış pistinin de önemi olmadığı gibi, kısa mesafelerde iniş ve kalkış yapabilmektedir (www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr, 2016).

Balon: Dünyada 18.yy sonlarına doğru ortaya çıkan balonla uçuş sporu ülkemizde de yoğun ilgi görmektedir. Özellikle Kapadokya bölgesinde etkin olarak kullanılan balon, uzun yıllardır bireysel sportif amaçlı yapıldığı gibi, Turistik yörelerde yerel etkinliklerde balonla kent turları düzenlenmektedir. Balonu, içine doldurulan sıvı propan gazının ısıtılması ile havalanmaktadır.

Model Uçak: Hava sporları turizminin bir kolu olan model uçaklar, insan taşıma yeteneğine sahip olmayan, havadan ağır, belirli ebatlarda yapılan, kontrollü ve serbest olarak uçabilen hava araçları olarak ifade edilmektedir. Model uçak yapımı ve uçurmak oldukça sabır isteyen bir hobi olmakla birlikte ülkemizde birçok model uçak kulübü bulunmaktadır. Ayrıca Türk Hava Kurumu (THK) tarafından model uçak kursu verilmektedir (www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr, 2016).

2.3.1.9. Gemi Gezileri

Kurvaziyer turizmi olarak da bilinen gemi gezileri, İlk kez 1831 yılında İtalya'dan yola çıkarak, İzmir'i de kapsayan bir Akdeniz turu ile başlamıştır (www.tursab.org.tr, 2015). Kurvaziyer kelime anlamı olarak büyük gezinti gemisi anlamına gelmektedir (www.nedirnedemek.com: 2016).

ABD ile Avrupa arasında seyahat etmek isteyen zengin kişileri taşıma amaçlı yolcu gemileri çalışmaya başlamasıyla zaman içerisinde gelişmiştir. Daha sonra 1900'lü yıllardan, 2. Dünya Savaşı'na kadar olan süre zarfında İngiliz, Alman, Amerikan ve Fransız şirketleri Avrupa ile Amerika kıtası arasında seyahat edecek zengin kişileri taşımak için lüks yolcu gemileriyle en hızlı ulaşımı sağlamak amacıyla yarışa girmişlerdir. 14 Nisan 1912 tarihinde Titanic adlı 270 metre boyundaki dev transatlantiğin buzdağına çarpıp batması ve yolcu ve mürettebattan 1502 kişinin hayatını kaybetmesiyle sonuçlansa da kurvaziyerlere olan ilgi 2. Dünya Savaşı'na kadar devam etmiştir (İstikbal, 2006).

2. Dünya Savaşı sonrası havayolu taşımacılığındaki gelişmeler neticesinde 1960'lı yıllardan itibaren deniz yolları, yolcu ulaşımından çok bir dinlenme, eğlenme ve turizmin kelime anlamının "başladığı yere dönmek" olmasından hareketle yola çıkarak gerçek bir "turizm faaliyeti" haline getirmesi sonucu "Kurvaziyer Turizmi" ortaya çıkmıştır ve 1960'lı yıllardan itibaren asıl popüleritesini yakalamıştır (İstikbal, 2006).

Dünyada kurvaziyer turizmi 1930 yılında, kurvaziyer seferleri devlet desteği sağlayan Almanya sayesinde, çok büyük gelişmeler göstermiştir. Bu seferlere yoğun katılım sağlayabilmek için devlet "Eğlen, güç kazan" (Kraft durch Freude- Strenght) sloganını yaymaya başlamıştır (KUTO, 2012: 7).

Uluslararası Kurvaziyer Hatları Birliği'nin (CLIA) tanımına göre; seyahati programlanmış, derin sularda iki gün veya daha fazla kalan, en az 100 yolcu kapasiteli gemiye kurvaziyer adı verilmektedir. Kurvaziyer turizmi, deniz temelli turizm kategorisi içinde yer almaktadır. Kurvaziyerlerde, sadece gemi içinde düzenlenen çeşitli aktivitelerle sınırlı kalmamakla beraber bunun dışında liman ziyaretleri, limana yakın olan yerlere ziyaret ve alışverişlerden oluşan aktivitelerde gerçekleşmektedir (Eksisozluk, 2016).

Kurvaziyer turizmini yararlanan geminin boyutuna bağlı olarak küçük kurvaziyerler ve büyük kurvaziyer şeklinde sınıflandırılabilir. Yolcu kapasitesi baz alınır 300 yolcuya kadar olan gemiler küçük kurvaziyer olarak kabul edilmektedir. Bunun yanı sıra büyük kurvaziyerlerin kapasiteleri ise 2500-3000 yolcuya kadar çıkabilmektedir (Çolakoğlu, 2002: 317).

Günümüzde dünyanın en büyük kurvaziyer gemisi Queen Mary 2'dir. Bu kurvaziyerin uzunluğu 345 metredir. Bu kurvaziyerin motorları 1570 arabanın motoruna, kurvaziyerdeki jeneratörler ise 200 000 kişilik bir şehrin elektrik ihtiyacını karşılayabilecek biçimde yapılmış olup, maksimum hızı 55 kilometredir. Gemi 5 milyon dolar değerinde sanat eserleriyle süslenmiştir. Kurvaziyerin içinde 1350 kişilik ve İki katlı restoranı bulunmaktadır. Yerlerde toplam 250 000 m² halı kullanılmış, 1310 kabin ve 1420 personel bulunmaktadır. Kurvaziyerin yolcu kapasitesi ise 2620'dir. Gemi yaklaşık 1 milyar dolara mal olmuştur. Bu transatlantik içinde balo salonu, kütüphane, iki adet tiyatro salonu, beş tane kapalı ve açık yüzme havuzu, jakuziler, butikler ve geniş çocuk bahçeleri bulunmaktadır. Ayrıca geminin ön tarafına bulunan pervaneler sayesinde gemi kendi eksenini etrafında tam tur atabilmektedir. Bu özellik geminin küçük limanlara yaklaşmasını sağlamaktadır (tr.wikipedia.org, 2016).

2.3.2. Bir Hobiye Dayalı Özel İlgi Turizm Türleri

Hobi, her zamanki çalışmaların haricinde yer alan dinlendirici bir merak, işlem veya severek yapılan iş, vakit geçirme yolu olarak ifade edilmektedir (Kozak ve Bahçe, 2012: 235). Hobiye dayalı özel ilgi turizmi, günümüzde yoğun bir temposuyla çalışan insanların rahatlamak, dinlenmek ve işi dışında kalan vaktini hoş bir şekilde değerlendirmek amacıyla özel meraklarına dayanan ve hobiler edindiği durumdur (Kozak ve Bahçe, 2012: 235).

Bir hobiyi temel alan önemli turizm türleri; golf turizmi, şarap turizmi, av turizmi, seks turizmi, alışveriş turizmi, mağara turizmi, macera turizmi, yat turizmi, kumar turizmi, uzay turizmidir.

2.3.2.1. Golf Turizmi

Golf, "doğada özel olarak yapılmış bir sahada golf sopaları ve küçük sert bir topla oynanan ve amacı, sahanın belirlenmiş 18 parkurunu golf topuna en az vuruş yaparak tamamlamak olan bir oyun" olarak tanımlanmaktadır (tr.wikipedia.org, 2016).

Golf oyunu geçmişi incelendiğinde İngilizler tarafından 18. ve 19. yüzyıllarda, İngilizlerin dünyanın çeşitli bölgelerinde yer alan sömürgelerine, diğer gelişmiş ülkeler ile olan iyi ilişkileri ve Amerika kıtasına büyük oranda göç vermesi sebebi ile tüm dünyaya yayılmıştır. Bu yayılmanın neticesinde golf oyununa olan ilgi gün

geçtikçe artarak başta Avustralya, ABD ve Japonya da dâhil olmak üzere tüm dünya ülkelerinde yayılmıştır (Önen, 1994: 7).

Dünya'nın ilk golf kulübü Edinburg'da, 1735 yılında kurulmuştur. Golf kuralları ile ilgili ilk yazılı kaynak 1744 yılında 13 madde olarak 'Golf Oyununda Kurallar ve Maddeler' adı altında yine Edinburg'da yayınlanmıştır. Edinburg'da yayınlanan bu kurallar 1754 yılında "Royal and Ancient Golf Club of Saint Andrews" kulübü tarafından tüm dünyaya tanıtılmıştır (Çetin, 2008: 18).

Türkiye'deki ilk golf kulübü 1895 yılında İngilizler tarafından kurulmuştur. Bu kulüp Ok Meydanı'nda, Constantinople Golf Club adıyla kurulmuştur. İsmi daha sonra zaman içerisinde İstanbul Golf Kulübü olarak değiştirilmiştir (Baykan, 2012: 56)

Dünya üzerinde 119 ülkede yaklaşık olarak toplam 32 000 civarında golf sahası bulunmaktadır. Bu golf sahaların % 60'ı Kuzey Amerika'da, % 20'si Avrupa'da, % 12'si Asya'da bulunmaktadır (Golf Turizmi Sektör Raporu, 2010:1).

Sport Marketing Surveys'in 2003 yılında yayımladığı raporda dünyada toplam 61,1 milyon golf oyuncusu bulunmaktadır. Bu oyuncuların 37,1 milyonunun ABD'de; 6,9 milyonunun Avrupa'da; 13,6 milyonunun Asya'da; 1,7 milyonunun Güneydoğu Asya Adaları'nda ve 500.000'i de Güney Afrika'da olduğu belirtilmiştir (Golf Turizmi Sektör Raporu, 2011: 6). Golf sahalarının standartları diğer spor dallarının sahaları gibi net ölçülerle belirlenmemiş olup, her bir golf sahası, üzerinde yapıldığı arazinin genel karakterlerini, mimarın özelliklerini yansıtırken, USGA ve Royal & Ancient Golf Club metrik normları esas alınmaktadır. Bu esaslar göre, golf sahaları 9 ve 9'un katı olan parkurlardan oluşmaktadır. 18 delikli saha, ideal golf şampiyona sahası olarak kabul görmektedir. 18 delikli sahada genellikle 4 adet 3 vuruşluk, 4 adet 5 vuruşluk ve 10 adet 4 vuruşluk saha bulunmaktadır. Erkek golfçüler için toplam vuruş sayısı 72'dir. Parkur toplam uzunlukları yaklaşık 6.200- 6.400 metre civarındadır (Golf Turizmi Sektör Raporu, 2011: 18). Bu vuruş parkurları ölçüleri şunlardır;

- 3 vuruşluk parkurlar 0- 220 m.
- 4 vuruşluk parkurlar 220-440 m.
- 5 vuruşluk parkurlar 420-500 m. arasındadır.

Golf turizmi, katılımcı olarak veya izlemek amacıyla golf sporu olanaklarının sunduğu destinasyonlara yapılan seyahatleri kapsamaktadır. Bu kapsamda golf

turistleri üç temel kategoride ele alınmaktadır. Bu üç kategori (Çuhadar, 2013: 1621-1622);

- Temel amacı golf oynamak olan ve bu amacı yerine getirmek için seyahate çıkanlar,
- Ziyaretçilerin iş seyahatleri veya tatilleri esnasında golf sporu oynayanlar,
- Düzenlenen golf turnuvalarına ve benzeri golf etkinliklerine seyirci olarak katılanlardır.

Türkiye golf turizmi hususunda uluslararası nitelikte golf işletmeleriyle sürekli gelişmekte ve golf merkezine dönüşmektedir. Türkiye’de özellikle Antalya’nın Belek ilçesi golf turizm merkezi olarak kabul edilmektedir (Ege, 2014: 369).

Tablo 9: Türkiye Golf Federasyonuna Göre Golf Sahaları

1	İstanbul	Kemer Golf & Country	2
2	İstanbul	Klassis Golf & Country Club	2
3	Antalya	Carya Golf Club	1
4	Antalya	Cornelia Golf Club	3
5	Antalya	Gloria Golf Resort	6
6	Antalya	Kaya Palazzo Golf Club	1
7	Antalya	Lykia Links Golf Course	1
8	Antalya	Montgomerie/Maxx Royal Golf Club	1
9	Antalya	National Golf Course	3
10	Antalya	Robinson Nobilis	1
11	Antalya	Sueno Golf Club	2
12	Antalya	Titanic Golf Courses	3
13	Bodrum	Bodrum Golf Klübü	1
14	KKTC	Korineum Golf & Country Club	1
15	Aydın	Kusadasi International Golf	1
16	Ankara	Ankara Golf Kulübü	1
		Toplam	30

Kaynak: www.tgf.org.tr, 2016.

2.3.2.2.Şarap Turizmi

Türk Dil Kurumu’nun tanımına göre şarap; üzüm veya başka meyvelerin sularını türlü yöntemlerle mayalandırarak elde edilen alkollü içki olarak ifade edilmektedir (TDK, 2016). Şarap bir içecek olmasından ötede bir kültürel olgudur. Şarabın, üretimi ve tüketimi toplumdan topluma göre farklılık göstermektedir. Şarabın özellikleri (Kozak ve Bahçe, 2012: 241):

- Günün her saatinde içilebilmesi

- Yemekle veya yemeksiz içilebilmekte
- Yüksek alkol içermemektedir
- Doğrudan meyve suyundan yapılan tek içkidir
- Dünyanın en eski içkisidir
- Hem fakirin hem de zengin içkisidir.

Şarap kültürü, batı tarzı hayat kültürünün bir parçası olmakla birlikte, Avrupa’da binlerce yıldan günümüze gelen bu kültür günün her saati içilebilen değişik şarap çeşitlerini ortaya çıkmasına neden olmuştur (Gürsoy, 2004: 83). Bir kavram olarak şarap turizmi; “potansiyeli olan ve güncel şarap turistleri tarafından, bir şarap bölgesinin özelliklerinden deneyim etmek veya üzüm, şarap tadımı için bağlara, şarap üreticilerine, şarap festivallerine ve şarap şovlarına katılarak rahatlamak ve güzel bir gün geçirmek amacıyla yapılan seyahatler olarak ifade edilmektedir (Sezer, 2006: 33). Şarap Turizmi, 1990 yılların başlarında gelişmeye başlamış olup, buna bağlı olarak da ilk araştırmalarda beraberinde yapılmaya başlanmıştır. 1998 yılında ilk defa Avustralya’da Şarap Turizmi Konferansı yapılmıştır. Zaman içerisinde şarap turizminin değeri artmış, Avustralya ve Birleşik Krallık dâhil birçok ülkede önemi kanıtlanmış olmuştur. Bunun yanı sıra şarap turizmi üzerine çalışmalar yapılarak destinasyonların geliştirilmesi amaçlanmıştır (Getz ve Brown, 2003: 2).

Türkiye üzüm üretimi sıralamasında dünyada beşinci sırada yer almaktadır (Albayrak, 2013: 260). Türkiye’de şarap turizmi, İstanbul çıkışlı düzenlenen turlar ile Trakya yöresindeki Şarköy, Mürefte gibi üzüm bağlarına yapılmaktadır. Türkiye’de şarabın doğduğu topraklar kabul edilen Orta Anadolu Bölgesinde, Kapadokya yöresinde düzenlenen kültür ve şarap turizmini bir arada sunan özel geziler de büyük ilgi görmektedir. Yapılan bu turlar, çerçevesinde destinasyon çevre beldelerin kültürel tanıtımı yapılmakta hem de şarap üretim tesisleri ve üzüm bağları meraklılar tarafından yerinde gözlemlenmektedir (Beril, 2016).

Şarap turizmini ele aldığımızda sadece “güzel şarap içmek” olarak nitelendirmek yanlış olur. Şarap turizmi etkinliklere katılan kişiler; şarap mahzenlerini gezerek, şarabın yapılışını, üzüm bağlarını gezmekte ve incelemektedir. Bunun yanı sıra otellerde konaklamakta ve turlara katılanlar genelde aileleri ile veya grup halinde katılım sağlamaktadırlar. Şarap turizmine katılanlar genel olarak elit bir kesimden oluşmakta ve günlük harcamaları ortalama 100 Euro’yu bulmaktadır. Yılda ortalama

1 milyon turist şarap turizmi turlarına katılım göstermektedir. Şarap turizminde yaklaşık olarak 20.000 üzerinde istihdam eden çalışan bulunmaktadır (turizm gazetesi.com, 2016).

2.3.2.3. Av Turizmi

Türk Dil Kurumu'na göre av; "karada, denizde, gölde veya akarsularda yaşayan ve evcil olmayan hayvanları vurma veya yakalama işi" olarak ifade edilmektedir (TDK, 2016).

Av turizmi ise; turistlerin belirlenmiş yasalar dâhilinde avlanmaları ve her türlü avcılık faaliyeti ile uğraşmaları sonucu ortaya çıkan faaliyetler bütünü olarak ifade edilmektedir (Tunç ve Saç, 1998: 26). Günümüzde insanlar, avlanmak amacıyla buldukları yerlerden kilometrelerce uzaklara, yurtiçi ve yurtdışı seyahatler gerçekleştirmektedir (Bayer, 1992: 179).

Daha geniş bir tanıma göre av turizmi; avcılarının sürekli yaşadıkları yer dışındaki bir bölge veya ülkede avlanmak, dinlenmek ve spor yapmak amacı ile yaptıkları geçici seyahatlerinden ve konaklamalarından doğan, bunun yanı sıra gidilen ülke ve bölge ekonomisine önemli katkılar sağlayan bir turizm türü olarak ifade edilmektedir (Küçükaslan, 2007:234).

Doğal dengenin oluşmasında düzenleyici olarak rol oynayan yırtıcılar çeşitli tuzak ve zehirlerle avlanılarak geçmişten günümüze pek çok ortamda tümüyle yok edilmişlerdir. Günümüzde aslan, kaplan, sırtlan, jaguar, ayı ve benzeri yırtıcılara ancak yapılan doğal parklarda rastlanabilmektedir. Büyük düzenleyicilerin pek çok alanda yok edilmesi neticesinde doğal dengenin gelişmesini olumsuz yönde etkilemesine neden olmuştur. Avcılığını sürdürülebilir kapsama ulaştıran ülkelerde bu görev avcılar tarafından yerine getirilmektedir (Şafak, 2003: 134). Av turizmi faaliyetleri, doğal hayatın korunması ile bazı nesli tükenen hayvan türlerini tehlikeye altında olması konusunda eleştirilere maruz kalsa da, kişinin doğayı anlayabilmesi ve saygı gösterebilmesi, eğitilmesi hususunda önemli bir etkinliktir. Av turizminin geliştirilmesinin yararlı olduğu bir takım yönler bulunmaktadır. Bu yararlı yönler şöyle sıralanabilir (Kozak ve Bahçe, 2012: 246- 247):

-Ekolojik olarak az yıkıcıdır. Av turizmine katılanlar, daha az sayıda hizmet, konaklama ve altyapı yatırımı gerektirdiği için, vahşi yaşam ortamının olduğu gibi korunmasına olanak sağlamaktadır.

-Av turizmi az yatırımla, büyük karların elde edildiği bir Pazar durumundadır.

-Av yapılan yerler, normal turistlerin gittiği alanlara oranla daha düşük bir erişilebilirliğe sahip olmasından dolayı bu özelliği ile daha fazla avcı çekmekte ve yerel halka sağladığı faydaları artırmaktadır.

Av turizmi, tamamen doğal alanlarda yapılmakta ve büyük miktarda parasal harcama gerektirmesinden dolayı gelir düzeyi yüksek kişilerin katıldığı bir turizm şeklidir. Bu nedenle av turizminin ülkemiz açısından önemi de bu noktada daha iyi anlaşılmaktadır (Küçükaslan, 2007:232). Türkiye’de 1950’li yıllarda birçok av hayvanını herhangi bir kurala bağlı olmaksızın bedelsiz olarak avcılar tarafından avlanmaktaydı. Daha sonra bu süreç 1970’li yıllara bir takım kuralların getirilmesiyle yasal anlamda av turizmi uygulamalarının başlamasında etkili olmuştur (yigm.kulturturizm.gov.tr, 2016).

Türkiye’de av turizmi bilinçli ve gerçek anlamda devlet tarafından izinli olarak ilk defa 1981 yılında, yaban keçisi nüfusunun artması sonucu Antalya Düzlerçamı bölgesinde başlamıştır. Daha sonra 1984 yılında dağ keçisi ve bozayı avı Artvin Yusufeli ilçesinde av turizmine açılmıştır (Akat, 1997: 29).

Türkiye’de avlanılmasına izin verilen hayvan türlerine ve avlanma sürelerine göre yıldan yıla farklılık göstermektedir. Av hayvanlarını Orman ve Su İşleri Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğüne belirlenmektedir (yigm.kulturturizm.gov.tr, 2016).

Tablo 10: 2013-2014 Av Yılı Türlere Göre Avlanma Türleri ve Dönemleri

Av Hayvanları	Başlama tarihi	Bitiş tarihi	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
Karaca	01.05.2013	31.10.2013					X	X	X	X	X	X		
Ceylan	01.09.2013	15.12.2013									X	X	X	X
Kızıl geyik	01.09.2013	31.01.2014	X								X	X	X	X

Çengel boynuzlu dağ keçisi	01.08.2013	31.12.2013									X	X	X	X	X
Anadolu yaban koyunu	01.09.2013	31.01.2014	X									X	X	X	X
Anadolu yaban keçisi	01.08.2013	31.03.2014	X	X	X						X	X	X	X	X
Melez yaban keçisi	01.08.2013	31.03.2014	X	X	X						X	X	X	X	X
Yaban domuzu	Sürek avı	01.09.2013	20.02.2014	X	X							X	X	X	X
	Bek avı	01.04.2013	31.03.2014	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	YHGS' de bek avı	01.07.2013	31.12.2013							X	X	X	X	X	X
Çakal	15.08.2013	31.01.2014	X								X	X	X	X	X
Tilki	15.10.2013	15.01.2014	X										X	X	X

Kaynak: yigm.kulturturizm.gov.tr, 2016.

Günümüzde Türkiye’de bulunan av alanları; Antalya-Düzlerçamı, Konya-Bozbağ, Muğla-Marmaris, Tunceli-Munzur Vadisi, Kırklareli, Isparta, Bursa-Karacabey, Adana, Samsun’dur (Küçükaslan, 2007: 236).

2.3.2.4.Seks Turizmi

İnsanoğlunda cinsellik, fiziksel olduğu kadar, aynı zamanda sosyo- kültürel bir yapıya sahiptir. Her toplum, kendine özgü kurallar içerisinde cinselliği farklı şekilde yaşamaktadırlar. Bazı toplumlarda cinsellik doğal bir olgu olarak kabul edilerek serbestçe yaşanmasına izin verilirken, bazı toplumlarda ise dini, yasal ve kültürel etmenlerden dolayı baskı altında tutulmaktadır. Bu baskının oranı toplumdan topluma göre değişiklik göstermektedir (Kozak ve Bahçe, 2012: 248-249).

Seks turizmi, kişilerin cinsel ilişkiye girmeleri amacıyla çalıştırıp seyahat ettikleri sektör olarak ifade edilmektedir. Birleşmiş Milletlerin kuruluşu, Dünya Turizm Organizasyonu’nun seks turizmi için belirttiği husus, turizm sektöründe organize olan yada sektörün dışından gelen fakat oluşan bu şebekeyi kullanan yapılaşmaların birinci amacı olarak durakladığı yerlerde yaşayan insanlarla para karşılığı cinsel ilişkiye girmesi olarak ifade edilmektedir (tr.wikipedia.org, 2016).

Seks turisti kavramı, “ziyaret ettikleri destinasyonda yaşayan kadın, erkek veya çocuklarla ne şekilde olursa olsun, seks- ekonomik çıkar ilişkisine giren turist” olarak ifade edilmektedir (Kozak ve Bahçe, 2012: 249).

Seks turizminde seyahatin temel amacı seks olması gerekmemektedir. Turizmde seyahat çok amaçlı ve çok etkinlikli olmasından dolayı, seyahatin ana amacı veya

amaçlarından biri olabilmekte veya böyle bir amacı olmasa da gerekli şartlar oluştuğunda turizm merkezlerinde bu tür ilişkilere girebilmektedirler (Tütüncü, 2008: 203).

2.3.2.5. Alışveriş Turizmi

Alışveriş, turizm aktivitesi sırasında yapılan serbest zaman veya boş zaman aktivitesi olarak yapılmaktaydı. Özellikle son yıllarda Paris, Roma ve İstanbul gibi önemli Avrupa kentlerindeki moda haftaları ve benzeri etkinlikler bu kentlerdeki alışveriş turizmini hem yerli hem de yabancı turist sayısı ve harcamaları bakımından bir hareketlilik kazandırmaktadır (Yaşankul, 2012). UNWTO, "Turizm İstatistikleri için Uluslararası tavsiyeler - 2008" çalışmasında, ziyaretçilerin aklında alışveriş yapma fikri ve bu motivasyon ile seyahate çıkıyorsa, bu ziyaret, alışveriş turizmi olarak nitelendirilmektedir. Alışveriş, artık seyahat esnasında rastgele yapılan bir aktivite olmanın ötesinde, seyahat etmek için bir motivasyon ve bir amaç haline gelmiştir. Alışveriş, günümüzde seyahat sırasında rastgele yapılan bir aktivite olmanın ötesinde, seyahat etmek için bir motivasyon veya bir amaç haline gelmiş durumdadır (TUROB, 2013: 1).

TUYED'in Dünya Turizm Örgütü'nün (UNWTO) verilerinden derlemiş olduğu bilgilere göre, 2013 yılında alışveriş turizmi tüm dünyada yaklaşık 450 milyar dolarlık bir hacme ulaştığı bilinmektedir. UNWTO'nun 'Küresel Alışveriş Turizmi Raporu'na göre 2012 yılında alışveriş turizminde en fazla harcayan 5 ülke sıralamasında Çin, 129 milyar dolar 1. Sırada yer alırken, ABD ve Almanya 86 milyar dolar, İngiltere ile Rusya Federasyonu da 53 milyar dolar harcama yaparak sıralamada yer almıştır (www.milliyet.com.tr, 2016).

İstanbul'da alışveriş denince akla ilk gelen adres şüphesiz Kapalıçarşı'dır. Alışveriş merkezlerinin büyükannesi olarak tabir edilen 500 yıllık bir geçmişe sahip olan Kapalıçarşı'da, 4000'i aşkın iş yeri bulunmaktadır. Kapalıçarşı'da Türk el sanatları ürünleri, Türk halıları, el boyaması seramikler, mücevherat, bakır ve pirinçten süs eşyaları, lületaşından pipolar, deri kıyafetler satışı yapılan ürünlerden sadece bazılarıdır. Çarşının ortasında bulunan Eski Bedesten'de nadir antika parçalar da bulunmaktadır. Kapalıçarşı'nın yanı sıra, 1600'lü yıllarda Mısır'dan gelen baharatların satıldığı ve tüm dünyaya dağıtıldığı bir merkez olan Mısır Çarşısı'da, tarihi bir alışveriş merkezi olarak

ön plana çıkmaktadır (www.istanbulkulturturizm.gov.tr, 2016). Yabancıların en çok satın aldıkları ürünlerden biri mobilyadır. Başta Arap ülkeleri olmak üzere Iraklı, Nijeryalı, Azerbaycanlı ve Çinliler sadece mobilya satın almak için Türkiye'ye gelmektedirler (www.isfikirleri-girisimcilik.com, 2016). Alışveriş turizmine başka bir örnek olarak da, Nexus Card firmasının Amerika ve Kanadalıların sınır ötesi alışverişini sevmelerinden hareketle ayrıcalıklar sunmuştur. Bunun neticesinde ise, 2001 ve 2012 yılları arasında ABD de yapmış oldukları geceleme sayısı %68 artış gösterirken, ABD de yapmış oldukları harcamalar ise %97 artış göstermiştir. Başka bir örnek olarak 8.4 milyon nüfusa sahip olan ve her yıl 53 milyon ziyaretçi ağırlayan New York'ta 3.33 milyon kişiyi istihdam ettiren, 12 000 perakende işletme bulunmaktadır. Şehrin resmi turizm ve tanıtma kurumu tarafından yapılan açıklamalar doğrultusunda, her 1 doların 25 Cent'i alışveriş için harcanmakta ve 2012 yılında 8 milyar dolar olan alışverişten elde edilen 750 milyon dolarlık vergi elde edilmiştir. UNWTO'nun 2012 raporuna göre, dünyanın ilk on turizm destinasyonu, Fransa, Amerika, Çin, İspanya, İtalya, Almanya, İngiltere, Rusya ve Malezya olarak açıklanmıştır. Bu destinasyonların gündeminde alışveriş turizmini geliştirmek amacıyla izlenecek politikalar önem kazanmıştır (TUROB, 2013: 2-3).

2.3.2.6. Mağara Turizmi

Türk Dil Kurumu'na göre mağara kelime anlamı olarak "bir yamaca veya kaya içine doğru uzanan, barınak olarak kullanılabilen yer kovuğu, in" olarak ifade tanımlanmaktadır (TDK, 2016).Mağaralar, insanoğlunun doğada keşfettikleri ilk barınaklardır. Bu açıdan bakıldığında hem doğal hem de kültürel özellikleri açısından son derece önemlidir (Kozak ve Bahçe, 2012: 253).

Dünyada diğer ülkelerle kıyaslandığında ülkemiz "mağara cenneti" durumundadır. Ülkemizde yaklaşık 40.000 adet mağara bulunmaktadır. Mağara oluşumları bakımından ülkemiz önemli bir jeolojik- jeomorfolojik nitelikte olan karstik alanlarda bulunmaktadır. Ülkemizde mağaralar Batı ve Orta Toros Dağlarında bulunmaktadır. Ülkemizde yapılan Mağara Turizmi Projesi, Türkiye'nin doğal ve kültürel değerlerinin koruma ve kullanma dengesi içerisinde turizme kazandırılmasını amaçlamaktadır (Arslan, 2015: 141).Beyşehir Gölü batısındaki Pınarözü Mağarası, 16

km uzunluğu ile Mersin'deki Pernirlikönü -1429 metre derinliği ile Türkiye'nin en uzun ve en derin mağaralarıdır (kulturturizm.gov.tr, 2016).

Kültür ve Turizm Bakanlığı'na göre bir mağaranın turizme açılması için gerekli olan kriterler şunlardır(www.kulturturizm.gov.tr, 2016);

-Mağaranın turizme hizmet eden yerleşim merkezlerine yakın olması,

-Mağaranın sahip olduğu morfolojik ve diğer oluşum özelliklerinin kendine özgü farklı çekici bir takım özellikler taşıması

- Doğal etkenlerle oluşan mağaraların yanı sıra tarih boyunca insanların barınak, sığınak, ibadet yeri ve depolamacılık gibi bir takım amaçlar için kazdıkları veya oydukları yapay mağaralar da bulunmaktadır. Bu tür özellikteki mağaraların arkeolojik ve kültürel değer taşıması gerekmektedir.

-Mağaraya ulaşımın kolay sağlanabilmesi

-Mağaraya girişin ve çevresinin oraya gelen ziyaretçilere hizmet vermeye uygun düzenleme yapılmasına veya alt yapının oluşturulması için elverişli olması gerekmektedir.

Tablo 11: Türkiye'de Turizme Açık Olan Mağaralar ve Buldukları İller

	İsmi	Bulunduğu İl		İsmi	Bulunduğu İl
1	Buzluk Mağarası	Ağrı	16	Dilek Mağarası	Mersin
2	Damlataş Mağarası	Antalya	17	Eshab-ı Kehf Mağarası	Mersin
3	Karain Mağarası	Antalya	18	Köşekbükü Mağarası	Mersin
4	Yalandünya Mağarası	Antalya	19	Yarımburgaz Mağarası	İstanbul
5	Zeytintaşı Mağarası	Antalya	20	Yediuyurlar Mağarası	İzmir
6	Gürcüoluk Mağarası	Bartın	21	Eshab-ı Kehf Mağarası	Kahramanmaraş
7	İnsuyu Mağarası	Burdur	22	Mencilis Mağarası	Karabük
8	Oylat Mağarası	Bursa	23	Dupnisa Mağarası	Kırklareli
9	Tuz Mağarası	Çankırı	24	Tınaztepe Mağarası	Konya
10	Kaklık Mağarası	Denizli	25	Fosforlu Mağarası	Muğla

11	Keloğlan Mağarası	Denizli	26	Yerküpe Mağarası	Muğla
12	Karaca Mağarası	Gümüşhane	27	İnatlı Mağarası	Sinop
13	Zindan Mağarası	Isparta	28	Balıca Mağarası	Tokat
14	Cennet Obruğu	Mersin	29	Çalköy Mağarası	Trabzon
15	Cehennemağzı Mağarası	Zonguldak	30	Gökgöl Mağarası	Zonguldak

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2016.

2.3.2.7. Macera Turizmi

Doğa ve macera turizminin Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) tarafından henüz yapılmış bir resmi tanımı bulunmamaktadır. Fakat Macera Turizmi ve Ticaret Birliği'ne (ATTA) göre, içeriğinde fiziksel aktivite, doğal çevre ve kültürel gezi unsurlarını barındıran turizm türüne macera turizmi olarak ifade edilmektedir (TURSAB, 2015: 4). Başka bir tanıma göre Ewert (1989) macera turizmini; katılımcı ve ortam tarafından yönlendirilen, gerçek veya görünürde tehlike unsurları içeren, doğal çevre ile etkileşimli bir takım faaliyetler olarak ifade edilmektedir (Garda, 2014: 103). Bunun yanı sıra macera turizminin bir takım karakteristik özellikleri bulunmaktadır. Bu özellikler (Garda, 2011: 207):

- Seyahat ve geceleme unsurları
- Doğal çevre ile ilişki
- Risk ve tehlike unsurları
- Belirsiz sonuç ve
- Katılımcılar ve çevre tarafından etkilenmesidir.

2014 yılında dünyada seyahat eden toplam turist sayısı yaklaşık olarak 1.1 milyar kişi olarak ifade edilmekte ve harcamaları ise toplamda 1.2 trilyon dolar olarak ifade edilmektedir. Dünyada turizm sektörü büyüme oranı ortalama % 4-7 arasında değişirken, bu rakam doğa ve macera turizminde % 20-30 büyüme oranıyla ilerlemektedir. UNWTO ve Macera Turizmi ve Ticaret Birliği verilerine göre doğa türevi turizm hareketleri 400 milyar dolar büyüklük yaratmaktadır. Bu büyüklüğün içinde macera segmentinin aldığı pay ise 263 milyar dolar olarak ifade edilmektedir (TURSAB, 2015: 4).

Tablo 12: Gelişmekte Olan Ülkelerde Macera Turizmi Sıralaması

	Gelişmekte Olan Ülkeler
1	Çek Cumhuriyeti
2	Slovakya
3	Bulgaristan
4	Estonya
5	Şili
6	Polonya
7	İsrail
8	Slovenya
9	Kore
10	Kosta Rika
19	Türkiye

Kaynak:TÜRSAB Doğa ve Macera Turizmi Raporu, 2015: 3.

Tablo incelendiğinde gelişmekte olan ülkelerden macera turizminde lider olan ülke Çek Cumhuriyeti iken Türkiye’de bu kategoride 19. sırada yer almaktadır.

Macera turizmi kapsamında birçok aktivite bulunmaktadır. Bu aktiviteler kendi içlerinde dört kategoriye ayrılmaktadır. (Kozak ve Bahçe, 2012: 260).

Tablo 13: Macera Turizmi Aktiviteleri ve Sınıflandırılması

Sınıflandırma	Aktiviteler
Karada Macera	İple İniş, Otostop, Bisiklete Binme, Mağaracılık, Tırmanış, Köpek Kazığı, Yürüyüş, Avlanma, Binicilik, Orman Keşfi, Motor Bisiklet, Dağ Bisikleti, Dağcılık, Kır Koşusu, Dört Tekerli Motor, Bisiklet, Motorkros, Çim Kayağı, Snowboarding, Kar Motoru, Kar Ayakkabılı Yürüyüş, Vahşi Yaşam Deneyimi.
Suda Macera	Vücut Sörfü, Kanoculuk, Kanyon Turları, Kurvaziyer Turları, Kayak, Yelkencilik, Tüplü Dalış, Şnorkelli Su Dalışı, Sörf Yapma, Su Kayağı, Azgın Su Raftingi, RüzgârSörfü
Havada Macera	Balon, Bungee Jumping, Kaya Atlayışları, Kayma, Planör Uçuşu, İki Kişilik Uçak, Yamaç Paraşütü, Paraşütle Atlama, Aerobik Paraşüt
Karma (Kara/Su/Hava)	Macera Yarışları, Yardım Yarışları, Koruma Sergileri, Kültürel Deneyimler, Üniversite Öncesi Seyahat, Zevk Deneyimleri, Ruhsal Aydınlanma, Vahşi Hayat İzleme

Kaynak: Kozak ve Bahçe, 2012: 260.

2.3.2.8. Yat Turizmi

Türkiye’de yat turizminin geçmişi 1980’li yıllarda İstanbul’da başlayarak daha sonra Akdeniz ve Ege kıyılarına ulaşmasıyla gelişmiştir (Bektaş, 1995: 30). Yat turizmi, ülkelerinden yatlarıyla gelerek ve ziyaret ettikleri ülkelerden hizmet alan yatçıların veya başka bir ulaşım aracıyla gelip yat kiralayanların oluşturdukları turizm olarak ifade edilmektedir (Usta, 2008: 16).

Türkiye yaklaşık olarak 8.000 km. kıyıya sahiptir. Bu kıyılardan yaklaşık olarak 6.500 km’si yat turizmine elverişlidir (Bektaş, 1995: 31).

Akdeniz, Ege Denizi, Karadeniz ve Marmara Denizi, Türkiye’yi kuzey, batı ve güneyden çevrelemektedirler. Ülkemiz, yatçıların her gece değişik, özel demir atacakları koy, körfez ve plajları ile Mavi Yolculuğa ev sahipliği yapmaktadır. Yapılan bu deniz yolculuğu, insanların kara yerine deniz perspektifinden deneyimleri, körfezlerde ve denizlerde rüzgâra yelken açmak ve tabiatla birleşmek anlamı taşımaktadır. Türkiye’de deniz sunduğu deneyimler olarak, Kleopatra’ nın özel plajına, Olimpos Dağı’nın ateşine ve bunun yanı sıra eski uygarlıkların binlerce arkeolojik kalıntısını görmeye olanak sağlamaktadır. Bu güzelliklerin yanı sıra yatçılık, ülkemizde kıyı köy ve kasabaların konuksever insanları ile gerçekten olumlu yönde kültürel değişim deneyimi sağlamasıdır. Genellikle batı ve kuzeybatıdan esen ılımlı rüzgârların etkisiyle, doğanın güzelliklerinin görülmesini sağlayarak, uzun yaz mevsimini yatçılık için ön plana çıkarmaktadır (www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr, 2016).

Tablo 14: T.C. Bakanlığı’ndan Belgeli Yat İşletmeleri

Yıllar	Yerli	Yabancı	Toplam
1986	36	21	57
...
2010	59	17	76
2011	308	18	326
2012	944	10	954
2013	857	26	883
2014	857	27	884

Kaynak: TURSAB, 2016.

2014 verilerine göre Kültür Turizm Bakanlığı’ndan belgeli 27’si yabancı, 857’si yerli olmak üzere, toplam 884 adet belgeli yat işletmesi bulunmaktadır.

2.3.2.9. Kumar Turizmi

Kısaca bir tanım yapacak olursak kumar; para veya maddi değeri olan her hangi bir şeyin yatırılarak oynanan, karşılığında kazanana maddi getirisi olan oyunlara genel olarak verilen isim olarak ifade edilmektedir (documents.tips, 2016).

İnsanların bir kısmı sosyal, kültürel, dini veya etik sebeplerden dolayı kumar ve kumar turizmine tepki göstermektedir. Bunun yanı sıra olaya ekonomik boyutuyla bakanlar ise kumar ve kumar turizminin önemli olduğunu belirtmektedir (Kozak ve Bahçe, 2012: 264). Dünyada ön plana çıkan kumar turizmi destinasyonları ise, Las Vegas, Çin (Macao), Kıbrıs, Macaristan, Portekiz, Singapur, Japonya, İspanya, Dubai, Vietnam olarak belirtilmiştir.

Kumarhaneler şehri olarak bilinen Las Vegas'ı yılda ortalama 40 milyon kişi ziyaret etmektedir. Las Vegas'ta herkese göre her türlü eğlence bulunmaktadır. Las Vegas'ta müzeler, striptiz barları, operalar, randevu evleri, golf sahaları, roller coaster, çocuklara yönelik sirkler ve eğlence yerleri ve benzeri faaliyetlerin yanı sıra dünyanın en ünlü sanatçılarının gösteri yaptığı otel salonları bulunmaktadır. Las Vegas'ın en büyük özelliği ise 24 saat yaşayan dünyanın en dinamik şehri özelliğine sahip olmasıdır (documents.tips, 2016).

Las Vegas'ın dışında dünyanın en büyük kumarhane olma özelliğini taşıyan Çin'in Macau şehrinde Venetian Macao adıyla, 3 bin otel odası, 1150 oyun masası, 7 bin kollu makine, 350 mağaza, 1800 kişilik konferans merkezi ve 15 bin kişilik eğlence alanı bulunmaktadır. Kumarhanenin çevre düzenlemesi için suyun üstünde süzülen gondollarıyla küçük bir Venedik modeli yaratılmak istenmiştir (documents.tips, 2016).

Çok büyük gelir getirici etkisi olan kumar turizmi Türkiye'de ise yasal olarak 12 Eylül 1980 tarihinde gerçekleşen askeri darbeden sonra 1983 yılında kapatılmıştır. 1991 yılında 2634 sayılı Turizm Teşvik yasasının 19.maddesine istinaden yasak kaldırılarak kumarhaneler tekrar açılmıştır. 1998'te kumarhaneler yasal olarak tekrar kapatılmıştır ve bu yasak günümüzde hala devam etmektedir (Kılıç, 2013).

2.3.2.10.Uzay Turizmi

Uzay turizmi, turistlerin yüksek miktarda paralar ödeyerek katıldıkları, kişisel tatmin ve eğlence merkezli oluşum olarak ifade edilmektedir (tr.wikipedia.org, 2016).

Seyahat olgusuna bambaşka bir anlam kazandıran, uzay turizmi ilk defa Amerikalı işadamı Dennis Tito'nun 2001 yılının Nisan ayında Soyuz 1657 ile yaptığı uçuşla tarihe geçmiştir. Fakat NASA, Tito'nun gerekli eğitimleri almasını, Uzay Turizmi ve Turisti gibi kavramların programları dâhilinde olmadığını söyleyerek bunu engellemiştir. Bu engellemeye rağmen Tito, Space Adventures isimli ilk özel uzay turizm şirketi ile 8 günden oluşan bir uzay turizmi yolculuğu yapmıştır. Bu uçuş gerçekleştiği sırada 61 yaşında olan Tito bu seyahati için tüm masraflar dâhil olmak üzere toplam 20 milyon Amerikan Doları ödemiştir (www.turizmguncel.com, 2016).

Rusya, uzay turizmi yarışı dâhilinde 7 kişilik bir otel açmayı planlamaktadır. Başkent Moskova yakınlarındaki Jukovskiy Havaalanı'nda bu konu hakkında açıklama yapan bir Rus firması, yeryüzünden 350 kilometre yukarıda inşa edilmesi planlanmıştır. Yapılacak olan bu uzay otelinde kalmak isteyenlerin 1 haftalık program için 1 milyon doları gözden çıkarması gerektiğini belirtilmiştir (www.turizmguncel.com, 2016).

Uzay turizmine yönelik yapılan çalışmalar sürekli olarak yayınlanmakta ve bunun yanı sıra maliyetleri çok yüksek olduğundan projeleri titizlikle ve hassasiyetle yürütülmektedir (Kozak ve Bahçe, 2012: 269).

2.3.3. Kültüre Dayalı Özel İlgi Turizm Türleri

İnsanları seyahat etmeye iten faktörlerin açıklandığı “itme-çekme” modelinde, kültür çekme faktörleri arasında yer almaktadır. İnsanların farklı kültürleri tanıma isteği tarih boyunca insanları seyahat etmeye yöneltmiştir. Kültür değişik anlamlarda kullanılan bir terim olmakla birlikte, canlı ve sürekli değişen bir olgudur (Kozak ve Bahçe, 2012: 144-145). Türk Dil Kurumu'na göre kültür; “*Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü*” olarak ifade edilmektedir (TDK, 2016). Kültürün kendine özgü bir takım özellikleri bulunmaktadır. Bu özellikler (Kozak ve Bahçe, 2012: 145-147):

- Kültür toplumsaldır.
- Kültür öğrenme ile kazanılan bir olgudur.
- Kültür zaman içerisinde değişebilmektedir.

- Kùltür nesilden nesile aktarılır ve süreklilik söz konusudur.
- Kùltür ihtiyaç giderici özelliğe sahiptir.
- Kùltür öğeleri arasında bir uyum bulunmaktadır.
- Kùltür kurallar ve davranışlar sistemidir.
- Kùltür bütünleştiricidir.

Kùltürü temel alan önemli turizm türleri; kültürel (miras) turizmi, dark (hüzün) turizmi, etnik turizm, etkinlik turizmi, ipek yolu turizmidir (Kozak ve Bahçe, 2012: 174-175).

2.3.3.1.Kùltürel (Miras) Turizmi

UNESCO tarafından 1972 yılında faaliyete geçirilen “Dünya Kùltür ve Doğal Mirası Koruma Konvansiyonu”, kültürel ve doğal mirasın tanınması, korunması ve saklanması açısından ender bir değer olarak kabul edilmektedir (Kozak ve Bahçe, 2012: 152). Miras turizmi olarak da adlandırılan kùltür turizmi kavramı, doğal ve tarihsel kùltür varlıklarını, kültürel etkinlikleri ve güncel sanat eserlerini, kùltür sanayilerinin sonuçlarını, bazı sosyo-ekonomik olguları turistik bir ürün olarak ziyaretçilerin hizmetine sunan bir turizm şekli olarak ifade edilmektedir (www.festtravel.com, 2016). Başka bir ifadeyle kültürel turizm, odak noktası miras kalan şeyler olan turizm çeşidi olarak ifade edilmektedir. Bunun yanı sıra miras olarak ifade edilen şeyler ise tarihî binalardan, sanat çalışmalarına ve güzel manzaraya kadar değişen anlamlar içermektedir (Yale, 1991: 21). Aliağaoğlu'nun (2004) yapmış olduğu tanıma göre miras turizmi, mekânın yeniden yorumlanması sonucu oluşan, her türlü doğal ve sosyo-kültürel geçmişe duyulan özleme dayalı bir turizm türü olarak tanımlamıştır (Aliağaoğlu, 2004: 67).

Tüm doğal ve kültürel miras, arkeolojik, tarihsel kùltür varlıkları, müzeler, örenyerleri, anıtsal yapılar, dinsel yapılar, kırsal ve kentsel sivil mimari örnekleri, saraylar, kaleler, bahçeler, temalı parklar, mezarlar, anıtlar, türbeler ve her türlü güncel sanat eseri ve etkinliği, zanaatlar, etnografya, botanik, flora ve fauna, folklor, geleneksel ve güncel yaşam biçimleri, mutfak, içki, bazı sosyo-ekonomik olgular, her türlü kùltür ürünü Kùltürel veya miras turizmi kapsamına girmektedir (www.festtravel.com, 2016). Kùltürel değerlere örnek olarak “Türk geceleri ve Mevlevi törenleri” verilebilir. Türk geceleri, Urfa iline ait “sıra geceleri” veya Çankırı

iline ait olan “yaren geceleri” olarak bilinen geçmişten günümüze gelen ve sosyal dayanışmayı amaçlayan kültürel değerler olarak gösterilebilir (Kozak ve Bahçe, 2012: 153).

Kültürel miras varlıkları somut varlıklar ve soyut varlıklar olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır. Bunlardan kültürel mirasın somut varlıkları, sürekli kalıcı bir şekilde bulunan ve dokunulabilir varlıklar olarak ifade edilmektedir. Kültürel mirasın soyut varlıkları ise, “ bir deyiş, dil, ağız, şarkı, not, şarkı sözü, sözlü gelenek, müzik, dans, performans sanatları, yaşayış biçimi ve benzeri toplumların kültürel kimliğini ve farklılıklarını ortaya koyan varlıklar” olarak ifade edilmektedir (Özdoğan, 2014: 48).

Kültürel mirasın korunması amacıyla yapılmış olan bu çalışmalar, somut ve somut olmayan olarak gruplandırılan kültürel değerlerin sürdürülebilirlik yaklaşımıyla ele alınması gerekliliğini de ortaya koymuştur. Bu nedenle bu değerlerin korunarak geliştirilmesi ve turizme kazandırılması süreci, sürdürülebilir turizm yaklaşımını da ortaya çıkarmaktadır (Duran, 2010: 81). Türkiye somut olan kültürel mirasların korunması için, 1983 yılında Doğal ve Kültürel Dünya Mirasının Korunması Sözleşmesi’ni ve daha sonra 2006 yılında Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi’ni kabul etmiştir (www.kultur.gov.tr, 2016). 2015 yılı itibariyle Dünya genelinde UNESCO Dünya Miras Listesi’ne kayıtlı 1031 kültürel ve doğal varlık bulunmaktadır (www.kultur.gov.tr, 2016). Bu varlıkların 802 tanesi kültürel, 197 tanesi doğal, 32 tanesi ise hem kültürel hem de doğal varlıktır. Türkiye’deki somut olmayan kültürel miras listelerinde kayıtlı bulunan kültürel miraslar (www.unesco.org.tr, 2016);

- Meddahlık Geleneği (2008)
- Mevlevi Sema Törenleri (2008)
- Âşıklık Geleneği (2009)
- Karagöz (2009)
- Nevruz (Azerbaycan, Hindistan, İran, Kırgızistan, Özbekistan ve Pakistan ile ortak dosya, 2009)
- Geleneksel Sohbet Toplantıları (Yaren, Barana, Sıra Geceleri ve diğer, 2010)
- Alevi-Bektaşî Ritüeli Semah (2010)
- Kırkpınar Yağlı Güreş Festivali (2010)
- Geleneksel Tören Keşkeği (2011)

- Mesir Macunu Festivali (2012)
- Türk Kahvesi ve Geleneği (2013)
- Ebru: Türk Kâğıt Süsleme Sanatı (2014)

Geçmişten günümüze kadar geçen süre içerisinde UNESCO Dünya Miras Listesi'ne Türkiye'den 15 adet somut kültürel varlık bulunmaktadır. Bu varlıklardan (www.kultur.gov.tr, 02.11.2016);

- İstanbul'un Tarihi Alanları (1985)
- Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası (Sivas, 1985)
- Hattuşa (Boğazköy) - Hitit Başkenti (Çorum, 1986)
- Nemrut Dağı (Adıyaman -Kâhta, 1987)
- Xanthos-Letoon (Antalya - Muğla, 1988)
- Safranbolu Şehri (Karabük, 1994)
- Troya Antik Kenti (Çanakkale, 1998)
- Edirne Selimiye Camii ve Külliyesi (Edirne, 2011)
- Çatalhöyük Neolitik Kenti (Konya, 2012)
- Bergama Çok Katmanlı Kültürel Peyzaj Alanı (İzmir, 2014)
- Bursa ve Cumalıkızık: Osmanlı İmparatorluğunun Doğuşu (Bursa, 2014)
- Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Bahçeleri (2015)
- Efes (İzmir, 2015)

Kültürel olarak;

- Göreme Milli Parkı ve Kapadokya (Nevşehir, 1985)
- Pamukkale-Hierapolis (Denizli, 1988) hem kültürel, hem doğal miras olarak

listeye alınmıştır.

2.3.3.2. Dark Turizm (Hüzün Turizmi)

Lennon ve Foley tarafından 1990'lı yıllarda geliştirilen hüzün turizmi olarak karşımıza çıkan, yabancı kaynaklarda ise dark turizm, morbid turizm, black turizm gibi değişik şekillerde de yer almaktadır (Kozak ve Bahçe, 2012: 154). Türkçe kaynaklarda keder turizmi şeklinde de ifade edilmektedir (Atay ve Yeşildağ, 2010: 67). Hüzün turizmi kavramı, dünya tarihine ya da bir topluma büyük etkisi olan, teknolojik felaketslere, doğal afetlere, işkencelere, soykırımlara, savaşırlara, yoksulluğa ya da ünlü kişilerin ölümlerine tanıklık eden alanlara yapılan seyahatler olarak ifade edilmektedir

(Sop, 2015). Başka bir tanıma göre hüzün turizmi; “ savaş alanları, hapisaneler, işkence, soykırım gibi ölüm olaylarının yaşandığı yerler ve bu yerlerin adına yapılan anıt ve müzeler ile yoksulluk, doğal afet gibi acı olayların yaşandığı yerlere seyahat etmeyi kapsayan turizm şekli” olarak ifade edilmektedir (Kılıç ve Akyurt, 2011: 213). Hüzün turizminde esas olan olay, kısmen veya tamamen turistlerin kendilerini olaya motive ederek gerçek veya sembolik olarak ölümlerle karşılaşmalarıdır (Albayrak, 2013: 69).

Bununla birlikte hüzün turizmine yönelik eleştirilerde bulunmaktadır. 13 Ekim 2005 tarihli yazısında Lennon, bu alanların neden popüler olduğu sorusuna “ güdülerin anlaşılmasının güç ve çözümlenmesinin zor olduğunu; saygı duyma ve gözlem yapmanın bir karması ve belki de ölüme bu derece yakın olmanın verdiği heyecan olabileceği” şeklinde yanıt vermektedir. Tarihte hüzün turizmine uygun pek çok bu tür olaylar olmakla birlikte, daha eski olanlar unutulmuştur. Örnek olarak, 1572 yılında Katolik Fransızlar tarafından, Protestanlara karşı giriştiği katliamın geçtiği alanlar, bu tür bir amaçla ziyaret edilmezken, II. Dünya Savaşında, Almanlar tarafından Musevilerin katledildiği kamplardan biri olan Auschwitz Birkenau, her yıl milyonlarca kişi tarafından ziyaret edilmektedir (Kozak ve Bahçe, 2012: 155-156). Hüzün turizmi ülkemizde pek bilinmese de dünyada birçok örneği bulunmaktadır. Dünya’ dan birkaç örnek olarak;

- Hiroşima Barış Anıtı Parkı,
 - Auschwitz Ölüm Kampları (Nazi Kampları) gibi işkence merkezleri,
 - Etna yanardağ püskürmesi,
 - Bosna’daki toplu katliamların olduğu ve şu an anıtlarının bulunduğu yer,
 - Prenses Diana’nın öldüğü yer,
 - İkiz Kule’lere yapılan saldırıların ardından anıtlaşan kalıntılar,
- Ülkemizde hüzün turizmi sayılabilecek yerler;
- Sinop cezaevi,
 - Çanakkale muharebelerinin yapıldığı meydanlar,
 - 17 Ağustos Marmara depreminin olduğu yerler,
 - Dolmabahçe Sarayı.

2.3.3.3. Etnik Turizm

Etnik turizm kavramı, “toplumların ilgi çekici yaşam biçimlerini ve kültürel değerlerini gözlemleme ve tecrübe edinme amacıyla insanların yaptıkları seyahatler” olarak ifade edilmektedir (Avcıkurt, 2015: 21). Başka bir ifadeyle etnik turizm, ülke hükümetlerinin kültürel miraslarını korumak amacıyla geliştirdikleri turizm şeklinde ifade edilmektedir. Özellikle birden fazla etnik grubun yaşadığı bölgelerde kültürel zenginliği korumak ve turizm faaliyetlerinden ekonomik anlamda gelir elde etmek amacıyla ulusal hükümetlerin ve yerel yönetimlerin desteklediği bir turizm şeklidir. Etnik turizm ekonomik fayda sağladığı gibi, etnik kimliklerin sahiplenilmesi ve korunmasına da yardımcı olmaktadır. Etnik turizm değişik biçimlerde algılanabilmektedir. Etnik turizm türünde paydaşlar, ziyaretçiler, etnik kökeni bir olmak üzere her tabakadan kişinin, bu türe yönelik faaliyetler gösteren işletmeler ve hükümetlerdir (Kozak ve Bahçe, 2012: 157-159).

2.3.3.4. Etkinlik Turizmi

Etkinlik turizmi, “bir etkinliğin birincil veya ikincil çekicilik şeklinde kullanılarak, katılımcı sayısını maksimize etmek için özel olayların planlanması, geliştirilmesi ve pazarlanması” şeklinde ifade edilmektedir (Kozak ve Bahçe, 2012: 160). Her toplumun kendine özgü gelenekleşmiş, belirli tarihlerde gerçekleştirdikleri festival, karnaval ve benzeri özel kutlama etkinlikleri bulunmaktadır. Yapılan bu etkinlikler katılımcılara olağan dışı deneyimler yaşama olanağı sağlamaktadır (Kozak ve Bahçe, 2012: 159). Kültür ve Turizm Bakanlığı verilerine göre Türkiye’de her yıl yaklaşık olarak 400 festival düzenlenmektedir (Özkan vd. , 2014: 923).

Genel olarak incelendiğinde etkinlikler, izleyici sayıları baz alınarak beş bölümde ele alınmaktadır (Küçükbaşlan, 2007: 93). Bunlar:

- Yöresel Etkinlikler: Çeşitli müzik, tiyatro gruplarının gösterisi; resim sergileri, yöresel festivaller
- Küçük Bölgesel Etkinlikler: Çeşitli ticaret ve sanayi fuarları, özel mesleki fuarlar ve sergiler,
- Önemli Bölgesel Etkinlikler: İstanbul Müzik Festivali vb.
- Ulusal Etkinlikler: Rio Karnavalı, Antalya Film Festivali, vb.
- Uluslararası Büyük Etkinlikler: Dünya Kupası, Olimpiyat Oyunları vb.

Etkinlik turizmi, çok iyi planlandığı takdirde, ülke tanıtımına ve pazarlamasına önemli derecede katkıda bulunmaktadır. Bu duruma örnek olarak, Cannes film festivaline dünyanın her yerinden binlerce gazeteci, sanatçı ve izleyicinin gelmesi, Cannes adına yapılabilecek en iyi tanıtımdır (Kozak ve Bahçe, 2012: 160).

2.3.3.5. İpek Yolu Turizmi

Anadolu, eski çağlardan günümüze kadar geçen süre zarfında, doğu ile batı arasında bir köprü işlevi görmüştür. Bu nedenle Anadolu, İpek Yolu'nun en önemli kavşak noktalarından biri olmasına neden olmuştur. Orta Çağ'da, İpek Yolları Çin'den başlayarak, Orta Asya'da birden fazla güzergâhı takip ederek, Anadolu ve sonrasında Trakya üzerinden Avrupa'ya uzanmıştır (Albayrak, 2013: 80). Bunun yanı sıra, Ege, Karadeniz ve Akdeniz kıyılarındaki bazı önemli limanları kullanarak deniz yolu ile de Avrupa'ya ulaşmıştır (www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr, 2016).

Selçuklular, İpek yolu için Anadolu'daki ticari faaliyetleri canlı tutabilmek, güvenliği sağlamak amacıyla önlemler almışlardır ve bu yollar üzerine hanlar (kervansaraylar) inşa etmişlerdir. "İpek Yolu Projesi" Turizm Bakanlığının turizmi geliştirmek ve tüm yıla yaymak amacıyla ürettiği politika çerçevesinde yürüttüğü çalışmalardan birisidir. Bu proje ile kervansarayların korunması, bir koruma ve kullanma dengesi içinde geliştirilerek "Tarihi İpek Yolu"nun canlandırılması planlanması yapılmıştır (www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr, 2016).

İpek yolunun yeniden canlandırılması, İpek Yolu güzergâhı üzerinde bulunan ülkeler arasındaki ekonomik, kültürel ve beşeri ilişkilerin gelişeceği ve bununla birlikte bölgeler arasındaki gelişmişlik düzeylerinin de azalacağı ön görülmektedir (Kozak ve Bahçe, 2012:162; Albayrak vd. , 2013: 81; Xie vd. , 2007: 62).

İpek Yolu Projesi kapsamında yapılan ön çalışmalarda, ana tur güzergâhları ile kesişen İpek Yolları üzerinde yer alan 11 kervansaray belirlenmiştir (www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr, 2016). Bu kervansaraylar;

- Sultan Hanı (Aksaray)
- Sarı Han (Nevşehir)
- Şarapsa Han (Antalya)
- Ak Han (Denizli)
- Ağzıkara Han (Aksaray)

- Alara Han (Antalya)
- Silahtar Mustafa Paşa Kervansarayı (Malatya)
- Çardak Han (Denizli)
- Susuz Han (Burdur)
- İncir Han (Burdur)
- Alay Han (Aksaray)'dır.

Yukarıda belirtilen kervansarayların turizm amaçlı kullanılabilmesi için Vakıflar Genel Müdürlüğü ve Turizm Bakanlığı arasında 22 Şubat 1993 tarihinde imzalanmıştır. Protokolün imzalanmasını takiben Eylül 1994'te yapılan ihale sonucu Nevşehir'deki Sarı Han turizm amaçlı kullanılmak için kiraya verilmiştir. Haziran 1998'de 7 kervansaray için ihale yapılarak bir yatırımcıya tahsis edilmiştir (www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr, 2016).

2.3.4. Eğitime Dayalı Özel İlgi Turizm Türleri

Eğitim, bireyin doğumundan ölümüne kadar devam eden bir süreç olması ve bunun yanı sıra politik, sosyal, kültürel bireysel boyutları aynı anda içinde bulundurması nedeniyle tanımının yapılmasını zorlaştırmaktadır (Kozak ve Bahçe, 2012: 209). Türk Dil Kurumu'na göre geniş anlamda eğitim; “*İnsanın yeteneklerinin, özellikle ahlak yetilerinin geliştirilmesi için ona yön ve biçim verilmesi; bu yolda yapılan bilinçli ya da bilinçsiz etkilerin tümü*” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2016).

Endüstri ve teknoloji çağlarının geride bırakıldığı günümüzün bilgi çağında, insanlar yaşamları boyunca insanlar eğitim faaliyetleri içinde olmayı bir zorunluluk olarak görmektedirler. Eğitim turizmi geçmişine baktığımız zaman, 1660 yılında başlayarak, üst sınıf mensubu gençleri geleceğin diplomat, yönetici ve bürokratları olarak yetiştirilmek üzere 1840'lı yıllara kadar devam eden “Grand Tour” olarak bilinen turlar, eğitim turizmin öncüsü olarak bilinmektedir (Kozak ve Bahçe, 2012: 210).

Eğitimi temel alan önemli turizm türleri; eğitim turizmi, kongre turizmi, gençlik turizmidir.

2.3.4.1. Eğitim Turizmi

Eğitim turizmi, insanların kendilerini belli bir alanda geliştirmek, bir şeyler öğrenmek ve kariyer yapmak amacıyla belli bir bölgeye veya ülkeye gitmeleri ile

ortaya çıkan bir turizm türü olarak ifade edilmektedir (www.dunya.com, 2016). Başka bir tanıma göre ise eğitim turizmi "belli bir bölgede herhangi bir öğrenme deneyimine katılma amacına sahip bir grubun o bölgeye seyahatlerini kapsayan program" şeklinde ifade edilmektedir (Kozak ve Bahçe, 2012: 212).

Genel olarak eğitim turizmi; uygulamalı ve teorik eğitim, kongre, seminerler, öğrenci ve öğretim elemanı değişimi gibi eğitsel faaliyetleri kapsamaktadır. Günümüzde birçok ülkede eğitim turizmi yaygınlaşmış durumdadır. Bu ülkelerin başında ise İngiltere, ABD, İsveç, Avustralya ve Kanada bulunmaktadır. Her türlü eğitsel faaliyetler için insanlar bu ülkelere gitmektedirler. Genel olarak eğitim turizmine katılanlar üniversitelerde lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimi almak için veya dil okullarında eğitim almak, konferanslara katılmak, "internship" olarak da bilinen "staj" programlarına katılmak amacıyla gitmektedirler (www.dunya.com, 2016).

Eğitim turizmi turizm gibi mevsimsel risklerden etkilenmediği gibi, savaş gibi ciddi durumlar olmadığı sürece ekonomik olarak iyi getirisi olan bir sektördür. Eğitim turizmi bir ülkenin ekonomisine sağladığı katkıya örnek olarak KKTC, 6 tane üniversite ile eğitim turizmini gerçekleştirmektedir. Bu üniversitelere gelen kişiler en az 2 yıl, en fazla 4 yıl ve üzeri kaldıklarından dolayı KKTC ekonomisinin %40'ını sağlamaktadır (www.dunya.com, 2016).

Eğitim turizmi, insanlar arasında kültürel etkileşim sağlayarak, insanların farklı yörelerden farklı kültürler ve karakterler tanınmasına olanak sağlamakta ve sağlanan bu kültürel etkileşimle "dindaşlık, bölgecilik ve ırkçılık" gibi kavramların ortadan kalkmasına aracı olmaktadır (www.dunya.com, 2016).

Son yıllarda eğitim turizminin gelişmesi ile paralel olarak yeni bir tüketici modeli de oluşmaya başlamıştır. Bu yeni tüketici modeline göre (Kozak ve Bahçe, 2012: 214); insanların,

- Daha iyi eğitilmiş,
- Daha kültürlü ve doğal çevreyle daha uyumlu,
- Daha meraklı,
- Genellikle sadece dünyevi bilgileri değil, kişisel gelişimi sağlayacak bilgileri araştıran,
- Turizme katılımında daha aktif kişiler olmalarıdır.

Küreselleşme ile birlikte çeşitli nitelik ve yetkinliklere ihtiyaç duyulan yeni iş kollarının ortaya çıkması, gelişmekte olan ülkelerin kalkınma çabaları, gelişmiş ülkelerin nitelikli insan gücüne duydukları gereksinim, ülkeler arasında işbirliği ve etkileşimin artmasından dolayı, üretim ilişkilerinin değişmesi ve daha pek çok sebep günümüzde uluslararası öğrenci hareketliliğinin önemli bir seviyeye ulaşmasında etkili olmuştur. 1970’li yıllarda dünyada 800 bin civarında olan uluslararası öğrenci sayısı 2012 yılında 4,5 milyona ulaşmış olup, bu rakamın 2020 yılında 8 milyona çıkması beklenmektedir (TC Kalkınma Bakanlığı, 2015: 2).

UNESCO verilerine göre 1975 yılından günümüze kadar, uluslararası öğrenci sayılarında genel bir artış eğilimi bulunmaktadır. Her öğrencinin yılda yaklaşık olarak 40 bin dolar bıraktığı hesaplanmaktadır. Günümüzde tüm dünyada uluslararası öğrenci pazarının yaklaşık olarak 160 milyar dolar olduğu ve 2020’de bu rakamın 280 milyar dolara ulaşacağı öngörülmektedir (Bozkuş, 2012).

Türkiye’de en çok yabancı öğrencinin eğitim gördüğü üniversiteler sırasıyla Anadolu Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi’dir. Yabancı ülkelerden öğrenci çeken ülkelerin başında ise 4 milyon öğrencinin %18’nin Amerika Birleşik Devletleri’ni tercih etmektedirler. ABD’yi % 10 ile İngiltere takip etmektedir. Fransa, Çin, Avustralya, Almanya ve Kanada bu ülkeleri sırasıyla takip etmektedirler (Bozkuş, 2012).

2.3.4.2. Gençlik Turizmi

Turizm faaliyetlerine katılan kişinin yaşı, seyahat amaçlarını ve ulaştırma araçlarının seçimi, konaklama şeklini ve tatil seyahatinin şeklini etkilemektedir. Yaşın arttıkça buna bağlı olarak, seyahat alışkanlıkları da nicelik ve nitelik yönünden değişiklikler göstermektedir (Bayazıt, 2008: 43). Avrupa ülkelerinde bu konudaki istatistiklere göre, ailesi ile birlikte tatilini geçiren gençlerin sayısı oldukça azdır (Şenoğlu, 1992: 36).

Gençlik turizmi; “15 ile 25 yaş arasında bulunan gençlerin, kamu ve özel organizasyonların sağladığı destek ve teşviklerden yararlanarak, bireysel veya grup halinde ülke içinde yada dışında, kültür ve dinlenme motifleri ile yapmış oldukları seyahat ve konaklamalardan oluşan ekonomik, sosyal ve kültürel bir olay “ olarak ifade edilmektedir (Oral, 1992: 126).

Yapılan tanıma göre 15 ile 25 yaş aralığı ele alınsa da bu yaş aralığı ülkelere göre farklılık göstermektedir. En sık kullanılan yaş aralıkları, 15 ve 24-26 veya 15-30 yaş aralıklarıdır. Ülkelere göre gençlik turizmi yaş aralıkları; Finlandiya (15-24), Fas (15-25), İtalya (15-26), Filipinler (15-24), Tayland (0-25) ve Türkiye (15-24) gibi ülkeler, yaş kriterini daha genç tanıma yakın dururken, Pakistan (15-29), Nepal (16-30), Slovenya (15-29), Fransa (0-30) ve Macaristan (0-30) gibi ülkeler gençlik turizmi yaş kriterini daha geniş tutmaktadır (Acır,2010: 25-26).

Gençlik turizminde yaş sınırlaması ülkeden ülkeye farklılık gösterse de TÜRSAB, 7-27 yaş arası çocuk ve gençlere yönelik olan bütün faaliyetleri gençlik turizmi olarak kabul etmektedir. Gençlere yönelik gerçekleşen faaliyetler ağırlıklı olarak aşağıdaki başlıklar altında yapılmaktadır (TURSAB, 2015: 3):

- Gençlik kampları
- Gönüllü çalışma kampları
- Yurt dışı yaz okulları ve yaz kampları
- Okul gezileri
- Gençlik festivalleridir.

Hedef 2023 stratejileri doğrultusunda 2023 yılında 50 milyon turist ve 50 milyar dolarlık turizm geliri elde etmeyi hedefleyen Türkiye, dünyada sayıları yaklaşık olarak 300 milyona ulaşan ve toplam 320 milyar dolarlık gelir yaratan 7 ile 27 yaş grubu arasındaki ‘genç turisti’ çekmek için gerekli planlamalar ve stratejiler oluşturulmaktadır. TÜRSAB’ın ‘Gençlik Turizmi 2015 Raporu’na göre, 2013 yılında toplam 33,8 milyon kişi olan Türkiye’ye gelen yabancı ziyaretçi sayısı içerisinde yer alan yaşları 7 ile 27 arasında bulunan genç turistin sayısı yaklaşık olarak toplam 8.5 milyona ulaşmaktadır. Bunun yanı sıra yurtiçi seyahatlerin de ise % 25’i gençler tarafından gerçekleştirilmiştir. Gerek yerli, gerekse yabancı ziyaretçilerde ‘gençlerin’ % 75’lik kısmının 500 Euro ve üzerinde harcama yapmaktadır (TURSAB, 2015: 1).

Tablo 15: Genç Turistin Harcamaları

Harcama (Euro)	Pay (%)
...-500	21
500- 1000	29
1000-	50

Kaynak: TURSAB Gençlik Turizm Raporu, 2015: 8.

Gençlik turistinın harcamaları incelendiğinde %21'i 500 Euro'dan az harcarken, %29'u 500 ile 1000 Euro harcamakta ve %50'si 1000 Euro'dan fazla harcamaktadır. Bunun yanı sıra küresel genç turistlerin öne çıkan özellikleri:

- Genç turistler daha uzun süre seyahatte kalabildiklerinden dolayı çoğu zaman ortalama turistten daha çok harcama yapmaktadır.

- Genç turistler gittikleri çoğu yerleri tekrar seyahat etme veya tavsiye etme eğilimi taşımaktadır.

- Gençlik turizminin dünya turizminin büyüme motorlarından biri olarak beklenmektedir. Bunun en önemli nedeni ise yüksek gelir grubuna mensup Batılı ekonomilerde nüfusun yaşlanması sonucu büyük pastada gençlere daha çok yer açılmasına neden olacağı öngörülmektedir.

- Genç turistler yeni destinasyonları keşfetmeye daha açık ve istekli olmaları.

- Genç turistler üzerinde siyasi, toplumsal olayların ya da doğal afetler gibi caydırıcı etkisi bulunan etmenlerin gençler üzerindeki etkisinin daha düşük olması.

- Genç turistler teknolojiyle iç içe yaşamalarından dolayı deneyimlerini de internet üzerinden paylaşmaları sonucu daha çok kişiye ulaşma anlamında en etkili yaş grubu olarak değerlendirilmektedir.

TÜRSAB tarafından Türkiye'de gençlik turizminin gelişmesi için üzerinde yapılan çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalar (TURSAB, 2015: 8):

- Türkiye'ye yeni gençlik turizmi tesisleri kazandırılması,

- Gençlik turizmi ile ilgili kamuoyu bilgilendirilmesi ve gerekli teşviklerin sağlanması,

- Türkiye'de gençlik turizmine yönelik etkinliklerin uluslararası platformlarda tanıtılması,

- Gençlik turizmine yönelik kalifiye personel yetiştirilmesi,

- Avrupa Gençlik Başkenti projesinin Türkiye'ye getirilmesi için yapılan çalışmalar,

- Gençlik turizmi yapan seyahat acentesi kriterlerinin oluşturulmasıdır.

2.3.4.3. Kongre Turizmi

Son yıllarda insanların çeşitli amaçlarla bir araya gelerek bilgi alışverişinde buldukları toplantıların yanı sıra boş zamanlarında belirli bir plan çerçevesinde,

alışveriş, eğlence, turlar ve benzeri çeşitli faaliyetlerde gerçekleşmesiyle ortaya kongre turizmi çıkmıştır (Arslan, 2008: 7). Kongre turizmi; insanların ikamet ettikleri ve çalıştıkları yerlerin dışında, uzmanlık gerektiren ve bilimsel alanlarda veya meslek konularıyla ilgili, belirli bir konuda bilgi alışverişini yapmak suretiyle ortaya çıkan seyahat ve konaklamalarından doğan olay ve ilişkiler bütünü olarak ifade edilebilir (Baytok, 1998: 35). Kongre turizminin en önemli özelliği belirli bir sezona bağlı olmaksızın mevsimsellik özelliği göstermemesidir. Bunun bir sonucu olarak turizm sektörüne sezon dışı gelir elde edilmesine olanak sağlamaktadır (Aymankuy ve Sarıoğlan, 2011: 242).

Tablo 16: Türkiye’de Kongre Turistin Harcamaları

		Harcama (\$)	Pay (%)
Turist Ortalama	Toplam	800	
Kongre Turisti	Konaklama	750	30
	Ulaşım	750	30
	Gezi ve Eğlence	500	20
	Yiyecek- İçecek	500	20
	Toplam	2.500	100

Kaynak:TURSAB Türkiye Kongre Turizmi Raporu, 2013: 8.

Kongre turizmi ev sahibi olan bölge veya ülkeye ekonomik anlamda katkı sağlamaktadır. Kongre turisti, kıyı turistinin harcamalarına göre farklılık göstermektedir. Deniz kum güneş üçlüsü için Türkiye'nin Akdeniz ve Ege kıyılarını tercih eden turistlerin harcamaları kişi başı ortalaması 750-800 dolar seviyesinde iken, kongre turizmi için Türkiye'ye gelen turistlerin ortalama harcaması kişi başı 2 bin-2 bin 500 dolar seviyesindedir. Başka bir ifade ile kongre turisti, tatil amacıyla kıyıları tercih eden turistten yaklaşık olarak 3 katı kadar harcama yapmaktadır. Türkiye'nin kıyı bölgelerinde her şey dâhil sistemin ağırlıklı olduğu göz önünde bulundurulursa, gelen turistten daha çok tesiste kalması, bölgedeki ticaret hacmini artırmakta sınırlı olduğu bilinmektedir. Söz konusu durum, kongre turizminde tam tersidir. Tablo incelendiğinde kongre için bir şehre giden turistten harcamalarının % 30'unu konaklamaya ayırırken, %30 ulaşım, %20 gezi ve eğlenceye, %20'sinde yeme içmeye harcamaktadır (TÜRSAB, 2013).

2013 yılında Türkiye'ye 34,9 milyon ziyaretçi gelmiş olup, 32,3 milyar dolarlık turizm geliri elde etmiştir. Türkiye, sadece kum, deniz, güneş turizminin yanı sıra tarih,

kültür ve kongre turizmi ile de ön plana çıkmaktadır. İstanbul başta olmak üzere Antalya, Ankara, İzmir, Bursa, Kuşadası'nda bulunan kongre merkezleri yıl içinde birçok uluslararası kongreye ev sahipliği yapmaktadır (TÜRSAB, 2013).

1963 yılında kurulan Uluslararası Kongre ve Konferans Şirketleri Birliği (ICCA), dört kıtada faaliyet gösteren seyahat acentelerinin bir araya gelerek, uluslararası tıp kongrelerine cevap vermek amacıyla kurulmuştur. ICCA'nın kuruluş amacı, dönüşümlü organizasyonlara ilişkin bilgi birikimlerini ve tecrübelerini bilgi alışverişinde bulunarak farklı ülkelere aldıkları işleri, o ülkede bildikleri ve güvenilir olarak gördükleri firmalarla paylaşabilmektir. Günümüzde, 86 ülkede tedarikçi sektörlerin faaliyet gösteren 900'den fazla şirket ve kuruluş ICCA'nın üyesidir. ICCA'nın merkezi Amsterdam'da olup, bölgesel birimleri ise Malezya, Uruguay ve ABD'de bulunmaktadır. ICCA kongre ve toplantı merkezleri, destinasyon pazarlaması, toplantı yönetimi, toplantı destek ve ulaştırma olmak üzere toplam 5 sektörü bir araya getirmektedir (BAKA, 2012: 11).

Tablo 17: ICCA 2013 Ülkelere Göre ve Şehirlere Göre Kongre Sayıları

Sıra	Ülke	Kongre Sayısı	Sıra	Ülke	Kongre Sayısı
1	Amerika	829	1	Paris	204
2	Almanya	722	2	Madrid	186
3	İspanya	562	3	Viyana	182
4	Fransa	527	4	Barselona	179
5	İngiltere	525	5	Berlin	178
6	İtalya	447	6	Singapur	175
...	7	Londra	166
18	Türkiye	221	8	İstanbul	146

Kaynak: ICCA, 2013: 13-33.

Tablo incelendiğinde ülkelere göre kongre sayıları sıralamasında Türkiye 221 kongre ile 18. sırada yer alırken, şehir sıralamasında ise İstanbul 146 kongre ile 8. sırada yer almaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HÜZÜN TURİZMİ

3.1. HÜZÜN TURİZMİ KAVRAMI

Hüzün turizmi kavramını açıklamadan önce “hüzün” kelimesinin tanımının yapılması daha doğru olacaktır. Türk Dil Kurumu’na göre hüzün; gönül üzgünlüğü, keder ve sıkıntı olarak ifade edilmektedir (TDK, 2016).

Her toplumun geçmişinde gurur duyduğu ve hatırlamaktan zevk aldığı güzel günler veya olaylar olduğu gibi üzücü ve acı olaylar da bulunmaktadır (Kozak ve Bahçe, 2012: 154). Hüzün turizmi, 1990’lı yıllarda Lennon ve Foley tarafından geliştirilmiş ve bu yıllardan itibaren doğal afet, katliam yapılan yerler ve acı çekilen yerlere yapılan ziyaretler hüzün turizmi kavramının ortaya çıkmasına neden olmuştur (Alaeddinoğlu ve Aliagaoglu, 2007: 217). Alan yazında hüzün turizmi hakkında çeşitli yazarlar tarafından birçok tanımlamalar yapılmaktadır. Bunlar;

Tablo 18: Yerli ve Yabancı Alan Yazında Yapılan Hüzün Turizmi Tanımları

Kullanılan Terim	Tanım
Black Spots (Kara Noktalar)	Rojek (1991) tarafından kullanılmış, mezar alanları, ünlü veya çok sayıda insanın ani ve şiddetli ölüme maruz kaldığı alanların ticari amaçla kullanılması olarak tanımlamıştır.
Dark Tourism (Karanlık Turizm)	Lennon ve Foley (1996) tarafından kullanılmış, gerçek veya ticari hale getirilmiş ölüm ve yıkım unsurlarının sunulması ve tüketilmesi olarak tanımlamışlardır.
Thana Tourism (Ölüm Turizmi)	Seaton (1996) tarafından kullanılmış, ölümü kişiselleştirmek için kullanılan Antik Yunan’da “thanatos”dan türetilmiş belirgin şekilde vahşi ölümlere yönelen seyahatler olarak tanımlamıştır.
Morbid Toursim (Ürkütücü turizm)	Bloom (2000) tarafından kullanılmış, çeşitli nedenlerle gerçekleşen çok sayıda kişiyi etkileyen, ölüm olaylarının yaşandığı ve ölüm olgusunun işlendiği yerlere yapılan seyahatler olarak tanımlamıştır.
Dark Tourism (Karanlık Turizm)	Tarlow (2005) tarafından kullanılmış, insanların hayatlarını etkileyen trajediler ve tarihsel öneme sahip ölümlerin meydana geldiği yerlere yapılan ziyaretler olarak tanımlamıştır.
Dark Tourism (Karanlık Turizm)	Stone (2006) tarafından kullanılmış, acı ve ölümle ilgili ürkütücü olan alanlara yapılan ziyaretler olarak tanımlamıştır.
Grief Tourism (Keder Turizmi)	Trotta (2006) tarafından kullanılmış, bir trajedi ya da felaket alanına yapılan seyahatler olarak tanımlamıştır.

Dark Tourism (Karanlık Turizm)	Kendle (2008) tarafından kullanılmış, ölüm ve acının ana tema olarak işlendiği gerçek ya da sonradan oluşturulmuş alanlara veya mekanlara yapılan ziyaretler olarak tanımlamıştır.
Keder Turizmi	Alişaoğlu (2008) tarafından kullanılmış, çeşitli nedenlerle insanlara üzüntü veren yerlerin turizm maksadıyla ziyaret edilmesi olarak tanımlamıştır.
Hüzün Turizmi	Kılıç ve Akyurt (2011) tarafından kullanılmış, işkence, soykırım gibi ölüm olaylarının yaşandığı yerler, bunların adına yapılmış anıt ve müzeler ile yoksulluk, doğal afet gibi acı olayların yaşandığı yerlere yapılan ziyaretler olarak tanımlamıştır.
Keder Turizmi	Özçelik (2012) tarafından kullanılmış, ziyaretçilerin üzüntü ve acı yaşaması sonucunda, gerçekleşmiş olan olaydan edinilen tecrübe ile ziyaretçilerin huzura ermesi olarak tanımlamıştır.
Hüzün (Keder Turizmi)	Çiçek (2013) tarafından kullanılmış, dünya tarihine ya da bir topluma büyük etkisi olan, teknolojik felaketslere, doğal afetlere, işkencelere, soykırımlara, savaşılara, yoksulluğa ya da ünlü kişilerin ölümlerinin yaşandığı alanlara yapılan seyahatler olarak tanımlamıştır.
Hüzün Turizmi	Kurnaz, Çeken ve Kılıç (2013) tarafından kullanılmış, ölüm, acı keder gibi duygular ile ilgili olan bir özel ilgi turizm türü olarak tanımlamıştır.
Dark Tourism (Karanlık Turizm)	Farmaki (2013) tarafından kullanılmış, ölüm, acı ve trajedi yaşanmış yerlere yapılan seyahatler olarak tanımlamıştır.
Hüzün Turizmi	Yırık ve Seyitoğlu(2015) çalışmalarında her toplumun geçmişinde hatırlamaktan zevk aldığı ve gurur duyduğu başarılar olduğu gibi hatırlamak bile istemediği üzücü ve acı olaylar bulunmaktadır. Bu olayları anmak, kaybedilenlere saygı gösterisinde bulunmak veya hac görevini yerine getirmek amacıyla yapılan turizm faaliyetleri olarak tanımlamıştır.
Dark (Hüzün) Turizmi	Kama ve Kozak (2016) çalışmalarında; tarihi yansıtan önemli olayların yaşandığı, anıların canlandırıldığı gurur veya acı ve üzüntüye tanıklık etmiş alanlara ziyareti ve seyahatleri olarak tanımlamışlardır
Hüzün Turizmi	Kılıç ve Sop (2011) çalışmalarında; bireyler veya toplumlar üzerinde gururlanma ve duygusallığın daha yoğun etkisinin görüldüğü savaş alanlarının ziyareti olarak tanımlamışlardır.
Dark Turizm	Kozak ve Bahçe (2012) tarafından; ölüm, felaket ve acının yaşandığı destinasyonlara seyahatleri içeren turizm türü olarak tanımlamışlardır.

Kaynak: Baranaydın, 2016: 4-5, Kılıç ve Sop, 2011: 9, Kama ve Kozak, 2016: 244 uyarlanmıştır.

Hüzün turizmi farklı kaynaklarda, dark turizm, morbid turizm, grief turizm, thana turizm, black turizm, keder turizmi, matem turizmi, kara turizmi,ölüm turizmi, keder turizmi, savaş turizmi gibi farklı olarak da adlandırılmaktadır (Varol, 2015: 147). Yabancı kaynaklar incelendiğinde, MacCannell (1989) negative sightseeing, Sheaton (1996) thana tourism, O'Rourke (1988) cehennemde tatil, Lippard (1999) tragic tourism, Rojek (1993) black spot tourism, Lennon ve Foley (2000) dark tourism, O'Neill (2002) greif tourism olarak adlandırırken yerli kaynaklarda ise, Yıldız vd. (2015) kara turizmi, Varol (2015) ve Kılıç ve Akyurt (2011) hüzün turizmi, Kozak ve Bahçe (2012) dark turizm, Atay ve Yeşildağ (2010) savaş turizmi olarak ele almışlardır. Bu isimlendirmelerden en çok kabul gören ve yaygın olanı ise dark turizmdir. Yapılan bu araştırmada hüzün turizmi başlığı altında alınmasının nedeni ise hüznün, gönül üzgünlüğünü ifade etmesi ve uygun olması nedeniyle bu özel ilgi turizm türünü hüzün turizmi adı altında alınması daha doğru olacağı ön görülmektedir (Kılıç ve Akyurt, 2011: 211). Bunun yanı sıra yerli alan yazın tarandığında hüzün turizmi kavramının fazla kullanılmasıdır.

Alan yazında en fazla kabul gören tanım ise; ölüm, felaket ve acının yaşandığı destinasyonlara seyahatleri içeren turizm türü olarak tanımlamışlardır (Kozak ve Bahçe, 2012: 155; Foley ve Lennon, 1996:199; 153; Cohen, 2011: 194, Dann ve Seaton, 2001: 24; Wilson, 2004:13; Smith ve Croy, 2005: 199).

Ölüm ve acı ile ilgili unsurları bulunduran destinasyonlara yapılan ziyaretler ve anları hatırlamak yeni bir kavram değildir. Bunun en güzel örneği olarak Hz. Muhammed'in torunu olan Hz. Hüseyin ve yandaşlarının, 680 yılında Kerbela'da öldürülmelerinden sonra burada yapılan anma törenleri ve yapılan ritüellerle tekrarlanması gösterilebilir (Kozak ve Bahçe, 2012: 154). Başka bir örnek olarak ise eski Yunanlılar ve Romalıların firavun mezarlarını ziyaret etmek amacıyla yapmış oldukları seyahatler hüzün turizmi seyahatlerine örnek olarak gösterilebilir (Stone ve Sharpley, 2008: 574). Hüzün turizmi ülkelerin gerek geçmişte gurur duyacağı gerekse yapılan hatalardan ders çıkartmaları ve geçmişlerine sahip çıkmaları açısından önem verdikleri bir turizm türüdür. Bunun yanı sıra hüzün turizm destinasyonları önemli sayıda turist çekmektedir ve ekonomik anlamda getirisi vardır. Örneğin, 2011 yılında New York-Ground Zero'yu ziyaret edenlerin sayısı 3,5 milyon kişi, Auschwitz toplama kampını ziyaret edenlerin sayısı ise yaklaşık olarak 1,4 milyon kişidir (Kang

vd. , 2011:1). 1964 yılında Boorstin'in yapmış olduğu araştırmada, İngiltere'deki ilk rehberli turun 1838 yılında Cornwall'da iki idam mahkûmunun idamlarını izlemek için gerçekleştirilmiş olduğu belirtilmiştir (Stone ve Sharpley 2008: 574-575). Londra'da halka açık olan idamlarda farklı açılardan daha iyi izlenmesi için tribünler oluşturulmuştur (Stone, 2006: 147). 2002 yılında halka açık otopsi yapan Günther Von Hagers bu otopsiyi izlemesi için 500 kişilik bir seyirci kitlesi oluşturmuş ve insanlar bu otopsiyi izleyebilmek için gelenler 12 000 Sterlin ödemişlerdir. Tartışmalara neden olan bu olay televizyondan canlı olarak yayımlanmıştır. İlk sergisini 1995 yılında organlarla Japonya'da gerçekleştiren Günther Von Hagers yapmış olduğu sergilerde bugüne kadar 26 milyon ziyaretçi ağırlamıştır (en.wikipedia.org, 2016).

Hüzün turizmi kavramsal olarak birçok araştırmacı tarafından incelenmiştir. Araştırmacılar ortaya koydukları kavramsal farklılıklara rağmen temelinde ölüm olaylarının ve acının yer aldığı yerlerin ziyaretleri bulunmaktadır (Wight, 2006: 120).

Hüzün turizminde, ziyaret edilen yerlerde yaşanmış olaylarda yaşananlarla özdeşleşmek ve olaylardaki kahramanlarla aynı duyguları paylaşabilmek amacı bulunmaktadır (Kılıç ve Akyurt, 2011: 211). Bir alanın hüzün turizmi kapsamında değerlendirilebilmesi için söz konusu yerde yaşanan olayların kronolojik olarak günümüze yakın ve bilinir olması gerekmektedir. Bunun yanı sıra hüzün turizminin temeli olan ölüm ve şiddet olayları içeren unsurların turistik ürün olabilmeleri için bazı temel unsurlar bulunmaktadır (Çiçek, 2013: 112). Bu temel unsurlar:

- Olaydaki kurbanlar yoruma açık ve masum kişiler olmalıdır.
- Yaşanan olay büyük çapta ve etkileyici olmalıdır.
- Yaşanan olayda suçlular ve kurbanlar birbirlerinden açık bir şekilde ayırt edilebilir olmalıdır.
- Yaşanan olay görülebilir kılınmalıdır.
- Olaya ait kalıntılar günümüze kadar gelmiş olmalıdır.

Sharpley (2005) çalışmasında bir hüzün turizmi arz talep matrisi oluşturmuştur. Bu matrisle ziyaretçilerin hüzün turizmi (karanlık turizmi) alanlarındaki deneyimlerinden yararlanarak ölümden ne kadar etkilendiğini belirlemeyi amaçlamıştır ve oluşturduğu matriste her bir deneyimi bir ton ile adlandırmıştır (Sharpley, 2005: 217).

3.2.HÜZÜN TURİZMİNİN ORTAYA ÇIKMASINA ETKİ EDEN UNSURLAR

Son yıllarda araştırmaların yoğun olduğu hüzün turizminin ortaya çıkmasında etkili olan faktörler “postmodernizm, medya ve ölüm inancında meydana gelen değişimler” olarak incelenmektedir (Sop, 2011: 10; Kaya, 2006: 50). Baranaydın (2016) yüksek lisans tez çalışmasında ise hüzün turizminin ortaya çıkmasına etki eden unsurları postmodernizm ve medya başlıkları altında incelemiştir (Baranaydın, 2016: 34).

3.2.1.Post-Modernizm

18. yüzyılda Avrupa’da yaşanan bilim ve sanayi alanındaki gelişmeler ve dini otoritenin kurduğu baskının toplum tarafından kabul edilmemesi modernizm akımının başlamasına neden olmuştur (Yuill, 2003: 16). Modernizmin temeli olan sanayi devrimi toplumda önemli değişikliklere yol açmıştır. Bilimsel alanlarda gelişmeler yaşanmış, toplumlar laiklikle tanışmışlardır. Bu gelişmeler turizmi de etkileyerek, akılcılık, ilerleme ve kişisel gelişim dönemi olarak bilinen modernizm ile eğitim turizmi bu dönemde ortaya çıkmıştır (Kaya, 2006: 51). Hızlı bir gelişme kaydeden teknolojinin ortaya çıkardığı I. ve II. Dünya Savaşları, Nazi toplama kampları, Titanic’in batması gibi yıkımların yaşanması modernizme karşı post modernizmin ortaya çıkmasına neden olmuştur (Odabaşı, 2004:21; Sop, 2011:10). Akademisyenler hüzün turizmini post-modernizmin ve postmodern toplumun bir ürünü olarak görmektedir (Lennon ve Foley, 2000: 28). Kelime anlamı olarak modernizm ötesi anlamına gelen post modernizmin bir takım özellikleri bulunmaktadır (Odabaşı, 2004: 22; Özçelik, 2012: 31). Bu özellikler;

- Her alanda çoğulculuğun kabul edilmesi,
- Genel geçerlik iddiası taşıyan önermeleri reddetmesi,
- Farklılığın ve çeşitliliğin, vurgulanıp, benimsenmesi; gerçeklik ve doğruluk anlayışlarının tartışılmasına yol açması,
- Gerçeği; olabildiğince yorumlamak, belli bir zaman ve mekânın sözcüklerini kullanmak yerine gerçekliği kendi bütünlüğü ve bağımsızlığı içinde anlamaya çalışmak,

-Mutlak değerler anlayışı yerine yoruma açık seçeneklerle karşı karşıya gelmekten çekinmemek, korkmamak ve güvensizlik duymamak,

-İnsanı ruh-beden olarak ikiye bölen anlayışlarla hesaplaşmak, tek ve mutlak doğrunun egemenliğine karşı çıkmaktır.

Post-modernizm ile birlikte birçok sektörde değişimler yaşandığı gibi turizm sektöründe de bir takım değişimler başlamıştır (Sop, 2011: 11). Kimi araştırmacılara göre post-modernizmin turizm ürünleri üzerine önemli bir etkisi olduğunu ve olacağı görüşünü belirtmektedir. Toplumun, geleneksel kitle turizmden ve paket tatilden uzaklaşarak oluşturduğu yeni turizm biçimini, post-modern turizm olarak da ifade etmektedirler (Munt, 1994: 130). Ortaya çıkan bu tür turizm karakteristiği, insanların yeni destinasyon ve tecrübe arayışı ile eko-turizmden miras turizmine kadar pek çok özel ilgilere hitap eden turizm türlerinin alternatifler olarak belirlenmesine yol açmıştır. Bu alternatiflerden biri olan hüzün turizmi, post-modernizmin diğer bir önemli sonucu olarak “tekrar” olgusu dikkat çekmektedir. Turizmin, benzerini oluşturma olgusuna bağlı olarak sanal tecrübeler, hüzün turizminin önemli bir parçasını oluşturmaya başlamıştır (Kaya, 2006: 53-55).

3.2.2. Medya

Toplumsal hayatta teknolojinin gelişmesiyle birlikte bilgi edinme, eğlenme, haber alma vb. sosyal ihtiyaçlarını giderebilmek amacıyla başvurdukları medya güncel olayların yanı sıra geçmiş hakkında bilgilere ve bulgulara da erişebilmemizi kolaylaştırmaktadır (Sop, 2011: 11).

Yaşanan bu gelişmelerin bir neticesi olan medya aracılığıyla dünyadaki olaylar ve toplumlar arasındaki ilişki de değişikliğe uğramıştır. Sadece günümüzdeki güncel olaylar değil, geçmişte gerçekleşen bir olay da medya tarafından topluma tekrardan sunulmakta ve o bölge veya olaya karşı bir ilgi uyanmasına sebep olabilmektedir (Kaya, 2006: 56). Lennon ve Foley çalışmalarında küresel iletişim teknolojilerinin gelişmesine paralel olarak hüzün turizmi alanlarının bilinirliğinin de arttığını belirtmişlerdir (Lennon ve Foley, 2000: 16). Bu açıdan bakıldığında hüzün turizminin gelişimi medya ile doğrudan alakalıdır. Örneğin ABD’de 16 yaşına gelmiş bir kişi o güne kadar televizyonda ortalama 18.000 cinayet görüntüsü izlemektedir. Bunun gibi

kitle iletişim araçlarının ölüm ve şiddet unsurlarını aşırı kullanması bireylerin ölüme karşı olan merakı ilgiye dönüşmektedir (Kaya, 2006: 56).

3.2.3.Ölüm İnançında Yaşanan Değişimler

Toplumların veya bireylerin ölüm olgusuna karşı sergiledikleri tutumlarda içinde buldukları kültüre göre farklılıklar göstermektedir. Kültürler arasındaki farklılıklar yanı sıra aynı kültür içinde ve nesiller arasında da farklılıklar gösterdiği gözlenmekte ve ölüm olgusuna farklı tepkiler vermektedirler. Ortaçağ döneminde ölüm olgusuna insanların korkarak yaklaştıkları ve saygı gösterdikleri ve kişisel olarak bu konuya değinmeyi tanrı karşıtlığı olarak görülmekteydi. Bunun bir sonucu olarak Tanrı merkezli bu düşünce şekli sayesinde din adamları, ölüm korkusunu topluma aşılıyarak, dine ve dini kurumlara bağımlılıklarını sağlamaktaydılar (Kaya, 2006: 57).

14. yüzyılda yaşanan büyük veba salgını Avrupa nüfusunun yaklaşık olarak üçte ikisini yok etmesi ve aynı dönemde Rönesans hareketleri toplumların ölüme karşı gösterilen tutumun değişmesine sebep olmuştur. 16. ve 17. yüzyıllarda yaşanan bilimsel alanda yaşanan gelişmeler ile kilise tarafından önderlik edilen ve savunulan inanç sistemlerini yeniden sarsmıştır. Akıbetinde gerçekleşen sanayi devrimi de, ölüme karşı olan bakış açısının yeniden değişmesine neden olmuştur. Bu dönemde yükselen burjuva sınıfı ölüme karşı olan zayıflığı kabul etmeyip; sağlık/tıp alanında yapılan bir takım çalışmalara öncülük yapmışlardır (Kaya, 2006: 57).

Bilinçli ve bilimsel olarak eğitilmiş doktorların yetişmesi ölüme karşı çaresizlik düşüncesine karşı gelinmesini sağlamış, 19. yüzyılda ise ölüm olgusu hastalıkların bir sonucu olarak kabul görmüştür. 20. yüzyılda da doktorların rolü devam etmiş ve bu dönemde, sağlık ve hatta ölüm ticari/satın alınabilir bir olgu haline dönüşmüştür. Günümüzde ise bireyler, ölümü kabul etmek ve hazırlanma konusunda baskı altında yaşamaktadırlar. Çünkü günümüz insanının bilinci, gençleşme, sağlıklı ve uzun yaşama gibi konularla meşguldür. Lennon ve Foley'e (2000) göre ölüm gittikçe daha özel bir hal almıştır ve diğer bir ifadeyle toplumlar ölüm gerçeğinden uzaklaşmaktadır (Lennon ve Foley, 2000: 86). İnsan ile ölüm arasında aracı olan hüznün turizmi, ölüme karşı duyulan ilgiyi ifade etmede, toplumsal olarak geçerli yolların, ziyaretçileri bu tür bölgelere iteceği düşüncesidir. Yaşam olgusu karşısında ölüm olgusunun unutulduğu

ve hüzün turizminin bu açıdan ölümü anlama ile hüzün turizmi alanlarını ziyaret edilmesi bağdaştırılabilir (Kaya, 2006: 56-59).

3.3. HÜZÜN TURİZMİNİN TONLARI

Hüzün turizmi destinasyonlarını birbirinden ayırt edebilmek amacıyla özelliklerine göre bir takım tonları bulunmaktadır.

Şekil 2: Hüzün Turizmi Dizisi

Kaynak: Stone, 2006: 151, Sharpley, 2009: 20-21.

Şekil 2'ye göre renk koyulaştıkça ölüm ve acı ile ilişkisi artmakta ve en koyu gösterilen bölümde ölüm ve acı ile doğrudan ilişkili olan destinasyonlara yapılan ziyaretleri temsil etmektedir. Açık renk ile gösterilen bölümde ise sembolik olarak hüzün turizminin gerçekleştiği ve diğer turizm çeşitleriyle birlikte sergilendiği destinasyonlara yapılan ziyaretleri ifade etmektedir (Sharpley, 2009: 21).

3.4. HÜZÜN TURİZMİNİN SINIFLANDIRILMASI

Hüzün turizmi kavramsal olarak birçok araştırmacı tarafından incelenmiştir. Araştırmacılar ortaya koydukları kavramsal farklılıklara rağmen temelinde ölüm olaylarının ve acının yer aldığı yerlerin ziyaretleri bulunmaktadır (Wight, 2006: 120).

Yıldız vd. (2015) çalışmalarında hüzün turizmini, kara turizmi olarak adlandırmıştır. Sınıflandırma yaparken doğa nedenli ve insan nedenli olarak iki grupta incelemiştir (Yıldız vd., 2015: 395-396).

Tablo 19: Yıldız vd. Göre Hüzün Turizminin Sınıflandırılması

Sınıflandırma	Tanım
1.Doğal nedenli	İnsan müdahalesi olmaksızın tamamıyla doğa olayları sonucunda gerçekleşen ölüm ve acı ilişkili olan hüzün turizmi türüdür. Japonya’da yaşanan Thoku depremi sonrası yaşanan Tsunami felaketi, New Orleans’ı harabeye çeviren Katrina kasırgası örnek olarak verilebilir.
2.İnsan nedenli	İnsanın kasten veya kaza sonucu neden olduğu, küresel veya bölgesel çapta, bireysel veya kitlesel etkileri olan ölüm, acı, şiddet ve korku öğeleri ile ilişkili olan hüzün turizmi türüdür. Kamboçya’da 1975 ile 1979 yılları arasında 1.7 milyon kişinin katledildiği ölüm tarlaları, Almanya’da Nazi rejiminin 1940 ile 1946 yılları arasında Avrupalı Yahudilere uyguladığı soykırımın gerçekleştiği Auschwitz- Birkenau örnek olarak gösterilebilir.

Kaynak: Yıldız vd. 2015: 395 uyarlanmıştır.

Dann (1998) çalışmasında hüzün turizminin sınıflandırılmasında önemli olan noktanın hüzün turizminin teorik temellerinin olmadığı gibi büyük ölçüde tanımlayıcı olarak ifade etmiştir. Başka bir ifadeyle hüzün turizm olgusunun genişliğinin vurgulanmasına rağmen hüzün turizminin arz ve talebi hakkında çok az şey ortaya çıkmıştır (Dann, 1998: 3-4).

Tablo 20: Dann'a (1998) göre hüzün turizminin sınıflandırılması

Sınıflandırma	Türler
1.Tehlikeli Yerler Geçmişte ve günümüzdeki tehlikeli yerler.	-Onur Kasabaları -Tehlikeli Destinasyonlar
2.Korkunç Evler Gerçek veya temsili olarak ölüm ve korkuyla ilişkilendirilen yerler.	-Ölüm Zindanları -Çirkin,İğrenç Oteller
3.Ölüm Alanları Ölüm korkusuyla ünlü ve rezillikle ilişkili alanlar.	-Kanlı Savaş Alanları -Soykırım Yapılan Yerler -Ünlülerin Mezarlıkları
4.İşkence Turları Sakatlık cinayet ve ölümle ilişkilendirilen turistik yerler	-Sakat Kalma ve Cinayet -Kötü Şöhret
5.Temalı Tanatolar Ölüm ve acı çekme temalı müze ve koleksiyonlar	-Dehşet Müzeleri -Ahlak Anıtları

Kaynak: Dann, 1998: 1-31.

Yine başka bir araştırmacı olan Stone (2005) çalışmasında hüzün turizmini;

- Soykırım alanlarına yapılan ziyaretler,
- Mezarlıklara yapılan ziyaretler,
- Savaş alanlarına yapılan ziyaretler,
- Köleliklerin yaşandığı alanlara yapılan ziyaretler,
- Ünlü kişilerin öldüğü alanlara yapılan ziyaretler,
- Hapishanelere yapılan ziyaretler olarak sınıflandırmıştır (Stone, 2005: 2).

3.5. HÜZÜN TURİZMİ ÇEŞİTLERİ

Hüzün turizmi alanında birçok çalışma yapılmakta ve birçok çeşitlendirme bulunmaktadır. Bu nedenle en yaygın olan gruplama olan ve bu alanda birçok çalışması bulunan Seaton (1996), Sharpley ve Stone (2009) çalışmalarında hüzün turizmini ölüm olgusu üzerinde ele alarak gruplama yapmıştır (Seaton, 1996, 240-242; Sharpley ve Stone, 2009: 14-16). Bunlar;

- Ölüme şahitlik etmek ve ölüm olayını izlemek amacıyla yapılan ziyaretler.
- Bireysel veya toplu ölümleri kapsayan alanlara yapılan ziyaretler.
- Ölüm veya felaket ile ilgili kanıtların sergilendiği alanlara yapılan ziyaretler.
- Anıtlara, hapishanelere (Seaton, 1996, 240-242), savaş anıtları, mezarlık, türbe veya mozolelere yapılan ziyaretler (Sharpley ve Stone, 2009: 14-16).
- Ölümle ilgili olayların tekrardan yaşatıldığı destinasyonlara yapılan ziyaretlerdir.

Bu sınıflandırmada Seaton (1996) çalışmasında sınıflandırma yaparken, bir sınıflamasında anıtlar ve hapishaneler olarak ele almış fakat Sharpley ve Stone (2009) oluşturduğu sınıfta savaş alanları, mezarlık türbe veya mozoleler olarak daha geniş kapsamlı oluşturmuştur.

Hüzün turizmi çeşitlerinden birincisinde tanıklık edilen ölüm alanları ve birinin idamını izlemek amacıyla yapılan seyahatleri ifade etmektedir (Seaton, 1999: 131).

Hüzün turizmi çeşitlerinden ikinci grupta, bireysel veya toplu ölüm alanlarının görmeye yönelik yapılan ziyaretleri ifade etmektedir. Bu kategoride yer alan kitle ve bireysel ziyaretlerdeki amaç ziyaretçilerin tarihten pay almasıdır (Kama ve Kozak, 2016: 246). Örnek olarak 140.000 kişinin öldüğü atom bombasının atıldığı Hiroşima gösterilebilir.

Üçüncü grup, mezarlık ve anıtlar, savaş anıtları, temsili mezarlara yapılan seyahatleri kapsamaktadır (Seaton, 1999: 132). Çanakkale, Gelibolu, İnönü Savaşları'nın gerçekleştiği alanlar ve buralarda bulunan şehitlikler ve anıtlar örnek gösterilebilir (Kama ve Kozak, 2016: 247).

Dördüncü grupta ise ölümle ilgili olan olaylara, ölümü temsil eden maddi kalıntılar ve sembolik olan sergiler yer almaktadır. Bu gruplamaya Washington'daki Soykırım Müzesi örnek olarak verilebilir (Seaton, 1999: 132). Türkiye açısından bakıldığında ise 12 Eylül Utanç Müzesi bu gruba örnek olarak gösterilebilir (Kama ve Kozak, 2016: 247).

Beşinci grupta ise ölüm ile ilgili olayların canlandırıldığı, dini acı ve kederli olayların yaşandığı alanlar yer almaktadır. Bu alanlardan inanç turizmi kapsamında değerlendirilen türbeler, dini ve siyasi açıdan önemli olarak görülen kişilerin ölüm alanlarını içermesi ve insanlar üzerinde yarattığı duygusal etki açısından gerçekleştirilen ziyaretleri kapsamaktadır (Kama ve Kozak, 2016: 247).

3.6. DÜNYA'DA ÖRNEK HÜZÜN TURİZMİ DESTİNASYONLARI

3.6.1. Alcatraz Hapishanesi

San Francisco Körfezi'nde kıyıdan 2,4 km mesafede 9 hektar alana sahip olan 1861- 1963 yılları arasında cezaevi olarak kullanılan Alcatraz Adası, ABD'nin en ünlü hapishanelerinden biridir (www.alcatrazcruises.com, 2016). Ada İspanyolları yönetiminde iken "La Isla de Los Alcatraces" adını taşımaktaydı. 1848 yılında ABD yönetimine geçmesiyle ada, bir süre San Francisco'yu savunmak için askeri amaçlarla kullanılmıştır. 1868 yılında yapılan, yerli isyancıların liderlerinin tutulduğu hapishane, 1 Ocak 1934 tarihinde federal hapishaneye dönüştürülmüştür. Şartların ağır olduğu ve disiplin kurallarının sıkı tutulması amacıyla yeni hükümlülerin alınmayıp, diğer cezaevlerinden tehlikeli hükümlülerin nakledildiği federal hapishanedir. 1934 yılının Haziran ayında çeşitli yerlerde bulunan 196 tutuklu ve hükümlü bu adaya getirilmiştir (www.bilgiustam.com, 2016).

Hükümlülerin sayılarla isimlendirilerek ve çok basit temel ihtiyaçlar dışında hiçbir ayrıcalık bulunmayan Alcatraz'da, cezaevi kitaplığından yararlanmak için en az beş yıl sorun çıkarmayan bir mahkûm olma şartı aranmaktaydı (www.nps.gov, 2016). Hapishanede yatak, yemek, kıyafet ve sağlık yardımının dışında hiçbir şey verilmemekteydi. Buradaki mahkûmlar, günün 23 saatini hücrelerinde geçirmekte ve fırsat verilirse, dışarıya temizlikçi olarak yaklaşık bir saat kadar çıkabilmekteydiler (www.nps.gov, 2016). Hapishanenin ana binasında kapılar ve pencereler, demir parmaklıklarla kapalı durumdaydı. Burada ve gözetleme kulesinde silahlı görevlilerin bulunması adanın güvenliğini göstermekteydi. Adanın etrafı ise soğuk körfez sularıyla kaplı ve bolca köpekbalığı bulunmaktaydı.

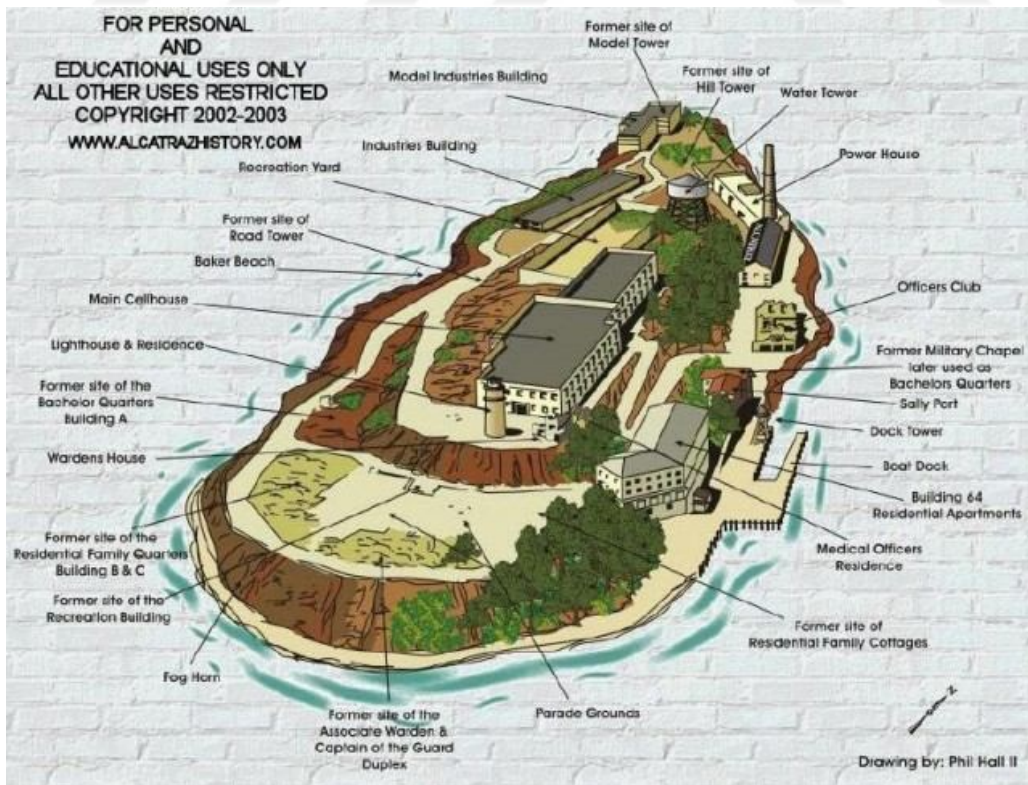
1962 yılında gerçekleşen son kaçış olayında, kaçak hükümlülerin yakalanamamış olmasını nedeniyle aynı yıl cezaevi kapatılarak hükümlüler, başka yerlere nakledilmiştir. Ada 29 yıl cezaevi olarak kullanılmıştır ve bu süre içerisinde, 34 mahkûm 14 ayrı kaçma girişiminde bulunmuştur. 23'ü yakalanmış, 8 mahkûm ölmüş, yakalanamayan 5 kişinin ise akıbeti bilinmemektedir (www.nps.gov, 2016).

Alcatraz Adası'nın en önemli özelliği birçok ünlü suçluyu ağırlamış olmasıdır. Bunlardan bazıları; Al Capone, Doc Barker, "Makineli Tüfek" olarak bilinen George Kelly, "Kuş Adam" ya da Alcatraz Kuşçusu olarak bilinen Robert Franklin

Stroud, Bonnie ve Clyde ikilisinin şoförü Floyd Hamilton ve Alvin Karpis gibi isimlerdir. Günümüzde müze olarak kullanılan ve yılda 750 bin ziyaretçinin gezdiği ada 1982 yılından itibaren Golden Gate Ulusal Dinlenme Bölgesi'nin bir parçası olarak kullanılmaktadır (en.wikipedia.org, 2016).

Alcatraz'a, San Francisco'dan feribot ile gidilmekte ve adaya gelen ziyaretçilere hapisane olarak kullanıldığı günleri daha iyi anlamaları için ziyaretçilere "audioguide" verilmektedir (gezimanya.com, 2016). Verilen bu kulaklık sayesinde hapisanede yaşanan olayları, olup bitenleri, burada yaşamış, tanıklık etmiş eski hükümlüler, gardiyanlar ve onların yakınlarının sesinden gerçek hapisane anılarını dinleme imkânı sunulmaktadır. Hapisane hücrelerinin iki koridora ayrıldığı ve bu koridorlara "Broadway" ve "Michagen Avenue" ismi verilirken, yemek salonuna giden yola ise "Time Square" adı verilmiştir. Hapisanede mahkûmların hücreleri, eşyaları orijinal olarak korunmuş ve günümüzde sergilenmektedir. Hücrelerdeki kan lekeleri günümüzde bile görülebilmekte Alcatraz'ın nasıl bir yer olduğunu tüm çıplaklığıyla gözler önüne sermektedir (gezimanya.com, 2016).

Resim 1. Alcatraz Hapishanesi Planı

Kaynak: www.bilgiustam.com, 2016.

2008 yılının Şubat ayında Alcatraz Hapishanesinin yıkılması için yapılan referandum, San Francisco'lu seçmenlerin % 72'lik oy oranıyla reddedilmiştir.2005 yılında Johnny Wilson adında dokuz yaşında bir çocuk, Katrina Kasırgası kurbanlarına yardım toplamak amacıyla "kaçılmaz" denilen Alcatraz adasından San Francisco'ya iki saatten daha az bir sürede yüzerek geçmiştir (en.wikipedia.org, 2016). Bunun yanı sıra efsane isimleri ağırlayan ve birçok hikâyenin yer aldığı Alcatraz Adası ve Hapishanesiyle ilgili İMDB kaynaklarına göre 19 sinema filmi çekilmiştir (www.imdb.com).

3.6.2. Althorp Evi

Althorp Evi, Prenses Diana'nın mezarının bulunduğu evdir. Diana Frances Spencer, 1 Temmuz 1961 doğumlu Galler Prensi Charles'in ilk eşi ve Galler Prensesidir. 31 Ağustos 1997 yılında şoförü Henri Paul'un yolu şaşırması sonucu karanlık bir tünele girip trafik kazası sonucu hayatını kaybetmiştir. Yaşanan trafik kazasında, medya fotoğrafları çekerken ambulans gelmesi uzun sürmüş ve 2 saat boyunca doktorların Prenses Diana'nın hayatını kurtarmaya çalışması sonuç vermemiştir (webarsiv.hurriyet.com, 2015).

Bu kaza sonucu Prenses Diana'nın ölümüyle ilgili birçok şüpheli iddialar da bulunulmuştur. Ülkede 6 gün resmi yas ilan edilmiştir ve 6 Eylül 1997`de yapılan bir cenaze töreniyle Prenses Diana toprağa defnedildi. Prenses Diana'nın ölümüyle sarayın önüne yüzbinlerce not ve çiçek bırakılmıştır. Prens Harry bir not yazarak "Mommy" annesine olan son vedasında tabutuna bırakmıştır. Prenses Diana'nın cenazesini 2,5 milyar kişi izlemiştir. İngiltere'de bütün kanallar cenazesini canlı olarak yayınlamıştır (www.tarihkomplo.com, 2015).

Resim 2. Prenses Diana'nın Mezarı

Kaynak: www.dailymail.co.uk, 2016

Tony Blair, Diana'yı "Halkın Prensesi" olarak adlandırmış ve Prenses Diana günümüzde unutulmayan efsanevi denebilecek bir kişiliktir. Bunun yanı sıra her yaz Diana'yı sevenler Althorp Evi'ne giderek Diana'yı anmaktadırlar. Prenses Diana'ya ait kıyafetleri ve kullandığı birçok eşya bu evde ziyaretçilere sergilenmektedir. Althorp Evi'nin bahçesindeki gölün tam ortasındaki adada da yer alan Diana'nın mezarı birçok yerli ve yabancı turist tarafından ziyaret edilmektedir (spencerofalthorp.com, 2015).

3.6.3. Tuol Sleng Soykırım Müzesi

Kamboçya'nın başkenti olan Phnom Penh şehrinde bulunan ve Kızıl Kmerler tarafından 1975-1979 yılları arasındayapılan soykırıma ilişkin bilgi ve belgelerin yer aldığı ve burada yapılan işkencelerin anlatıldığı müzedir (en.wikipedia.org, 2016).

Günümüzde, müze olarak kullanılan bina eskiden okul iken, Kızıl Kmerler döneminde sorgulama ofisi ve hapisane olarak kullanılmıştır. Bu binada 1975 yılından 1979 yılına kadar yaklaşık 17.000 kişi hapsedilmiş ve bu hapsedilen

kişilerden sadece 12 kişi buradan sağ olarak çıktığı bilinmektedir (www.dccam.org, 2016).

Security Prison 21 (Güvenlik Ofisi 21) olarak bilinen, insanların akıl almaz işkencelerden geçirildiği ve öldürüldüğü bir yer olan Kamp S-21, yüzbinlerce kişinin, işkence altında komünist idareye karşı olduklarını itiraf ettirilip, işkenceler yapıldığı yer olmuştur. Islık çalmanın ve güneş gözlüğü bile takmanın suç sayılabileceği bu kamptaki vahşet odalarında binlerce kişi öldürülmüştür (www.dccam.org, 2016).

Resim 3. Toul Sleng Müzesi- Soykırımda Ölenleri Resimlerinin Sergilendiği Bölüm

Kaynak: www.tuolsleng.com, 2016

Vietnam'ın bu kamplara girmesiyle dört duvar arasında yaşanan vahşet, bu görüntüler dünya kamuoyu ile paylaşılmıştır. Bu soykırımın yaklaşık olarak 2 milyon kişinin Kızıl Kmerler rejimi altında hayatını kaybettiği düşünülmektedir (yoldaolmak.com, 2016). Müze, 30 yıl önceki hali olduğu gibi bırakılmış olan Kamp S-21'de her gün saat 10.00 ve 15.00'da kısa film sunumları yapılmaktadır. Kızıl Kmerler döneminde, yaşanan bu soykırımın 20 000'den fazla kurbanın fotoğraflanıp kayıt altına alındığı arşivde binada sergilenmektedir. Ayrıca işkencelerde kullanılan teknikleri anlatan resimler ve figürler ile kullanılan araçlar sergilenmekte ve ziyarete açıktır (www.dccam.org, 2016).

3.6.4. Body Worlds

İlk kez 1995 yılında sergilenmiş olan Body Worlds, günümüze kadar 60'tan fazla ülkede sergilenmiştir. Bu sergi insanın kendisiyle karşı karşıya kalmasını sağlayan bir deneyim ortaya koymaktadır. Body Worlds sergisi, vücutlarını bağışlayan kişilerin bedenlerinin ve iç organlarının açık bir şekilde halka sunulduğu tek insan anatomisi sergisi özelliği taşımaktadır (www.bodyworlds.com, 2016).

Body Worlds sergisi, insan vücudunun yapısını keşfetmek, stres altında ve hastalık zamanında nasıl bir yapıya sahip olduğunu ve sağlıklıyken de nasıl olduğunu ziyaretçilerine göstermektedir. Alman bilim adamı Gunther von Hagens tarafından 1977 yılında geliştirilen "plastination" denilen bir yöntem ile insan vücudunda bulunan kan ve suyun yerine silikon ve plastik enjekte edilerek çürümez hale getiren yöntemdir. 200'den fazla insan bedeni parçasının sergilendiği Body Worlds'te kaslar, damarlar ve organlar, yaşayan vücudun içinde olduğu gibi, bozulmamış haliyle sergilenmektedir (www.bodyworlds.com, 2016).

Resim 4. Body Worlds- Saksafon Çalan Adam

Kaynak: www.bodyworlds.com, 2016

BodyWorlds örnekleri üretmek için, Von Hagens, Almanya, Çin ve Kırgızistan'da bulunan beş laboratuvarında 340 kişiyi istihdam etmektedir. İnsan

vücudunda ki müdahaleleri göstermek ve bunlar arasında protez gibi yapay kalça eklemleri veya kalp kapakçığı gibi veya siroz ve sigara içen ile sigara içmeyen akciğerleri gibi yan yana sergilenmektedir. Body Worlds sergileri ilk olarak Tokyo'da başlamıştır ve başladığı günden itibaren 37 milyon ziyaretçiye ulaşmıştır (www.gercekbilim.com, 2016).

Body Worlds sergilerinde genellikle dokuz bölüm bulunmaktadır (www.biletix.com, 2016). Bunlar;

Birinci bölüm olan giriş bölümünde, sergide olanlar ve vücudun yapısına genel bir bakış,

İkinci bölüm olan İskelet ve Kas bölümünde, insan vücudunu destekleyen iskelet yapısı ve onunla işbirliği içinde çalışan kaslar görülmektedir.

Üçüncü bölüm olan Solunum bölümünde ise, vücuttaki bütün hücrelere hava taşıyan ve konuşmayı sağlayan sistem gösterilmektedir.

Dördüncü bölüm olan Sindirim bölümünde ise 10 metre olan sindirim yolu boyunca yiyeceklerin taşındığı ve yaşam için gerekli besinlerin ayrıştırıldığı süreç gösterilmektedir.

Beşinci bölüm olan Sinir bölümünde ise, bilincin merkezi beyin ve ona ışık hızında uyarılar gönderen omurilik yapısı gösterilmektedir.

Altıncı bölüm olan dolaşım bölümünde ise, kalbe ve tüm vücudumuza kan taşıyan 145.000 km uzunluğundaki damarlar gösterilmektedir.

Yedinci bölüm olan Üreme ve Boşaltım bölümünde ise, iki işlevli bir sistem olan boşaltma ve üreme anlatılmaktadır.

Sekizinci bölüm olan Fetal Yaşam bölümünde ise, yaşamın gelişim aşamasına temel bakış gösterilmektedir.

Son bölüm olan dokuzuncu ve Geleceğiniz adlı bölümde ise gelecekte sağlıklı ve kaliteli bir hayat için gerekli olan bilgiler anlatılmaktadır.

3.6.5. Auschwitz-Birkenau

II. Dünya Savaşı çatışmanın cephelerden çıkıp, masumları da katletmesi yönüyle tarihte derin izler bırakmıştır. Bu acının en derin yaşandığı yerlerden birisi olan Auschwitz Toplama Kampı, 1940 yılında kurulmuş ve 1,3 milyon insanın

yerleştirilerek çalıştırılmış, işkenceler yapılarak katledilmiştir. Bu kamp 27 Ocak 1945 günü Kızıl Ordu birlikleri tarafından ele geçirilerek dağıtılmıştır (onedio.com, 2016).

II. Dünya Savaşı döneminde Nazi Almanya'sı tarafından kurulmuş olan en büyük toplama, zorunlu çalışma ve imha kampı durumundadır. İlk kurulan ana kamp olan Auschwitz I, Polonya'nın Krakow şehrinin 60 km batısında küçük bir şehir olan Oświęcim'in güneybatısında, kurulmuştur. İkincisi kamp olan Auschwitz II ise Oświęcim'in 3 km batısında Brzezinka (Birkenau) köyünde kurulmuştur. I.G. Farben, Krupp, Siemens gibi fabrikalar için yapılan Auschwitz III ise Oświęcim doğusunda bulunan Monowice (Monowitz) köyünde inşa edilmiştir (arsiv.ntv.com.tr, 2016).

Resim 5. Auschwitz-Birkenau Kampı

Kaynak: auschwitz.org, 2016.

Bu kamplarda 1 milyonu Yahudi olmak üzere 1,1 milyon insanın öldürüldüğü tahmin edilmektedir. Kamplara getirilen 900.000 kişi doğrudan gaz odalarına gönderilmiş ya da vurularak öldürülmüştür. 200.000 kişi ise eksik beslenme, hastalık, tıbbi deneyler nedeniyle ve sonrasında gaz odalarında ölmüştür (en.wikipedia.org, 2016). Kampa gelenler günde 10 saat çalıştırılmakta ve ortalama 6 ay yaşamaktaydılar.

Buradaki esirler gaz odalarına gönderilirken saç kesme, ceset toplama, cesetleri yakma işlemlerini yine kendilerine yaptırılmaktaydı (auschwitz.org, 2016). Auschwitz kampına getirilenlerin sadece 400 bini kaydedilmiştir. Nazilerin, “Arbeit macht frei” (Çalışmak özgür kılar) kriterine uymayan, yaşlılar, çocuklar, hastalar, sakatlar kampın kapısından içeri girmeden öldürülmüşlerdir (arsiv.ntv.com.tr, 2016). Bu kamp II. Dünya Savaşı’nda Nazi Almanya’sının yaptığı dehşetin sembolü olmuştur. Günümüzde müze konumunda olan bu kampta esirlerden toplanan yüzükler, kesilen saçlar, ayakkabılar ve birçok o döneme ait kalıntılar sergilenmektedir.

1979 yılında UNESCO tarafından İnsanlığın Kültür Mirası listesine eklenmiştir. Bu iki kampın kalıntıları ve Yahudi Mezarlığı, Auschwitz-Birkenau Devlet Müzesi olarak kamuya açılmıştır. 2011 yılında, Auschwitz’i 1,4 milyon kişi ziyaret etmiştir. Burada birçok dünya savaşı ile ilgili film ve belgesel çekilmiştir. Burada çekilen, Mark Herman, The Boy in the Striped Pyjamas, The Pianist, Schindler's List, La Vita è Bella, Remember bazı filmlerdir (en.wikipedia.org, 2016).

3.6.6. Ground Zero (9/11 Memorial)

11 Eylül 2001 tarihinde gerçekleşen Dünya Ticaret Merkezi’nde bulunan ikiz kulelere yapılan saldırı sonucu 2 983 kişi hayatını kaybetmiştir. İkiz kulelerin yıkıldığı yer olan 10 219 m²’lik alana yapılan anıt ve müzedir. Müzede saldırının fotoğrafları, itfaiye araçlarının ve kurtarma ekipmanları hurdaları, kurbanların kişisel eşyaları sergilenmektedir. Davis Brody Bond’un baş mimarlığını yaptığı müzenin kuruluş amacı yaşanan acıları unutmamak ve unutturmamaktır (911groundzero.com, 2016).

Resim 6. Ground Zero

Kaynak: 911groundzero.com, 2016.

Olay esnasında binadaki insanların yakınlarını aramaları sonucu oluşan telesekreter ses kayıtları ziyaretçilere dinletilmektedir. Müzede ayrıca, bir çift bayan ayakkabısı, kredi kartları, numaralı gözlük, çantalar, arama yapan itfaiyecilerin notları sergilenmektedir. Müzenin yapım maliyeti 700 milyon ABD Doları olup, 23.000 resim, 500 saatlik film ve video, 1970 kişiden toplanan ses kayıtları, 2.100 arşiv dokümanı sergilenmektedir (www.911memorial.org, 2016).

3.6.7. Alamo Kalesi

Kale, Amerika Birleşik Devletleri'nde, San Antonio'da İspanyol din adamları tarafından kurulmuştur (Kurnaz, 2013: 11). Teksas Devrimi sırasında kanlı çarpışmaların yapıldığı yer olan kale 1718'de kurulmuş olan yapı, 1792'den sonra, bir kaleye dönüştürülmüştür. Teksas Devrimi esnasında Meksikalı Antonio López de Santa Anna, Teksas'ı işgal ettiğinde, 200 kadar Teksaslı kalenin iç avlusunun yıkık dökük duvarlarından içeri sığınarak, kaleyi kuşatan ve sürekli top ateşi altında tutan 5.000 - 6.000 kişiden oluşan Meksika ordusuna 12 gün direnmeyi başarmışlardır. 13. Gün olan 6 Mart 1836 Meksikalılar kaleye girerek, Mrs Dickinson adında bir kadın, çocuğu ve iki hizmetçi dışında bütün Teksaslıları öldürmüşlerdir (tr.wikipedia.org, 2016).

Resim 7. Alamo Kalesi

Kaynak: www.huffingtonpost.com, 2016.

Kale ile alakalı birçok film çekilmiştir. Bu filmlerden bazıları; The Alamo (1936; 1960; 2004), The Man from the Alamo, (1953), The Last Command, (1955), The Alamo: Thirteen Days to Glory (1987)'dir (tr.wikipedia.org, 2016).

3.6.8. Barents Denizi

154 m uzunluğunda, Rus yapımı Oscar II sınıfı K-141 model Kursk nükleer denizaltısı 1994 yılında suya indirilmiştir. 12 Ağustos 2000 tarihinde 24 kruz füzesi ve 24 torpil taşıyan denizaltı Barent Denizi'nde, tatbikat sırasında taşıdığı torpillerin patlaması sonucu 118 mürettebat hayatını kaybettiği olaydır. Deniz altının adını 1943 yılında II. Dünya Savaşı'nın en büyük ve en önemli tank muharebelerinden birine sahne olmuş Kursk kentinden almıştır. Yüksek oranda krom ve nikel içeren, 8,5 mm çelik dış gövdeye sahiptir (tr.wikipedia.org, 2016). Tatbikatta yaşanan kaza sonucunda başlatılan uluslararası arama- kurtarma çalışmaları 10 gün sürmüştür. Yaşamını yitiren 118 mürettebatın 115'inin naaşı çıkartılarak Rusya'da törenle gömülürken, 3 kişinin naaşı bulunamamıştır (www.denizhaber.com, 20116). Bu facianın olduğu yıldan itibaren her yıl anma törenleri yapılmaktadır.

3.6.9. Bran Şatosu

Romanya'nın Bran kentinde bulunmakta ve diğer adıyla Bram Stoker'ın hayali karakteri olan Drakula'nın Kalesi olarak bilinmektedir.

1212 yılında Töton Şövalyeleri yılda 1 milyondan fazla tacirin geçtiği Burzenland'da dağ vadisinin girişinin karşısına takviye amacıyla tahtadan bir kale inşa etmiştir. 1242 yılında Moğollar tarafından yıkılmıştır. Bran Kalesi hakkında ilk dokümanlar 19 Kasım 1377 tarihinde Macaristan'ın I. Louis tarafından Braşov Saksonlarına masrafları ve emek gücünü kendileri karşılamaları koşulu ile taştan bir kale yapmalarına izin vermiştir. 1438-1442 yılları arasında kale Osmanlı İmparatorluğu'na karşı savunulmuş ve daha sonra Eflak, Erdel arasından geçen dağa gümrük olarak kullanılmıştır (tr.wikipedia.org, 2016).

Kale 20. yy'a kadar önemli bir askeri nokta olmuş ve daha sonra Romanya Krallığı'nın Beyaz Saray'ı olmuştur. 1947 yılında komünist rejim kaleyi ele geçirmiş monarşiyi devirmiş ve 1957 yılında müze dönüşmüştür (tr.wikipedia.org, 2016).

Resim 8. Bran Şatosu

Kaynak: www.izafet.net, 2016.

İrlandalı yazar Bram Stoker'ın ölümsüz karakteri Kont Dracula, Transilvanya'da içinden nehirlere aktığı bir vadide, yüksek bir tepe üzerine yapılmış bir kalede yaşamaktadır. Bran Kalesi kitaptaki kale ile bire bir uyduğundan kaleye ziyaretçi akınına uğramaktadır (www.bizevdeyokuz.com, 2016).

3.6.10. Cu Chi Tünelleri

Bu tüneller 1940'lı yıllarda Vietnam'ın güneyinde Fransa karşısında Vietnamlıların bağımsızlıklarını kazanmak amacıyla elleriyle kazdıkları tünellerdir (www.haberturk.com, 2016). Amerikalılar özellikle bazı askerlerini tünel faresi olmaları için eğitmesine rağmen başarılı olamamıştır. Çözüm olarak kimyasal silah kullanan Amerika güçleri, gelecek nesilleri de etkilemiş, kimyasal silahtan her iki tarafta etkilenmiş ve tünelleri korumak için 45 000 Vietnamlı hayatını kaybetmiştir (tr.wikipedia.org, 2016).

Resim 9. Cu Chi Tünelleri Şeması

Kaynak: whiletravelling.com, 2016.

Cu Chi Tünellerinin 121 km uzunluğunda olup Vietnam Hükümeti tarafından korunmuş ve turizme açılmıştır. Savaş Anıtı da bulunan tünellerin bulunduğu yerde M16 tüfeği, AK-47, M60 gibi silahlarla ziyaretçilerin atış yapabildiği poligonlar da bulunmaktadır (en.wikipedia.org, 2016).

3.7. TÜRKİYE’DEKİ HÜZÜN TURİZMİ DESTİNASYONLARI VE POTANSİYELİ OLAN YERLER

3.7.1. Anıtkabir

Türk ulusunun lideri, Cumhuriyetimizin kurucusu Ulu Önder Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün ebedi istirahatgahı olan Anıtkabir, Ankara'nın orta kesiminde yer alır. Atatürk'e duyulan saygı ve sevginin bir göstergesi olan Anıtkabir'in yer seçiminde etkili olan Süreyya Örgüven'in "Rasattepe, bugünkü ve yarınki Ankara'nın genel görünüşüne göre, bir ucu Dikmen'de öteki ucu Etlik'te olan bir hilal (yarım ay)'in tam ortasında, bir yıldız gibidir. Ankara hilalin gövdesidir. Anıtkabir'in burada yapılması kabul edilirse, şöyle bir durum ortaya çıkacaktır. Türkiye'nin başkenti olan Ankara şehri, kollarını açmış Atatürk'ü kucaklamış olacaktır. Atatürk'ü böylece bayrağımızdaki yarım ayın yıldızının ortasına yatırmış olacağız. Atatürk, bayrağımızla sembolik olarak birleşmiş olacaktır." Sözleri etkili olmuştur (www.anitkabir.tsk.tr, 2016). Dünya'nın çeşitli ülkelerin mimarlarının da katılımıyla bir proje yarışması açıldı. 47 projenin içinden Prof. Dr. Emin Halid Onat ve Doç. Dr. Ahmet Orhan Arda'nın sunmuş olduğu proje kabul edilerek 9 Ekim 1944 tarihinde yapımına başlanmıştır. Anıtkabir'in İnşası 4 aşamalı olarak 9 yıl sürmüştür ve 1953 yılında tamamlanmıştır (tr.wikipedia.org).

Anıtkabir 750.000 m²'lik bir alan üzerinde kurulu olup bu alanın yaklaşık 120.000 m²'lik kısmı Anıt Bloğu, 630.000 m²'lik kısmı ise Barış Parkı'dır. Barış Parkı Doğu ve Batı Parkı olmak üzere 2 bölümden oluşmaktadır (www.anitkabir.tsk.tr, 2016).

Ulu Önder Atatürk'ün "Yurtta Sulh, Cihanda Sulh" özdeyişinden ilham alınarak 24 ülkeden çeşitli ağaç ve fidanlar getirilmiştir. Bugün Barış Parkı'nda 104 ayrı türden yaklaşık 48.500 adet süs ağacı, ağaççık ve süs bitkisi bulunmaktadır (wikipedia.org, 2016). 120.000 m²'lik bir alana sahip Anıtkabir'in Anıt Bloku ise Aslanlı Yol, Tören Meydanı ve Mozole olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır (wikipedia.org, 2016). Mimari olarak kullanılan heykel ve kabartmalar Kurtuluş Savaşı'nı, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş sürecini ve Mustafa Kemal Atatürk'ün kişisel özelliklerini yansıtmaktadır. Anıtkabir bünyesinde İsmet İnönü'nün mezarı da bulunmaktadır (Varol, 2015: 153). Ölümsüz Atatürk imgesini vurgulayan Anıtkabir, bir anıt mezar olmanın ötesinde, gerek yapılış planı gerekse bünyesinde barındırdığı

müzeleriyle ulusal kurtuluşun sağlanmasındaki emekleri, yapılan savaşları da ziyaretçilere, değişik şekillerde anlatmakta ve ülkenin kuruluş ve kurtuluş mücadelesini en iyi şekilde ifade etmektedir. Bu nedenle her yıl kutlanan ulusal ve milli bayramlarda ve bunun yanı sıra Ulu Önder Atatürk'ün ölüm yıl dönümü olan 10 Kasım gibi özel günlerde sürekli ziyaret edilmektedir (Varol, 2015: 154).

Tablo 21: Anıtkabir Ziyaretçi Sayıları

YILLAR	YERLİ	YABANCI	TOPLAM
2011	3.627.135	275.059	3.902.194
2012	3.144.216	207.388	3.351.604
2013	4.856.943	216.316	5.073.259
2014	5.405.104	225.249	5.630.353
2015	4.899.543	169.065	5.068.608
2016 (Ocak-Ağustos Toplamı)	2.659.305	46.259	2.705.564

Kaynak: www.anıtkabir.tsk.tr, 2016

3.7.2. Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı

Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı, Çanakkale ili sınırları içerisinde, Gelibolu yarımadasının güney ucunda, Eceabat ilçesinin hemen hemen tamamını kapsayan ve Çanakkale Boğazı'nın Avrupa yakasında 33.000 hektarlık bir alanı içeren büyük bir parktır. 1973'te kurulmuş olup, Birleşmiş Milletler Milli Parklar ve Koruma Alanları listesinde yer almaktadır (www.milliparklar.gov.tr, 2016).

Orman Bakanlığının önerisi ile 33.000 ha alanı olan Gelibolu Yarımadası, önce Bakanlar Kurulunun 7/6477 sayılı kararı ile 25.05.1973 tarihinde "orman rejimi" içine alınmıştır. Ardından özellikle tarihi ve bunun yanında tabii niteliklerinden dolayı, 2 Kasım 1973 tarihinde de, başyapıt olarak da Şehitler Abidesi ile birlikte, Milli Park ilan edilmiştir. 4533 sayılı "Gelibolu Yarımadası Tarihi Millî Parkı Kanunu" çıkartılmıştır (www.milliparklar.gov.tr, 2016).

I. Dünya Savaşı Çanakkale Deniz ve Kara Muharebelerinin yapıldığı yerler Gelibolu Yarımadası içerisinde yer almaktadır. Ayrıca batık gemiler, toplar, siperler, kaleler ve burçlardan ve savaşla ilgili yüzlerce başka kalıntıdan oluşan geniş bir yelpazenin yanı sıra 60.000'i aşan Türkşehidinin ve yine 250.000'i aşan Avustralya, Yeni Zelanda, İngiliz ve Fransız askerlerinin savaş mezarları ve anıtları buradadır(www.milliparklar.gov.tr, 2016).

Muharebe alanları, savaş mezarları, anıtlar ve savaşla ilgili kalıntılar "tarihi sit alanı" ve "kültürel varlık" olarak tescil edilmiştir. Ayrıca MÖ 4000 tarihine dek giden birçok "Arkeolojik sit alanı ve anıtı" vardır. Çok çeşitli "doğal sit alanları ve anıtlar" içerisinde ise kumsallar, koyaklar, Akdeniz çalıkları ile karışık koru parçaları, çarpıcı görümlü jeolojik ve jeomorfolojik oluşumlar, bir tuz gölü ve 15. yüzyıl askeri mimarisinin eşsiz örneklerini içeren ilginç bir "kültürel miras" koleksiyonu vardır(www.milliparklar.gov.tr, 2016).

Çanakkale Meydan Muharebeleri, Türk milletinin en zor dönemlerinde dünyanın en güçlü devletlerine karşı koyduğu bir savunma destanıdır. Bu muharebelerde, savaşın gerçekleştiği cephe ve tabyalardan bazıları ve bütün şehitlikler adlandırılırken verilen isimler, arşivdeki cephelere göre isimlendirilmişlerdir; "Ağıldere, Anafartalar, Arıburnu, Bahrisefid Boğazı, Cesarettepe, Conk Bayırı, Conk Tepe, Çatlaktepe, Çanakkale, Erenköy, Ertuğrul, Esnay-ı Harp, Gelibolu, Horhortepe, İntepe, Kabatepe, Kanlısirt, Kanlıtepe, Karakaş tepeler, Keçidere, Kerevizdere, Kılıçbayırı, Kireçtepe, Kirte, Kocaçimen, Kumkale, Lapseki, Eceabat (Mydos), Merkeztepe, Mestantepe, Orhaniye, Ovacık, Seddülbahir, Seddülbahir Kudüs Beytepe, Sandıklitepe, Sarıbayır, Sığındere, Sığındere-Eski Hisarlık, Soğandere, Soğanlıdere, Suvla, Tengertepe, Topluhisar, Yassitepe, Yeşilsirt, Yusufcuktepe, Zebnebarın Gediği, Zığındere" olarak isimlendirilmiştir (www.milliparklar.gov.tr, 2016).

Çanakkale’de her yıl anma törenleri düzenlenmektedir. Her yıl yaklaşık 2500-3000 Anzak’ın katıldığı törenlere katılmaktadır. Yoğun turist akışının yaşandığı bölgede Belediye Belgeli 393 otel ve pansiyon 14.427 ziyaretçilere hizmet sunmaktadır. Bunun yanı sıra, Turizm İşletme Belgeli 440 Otel’de 19.169 kişi konaklayabilmektedir. Her yıl özellikle 18 Mart ve Nisan aylarında farklı ulusların askerlerini anma törenleri düzenlenmekte ve bu aylarda artış gösteren turizm hareketleri sonucunda yöreye yaklaşık 311.045 yerli ve 190.476 yabancı turist gelmektedir (Kozak ve Kama, 2016: 10).

3.7.3.Başkomutan Tarihi Milli Parkı

1981 yılında Milli Park ilan edilen ve iç Batı Anadolu'da Afyon, Kütahya, Uşak illeri sınırları içerisinde kalan Milli Park’tır. Türk Kurtuluş Savaşında 26 Ağustos

1922'de başlayan Büyük Taarruz'un 30 Ağustosta zaferle taçlandırılmasıyla sonuçlanan harekâtın geçtiği alanları kapsayan milli parkta, Kurtuluş Savaşı'na ait tarihi yerler, anıtlar ve şehitlikler bulunmaktadır. Milli park özellikle otsu florasıyla da ilgi çekmekte, endemik türler barındırmaktadır (www.milliparklar.gov.tr, 2016).

Artık hayatını tamamlamış ve mirasının paylaşılması zamanın geldiği ne inanılan bir ulusun ve Ulu Önder Atatürk' ün 26 Ağustos 1922 günü Kocatepe'den başlattığı Büyük Taarruz Harekatı' nda 27 - 28 Ağustos'taki kanlı muharebeler sonucu 27 Ağustos'ta Afyonkarahisar'da gerçekleşmiştir (bolge5.ormansu.gov.tr, 2016).

Afyonkarahisar - Altıntaş ve Dumlupınar üçgeninde beş gün beş gece aralıksız devam eden savaş Başkomutan Meydan Muharebesi ile sona ermiştir. Başkomutan Gazi Mustafa Kemal Atatürk, silah arkadaşları ve Kahraman Mehmetçiğin zaferi ile sonuçlanan savaştır (bolge5.ormansu.gov.tr, 2016).

Jeolojik ve Jeomorfolojik yapısı ile sosyo - kültürel kaynak değerleri ve 137.000 şehidimizin yattığı, bu topraklar Türkiye'nin 17. Milli Parkı olarak ilan edilmiştir (bolge5.ormansu.gov.tr, 2016). Kurtuluş savaşının geçtiği yerlerdeki tarihi olgular Başkomutan Tarihi Milli Parkı'nın ana kaynak değerini oluşturmaktadır. Kocatepe ve Dumlupınar bölümü olmak üzere iki bölümdür (bolge5.ormansu.gov.tr, 2016).Başkomutan Tarihi Milli Parkı'nda bulunan Anıt, Müze ve Şehitlikler Kurtuluş savaşının geçtiği yerlerdeki tarihi olgular Başkomutan Tarihi Milli Parkı'nın ana kaynak değerini oluşturur. Milli Park 40.940 hektar alanı kapsar, Kocatepe ve Dumlupınar bölümü olmak üzere iki bölümdür (bolge5.ormansu.gov.tr, 2016) :

Kocatepe Bölümü:

1. Kocatepe Anıtı ve Kitabesi,
2. Yüzbaşı Agah Efendi Şehitliği,
3. Zafer Müzesi,
4. BüyükTaarruz Şehitliği ve Başkomutan Mustafa Kemal Anıtı,
5. Albay Reşat Çiğiltepe Şehitliği

Dumlupınar Bölümü:

1. Zafertepe Anıtı,
2. Şehit Sancaktar Mehmetçik Anıtı,
3. Şekip Efendi Şehitliği,
4. Üç Tepeler Şehitliği (Büyük Aslanlılar Şehitliği),

5. Dumlupınar Müzesi,
6. Dumlupınar Anıtı ve Atatürk Evi,
7. Dumlupınar Şehitliği

3.7.4. Dolmabahçe Sarayı

Sarayda Muayede salonundan geçilen ve günümüzde Hususi Daire olarak bilinen bölümün denize bakan tarafından dördüncü oda Ulu Önder Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün hayata gözlerini yumduğu oda orijinalliği korunarak bütün her şeyi ile bir müze halindedir. Bu oda geçmişinde Abdül Mecid ve daha sonraki Osmanlı padişahlarının kışlık yatak odası olarak kullanılmaktaydı (www.millisaraylar.gov.tr, 2016). Oda iki kapılı ve dört pencerelidir. Oda içerisinde Atatürk'ün yattığı bronz işlemeli ceviz ağacından yapılmış karyola, gardolap ve komidin bulunmaktadır. Odada halılar, kanepeler ve koltuklarla döşenmiştir. Duvarlar açık yeşil üzerine yıldızlar ve çiçeklerle süslü kâğıtla kaplıdır. Ulu Önder Gazi Mustafa Kemal Atatürk, Savarona yatında geçen rahatsızlık günlerinden sonra, 25-26 Temmuz 1938 gecesi bu odaya getirilmiştir. Atatürk'ün 10 Kasım 1938 günü saat 09: 05'te bu odada gözlerini yummuştur. Ulu Önder Atatürk'ün yaşamının son günlerine tanıklık eden bu tarihi oda olduğu gibi korunarak özellikle 10 Kasım günlerinde ziyaretçi akınına uğramaktadır.

3.7.5. Tarihi Sinop Cezaevi Müzesi

Tarihi Sinop Kapalı Cezaevi yaklaşık 4.000 yıl önce bölgede hüküm süren Gaskalılar tarafından yaptırılmıştır. 1214 yılında Selçukluların şehri ele geçirmesiyle Selçuklu himayesine girmiştir. Geçmişten günümüze kadar cezaevinin çeşitli yerlerine 11 adet Burç yaptırılmış ve çeşitli komutanların isimleri verilmiştir. Üç tarafı denizle çevrili olan tarihi Sinop Cezaevi'nde yer alan bu burçlar denize hâkim güney cephesinde 22 metre diğer cephelerde 18 metredir ve sur kalınlığı 3 metredir (www.sinop.gov.tr, 2016). 1999 yılında kapatılmış olan ve müze haline çevrilen cezaevi, birçok şarkılara, şiirlere konu olmuş önemli bir tarihi mirastır. Tarihi Sinop Cezaevini her yıl ortalama 280.000 kişi ziyaret etmektedir (www.sinop.gov.tr, 2016).

Eski Cezaevi binası; iki katlı olup, geniş U şeklinde, kesme taştan yapılmış, çok sayıda penceresi olan bir yapıdır. Cezaevinin her bölümü yüksek avlu duvarları ile birbirinden ayrılmış durumda bulunan üç bölümden oluşmaktadır (www.sinop.gov.tr, 2016). Yapıda toplamda 28 koğuş bulunmaktadır. Cezaevinde ana binadan ayrı olarak

binanın güneydoğu cephesinde cezaevi ile aynı dönemde yapılan bir hamam, kuzey cephesinde kalan bölümde 1939 yılında yapılan Çocuk İslahevi ve İç kaleyi oluşturan kuzey-güney konumlu surun doğu cephesine bitişik atölyeler bulunmaktadır (www.sinop.gov.tr, 2016).

Tarihî Sinop Kapalı Cezaevi, bir dönem "Anadolu'nun Alkatrazı" olarak da anılan Grek, Pontus, Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlılar kendi dönemlerinde kaleyi korumuş ve güçlendirmişlerdir. Kalenin cezaevi olarak kullanımına ait en eski belgeler ise 1568 yılına dayanmaktadır (tr.wikipedia.org, 2016). Evliya Çelebi seyahatnamesinde bu zindandan şöyle bahsetmiştir (www.sinopmuzesi.gov.tr, 2016);

"Büyük ve korkunç bir kaledir. 300 demir kapısı, dev gibi gardiyanları, kolları demir parmaklıklara bağlı ve her birinin bıyığından 10 adam asılır nice azılı mahkûmları vardır. Burçlarında gardiyanlar ejderha gibi dolaşır. Tanrı korusun, oradan mahkûm kaçırtmak değil, kuş bile uçurtmazlar."

Kırım Hanı Devlet Giray başta olmak üzere, Sabahattin Ali, Refik Halit Karay, Mustafa Suphi, Ahmet Bedevi Kuran, Ruhi Su, Burhan Felek, Zekeriya Sertel bu cezaevinde yatmış bazı isimlerdir (www.sinopmuzesi.gov.tr, 2016).

3.7.6. Ulucanlar Cezaevi

Ulucanlar Cezaevi, 1925 yılında inşa edilmiş olup Türk siyasi tarihinden kesitler sunmaktadır. Yapılan araştırmalar sonucunda ulaşılan 1960 yılında Merkez Cezaevi Müdürlüğü ve Milli Emlak Müdürlüğü arasında geçen yazışma belgelerine göre şehir planlamacısı olan Alman Carl Christoph Lörcher'in önerisi ile Ulucanlar Cezaevi; 1925 yılında İçişleri Bakanlığınca "Umumi Hapishane" olarak inşa edilmiştir (www.ulucanlarcezaevimuzesi.com, 2016). Carl Christoph Lörcher, bu bölgeyi cezaevi olarak önerirken, nedenini "Özellikle etrafında sürülecek arazi ve tarlaların olması mahpusları faydalı bir çalışmaya sevk etmek, çalışma ile ıslah olmalarını sağlamak ve topluma tekrar kazandırmak için mahallenin meskun ilişkin uygun görülmüştür. " şeklinde açıklamıştır. İlk adı olan Cebeci Tevfikhanesi inşa edilip açılmasından bir yıl sonra infazların gerçekleştiği bir mekân olmuştur. 1925'ten mahkûmların başka bir cezaevine sevk edilip cezaevinin boşaltıldığı 2006 yılına kadar tam 81 yıl boyunca kullanılan hapishanenin ilk adı Cebeci Tevfikhanesi sonra sırasıyla Cebeci Umumi Hapishanesi, Ankara Hapishanesi, Ankara Cebeci Sivil Cezaevi,

Ankara Merkez Kapalı Cezaevi ve sonunda Ulucanlar Cezaevi adını almıştır (www.ulucanlarcezaevimuzesi.com, 2016). 1925'ten önce kimi bölümleri at yetiştirmek için; kimi bölümleri silah deposu olarak kullanılan Ulucanlar Cezaevi, açık kaldığı 81 yıl boyunca 18 infaz gerçekleştirilmiştir. Fethi Gürcan, Talat Aydemir, Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan, Hüseyin İnan, Necdet Adalı, Mustafa Pehlivanoglu, Erdal Eren, Fikri Arıkan, Ali Bülent Orkan bunlardan bazılarıdır (www.ulucanlarcezaevimuzesi.com, 2016).

Ulucanlar Cezaevi'nde birçok hapis yatan gazeteci ve edebiyatçılar bulunmaktadır. Bunlardan bazıları; Necip Fazıl Kısakürek, Nazım Hikmet Ran, Sami Cebeci, Yılmaz Güney, Ahmet Arif, Hasan Hüseyin Korkmazgil, Metin Peker, Oral Çalışlar, İpek Çalışlar, Beyhan Cenkçi Adnan Cemgil, Cüneyt Arcayürek, Fakir Baykurt, Hasan Hüseyin Korkmazgil, Metin Toker'dir. Siyasi suçlardan yatan kişilerden bazıları ise; Bülent Ecevit, Muhsin Yazıcıoğlu, Osman Yüksel Serdengeçti, Talat Aydemir, Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan, Hüseyin İnan, Mustafa Pehlivanoglu, Fikri Arıkan, Ali Bülent Orkan, ,Muharrem Şemsek'tir (www.ulucanlarcezaevimuzesi.com, 2016).

Açık kaldığı yıllar boyunca farklı suçlardan pek çok mahkûmun kaldığı Ulucanlar Cezaevi, günümüzde tümü ile müze ve kültür sanat merkezine dönüştürülmüştür. Altındağ Belediyesi, 2009 yılında başlattığı restorasyon çalışmalarını 2010 yılında tamamlanarak, 16 000 m²'lik kapalı cezaevi kısmı 2011 Haziran ayında hizmete girmiştir. Müzede, mahkûmların balmumu heykellerinden, günlük hayatta kullandığı eşyalara kadar tüm ayrıntılar aslına uygun şekilde sergilenmektedir (www.ulucanlarcezaevimuzesi.com, 2016). 1989 yılında çekilen "Uçurtmayı Vurmasınlar" isimli film bu cezaevinde çekilmiştir (tr.wikipedia.org, 2016).

3.7.7. İğdir Soykırım Müzesi

Ermeniler tarafından katledilen Şehit Türkler Anıt ve Müzesi veya eski adıyla İğdir Soykırım Anıt ve Müzesi, 1915-1920 tarihleri arasında bölgede yaşayan Ermenilerin Türklere karşı uyguladığı saldırıları sembolize eden ve ilgili belgelerin sergilendiği müzedir. İğdir Soykırım Müzesi'ne her ay yaklaşık olarak 4000 civarında ziyaretçi girmektedir (www.igdirkulturturizm.gov.tr, 2016).

350 m² kapalı müze 2 havuz ve 36 m yüksekliğinde olan 5 adet kılıçtan oluşmaktadır. Etrafı yeşil alan ve park olarak inşa edilmektedir. Toplam 14.000 m² alanı kapsamaktadır. Yerden yüksekliği 43,5 metre ile Türkiye'nin en yüksek anıtı durumundadır. Müzenin giriş kapısı Selçuklu geleneklerine göre yapılmıştır. Anıt, üçgen arazinin odak noktasında yükselmektedir. Suni olarak oluşturulan bir tepenin ortasında 5 kılıcın da eğri uçları yukarıda birleşerek kubbe şeklini almaktadır. İnşasına 1 Ağustos 1997 tarihinde başlanmış olan müze 5 Ekim 1999 tarihinde hizmete girmiştir. 2005 yılında bir restorasyon çalışması gerçekleştirilmiştir (www.igdirkulturturizm.gov.tr, 2016).

Müze girişinin sağ tarafındaki odada katliamlara ait fotoğraflar yer alırken, sol tarafındaki odada ise soykırım araştırmaları için bir kütüphane bulunmaktadır. Müzede 570 adet kitap, 260 adet resim (cinayet resimleri), 1973-1985 yılları arasında, bazı ülkelerin terör örgütleri listesinde yer alan, silahlı Ermeni ASALA örgütü tarafından öldürülen diplomatların fotoğrafları korunmaktadır (tr.wikipedia.org, 2016).

3.7.8. Yalova Deprem Anıtı

Diğer adıyla 17 Ağustos 1999 Depremi Anıtı, 1999 İzmit depreminde hayatını kaybedenleri anmak için yapılmıştır. 17 Ağustos 1999 gününün erken saatlerinde, 7,4 gibi güçlü bir deprem sonucu Yalova, Kocaeli ve İstanbul civarında 18.000 kişi yaşamını yitirmiştir. Deprem sonucu Yalova'da 13 939 ev ağır hasar görmüştür (tr.wikipedia.org, 2016).

5 Haziran 2000 tarihinde temeli atılan anıtın heykeltıraşı Ümit Öztürk tarafından tasarlanmıştır. Islah arazi üzerinde anıtın açılışı 17 Ağustos 2000 yılında gerçekleştirilmiştir. Küçük bir yapay tepenin ortasında bulunan anıt, Kazıklı mermer bloklar halinde ve üzerlerinde depremde hayatını kaybeden 3.000 kişinin isimleri yer almaktadır. Her ismin yanında, bir çiçek koyabilmek için küçük bir delik bulunmaktadır (tr.wikipedia.org, 2016).

3.7.9. Uğur Mumcu Parkı Anıtı

Eskişehir'de Odunpazarı Belediyesi tarafından yaptırılan, gazeteci, araştırmacı ve yazar olan Uğur Mumcu'nun 24 Ocak 1993 tarihinde evinin önünde uğradığı bombalı saldırıda yaşamını yitirdiği, enkaza dönüşen 06 YR 245 plakalı otomobilinin de sergilendiği Uğur Mumcu Parkı'dır (tr.wikipedia.org, 2016).

3.7.10. Gaffar Okan Anıtı

Diyarbakır'ın Yenişehir ilçesine bağlı Şehitlik Mahallesi'ndeki Sezai Karakoç Bulvarı'nda yer alan, Ali Gaffar Okkan için saldırıya uğradığı yerde anısına yapılan anıttır (tr.wikipedia.org, 2016).

Yapılan anıtın üzerinde, Ali Gaffar Okkan'ın fotoğrafı, öz geçmişi ve söylediği, "Türkiye'de huzur ve güvenin sigortası Diyarbakır'dır" sözü yer almaktadır. Anıtta ayrıca Ali Gaffar Okkan ile birlikte şehit olan polis memurlarının da fotoğrafları yer almaktadır (tr.wikipedia.org, 2016).

3.7.11. Yassıada

Yassıada yargılamaları olarak bilinen 27 Mayıs 1960 Darbesi'nden sonra iktidardan uzaklaştırılan Demokrat Parti yönetiminin, darbeyi gerçekleştiren cunta tarafından kurulan özel bir mahkemede yargılandığı davalar dizisidir(tr.wikipedia.org, 2016). Yargılamalar Demokrasi ve Özgürlük Adası(eski adıyla Yassıada)'nda yapıldığı için bu isimle anılmaktadır. Yargılamalar, iki eski bakan ve bir başbakanın idam edilmesiyle sonuçlanmasından dolayı, Türk siyasi hayatında çok önemli bir yere sahiptir ve bu konudaki tartışmalar günümüzde de sürmektedir (tr.wikipedia.org, 2016).

3.7.12. Abdi İpekçi Anıtı

Abdi İpekçi, 1961 yılından öldürüldüğü 1 Şubat 1979 tarihine kadar aynı gazetenin başyazarlığını da yürütmüş, Türkiye Gazeteciler Sendikası, Türkiye Basın Enstitüsü Başkanlığı, İstanbul Gazeteciler Cemiyeti ve Uluslararası Basın Enstitüsünün ikinci başkanlığı, Basın Şeref Divanı genel sekreterliği gibi vazifelerde bulunan gazeteci ve yazardır (tr.wikipedia.org, 2016).

İstanbul'un Şişli ilçesinde yer alan Abdi İpekçi Caddesi, üzerinde lüks giyim mağazalarının yer aldığı, Maçka semtinden Nişantaşı semtine kadar uzanmaktadır. Eski adı Emlak Caddesi olan 1 Şubat 1979'da bu cadde üzerindeki evine giderken, caddenin girişinde öldürülen Abdi İpekçi'den alan, 6 Şubat 1979'da İstanbul Belediye Meclisi'nin kararıyla Abdi İpekçi olarak değiştirilen cadedir. 2000 yılında Abdi İpekçi'nin saldırıya uğradığı noktada, heykeltıraş Gürdal Duyar'ın eseri olan, 70 cm granit kaide üzerinde oturan 3,5 metre yüksekliğinde bir anıt dikilmiştir (tr.wikipedia.org, 2016).

3.7.13. Sarıkamış

Sarıkamış, 24 Aralık 1914 yılında başlayan -40 dereceye düşen dondurucu soğukta Osmanlı- Russavaşında Sarıkamış'ta Allahüekber Dağları'nda 90 000 askerin şehit olmasıyla sonuçlanan destandır. 90 000 kişilik ordunun tamamı, ağır kış şartlarındaki dondurucu soğukta donarak şehit olmuştur. Almanların Avrupa Cephe'sindeki yüklerini hafifletmek için Türk askerini Sarıkamış'a Ruslara karşı sürerek doksan bin askerin şehit olmasının tek sorumlusu olarak EnverPaşa görülmüştür (Yirik ve Seyitoğlu, 2014: 2).

3.8. LİTERATÜRDEKİ ÇALIŞMALAR

Aksakallı vd. (2016) çalışmalarında hüzün turizmi kapsamında MacCannell'in geliştirdiği mabetleştirme süreci kapsamında Nenehatun Tarihi Milli Parkı'na bir bakış açısı getirmeyi amaçlamışlardır. Araştırmacılar sonuç olarak mekanik çoğalma aşamasında sinema endüstrisinin dikkatini çekmek ve tanıtımların yapılmasını sağlayacak çalışmaların gerektiğini vurgulamışlardır. Bunun yanı sıra Nene Hatun Tarihi Milli Parkı'nın mabetleşme potansiyeline sahip bir mekân olarak hüzün turizmi destinasyonu olma yolunda gelişime açık olduğunu belirtmişlerdir.

Kama ve Kozak (2016) çalışmalarında Çanakkale'yi, Seaton'ın dark turizmi mekânları hakkında geliştirdiği ilgili beş grup kapsamında incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmacılar sonuç olarak, Çanakkale'nin yüksek bir dark turizmi potansiyelinin olduğunu belirtmişlerdir. Çanakkale'nin örnek bir destinasyon olduğunu savunarak Kurtuluş Savaşı'nda önemli bir yeri olan fakat turizme kazandırılmamış İnönü ve Sakarya gibi gelişime açık olan yerlerin değerlendirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Varol (2015) çalışmasında, Türkiye'nin sahip olduğu hüzün turizmi potansiyelinin turizme kazandırılması için farkındalık oluşturmayı amaçlamıştır. Araştırmacı yöntem olarak literatürü inceleyerek hüzün turizmi ile ilgili dünyadan örneklere yer vermiş ve Türkiye'de potansiyeli olan yerleri ele almıştır. Araştırmacı sonuç olarak ise, Türkiye'nin hüzün turizmi potansiyelinin yüksek olduğunu vurgulayarak, gerekli tanıtımların yapılmadığını ve seyahat acentalarının paket programlarda hüzün turizmi etkinliklerine yer ayırmadığını vurgulamıştır.

Taş ve Koç (2014) çalışmalarında, deniz ve güneş ile ilgili turizm ürünlerinin Türk turizmi pazarındaki büyük paya sahip olması ve bu durumun yarattığı büyük risklerden dolayı turistik ürün çeşitlendirilmesinin gerektiğine dikkat çekerek bu bağlamda keder turizmini incelemişlerdir. Araştırmacılar Türkiye'deki keder turizmi altında ele alınabilecek yerler hakkında bilgiler vererek geliştirilmesi ve önem verilmesi gereken bir turizm türü olduğunu vurgulamışlardır (Taş ve Koç, 2014).

Alexandra vd. (2014) çalışmalarında Amerika Birleşik Devletleri filmlerine konu olan Dracula ve Transilvanya efsanelerini hüzün turizmi kapsamında değerlendirilmesini ve Romanya turizmine kazandırılması için dikkat çekmeyi amaçlamışlardır. Amerika Birleşik Devletleri'nden gelen 254 ziyaretçiye anket tekniği uygulamışlardır. Yapılan anketler analiz edilmiş ve anket sonuçlarına göre ziyaretçilerin %70'den fazlası vampirlerin ve Dracula efsanesinin Romanya topraklarında olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmacılar sonuç olarak efsanelerin geçtiği arazilere yapılacak olan tematik bir destinasyonun inşa edilmesi Amerika Birleşik Devletleri'nden gelen ziyaretçi sayısının artacağını vurgulamışlardır.

Kurnaz vd. (2013) çalışmalarında, hüzün turizmi katılımcılarının seyahat motivasyonlarını belirlemeyi amaçlamışlardır. Yöntem olarak anket tekniği kullanan araştırmacılar, uygulamayı Çanakkale'de gerçekleştirmişlerdir. Araştırmacılar, konu ile ilgili ulusal ve uluslararası olmak üzere detaylı bir yazın taraması yapılmıştır. 2011 yılı Temmuz ayında örneklem olarak 342 katılımcıya anket uygulanmıştır. Araştırmacılar sonuç olarak hüzün turizminin mevsimsellik özelliği göstermediği ve yılın her döneminde yapılacak bir turizm türü olduğunu belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra Sarıkamış, Afyonkarahisar, Yassıada, Ulucanlar Cezaevi, Eskim Sinop Cezaevi, Diyarbakır İçkale, Kurtuluş Savaşı yapılan cepheler, Çatalca Mübadele müzesi gibi hüzün turizmi kapsamında değerlendirilebilecek yerlerin tanıtımlarının artırılarak hüzün turizmi hareketliliği oluşturulması gerektiğini vurgulamışlardır.

Kılıç ve Sop (2011) çalışmalarında hüzün turizmi kapsamında katarsis ve alternatif katarsistik bir destinasyon kapsamında San Jose Madeni'ni incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmacılar hüzün turizmi ve katarsis kavramlarını açıklayarak, San Jose Madeni'ni hüzün turizminin ortaya çıkmasına neden olan post modernizm, medya ve ölüm inancındaki değişim etmeleri altında incelemişlerdir. Araştırmacılar

sonuç olarak ise, madenin hüznün turizmi adı altında potansiyelinin olduğunu ve turizm faaliyetlerine kazandırılmasına yönelik önerilerde bulunmuşlardır.

Bigley vd. (2010) çalışmalarında Kore tarafsız bölgesindeki savaşlarla ilgili turizm seyahatleri için ziyaretçilerin motivasyonlarını incelemeyi amaçlamışlardır. Ziyaretçi motivasyonlarını itme- çekme teorisi tabanlı olarak Japon ziyaretçilere uygulamışlardır. Yapılan araştırmanın sonucuna göre, ziyaretçilerin motivasyon olarak siyasi rejim muhalifliği, bilgi, tarihi ve kültürel nedenler, merak duygusu, macera, doğa temelli turizm olarak vurgulamışlardır.

Stone ve Sharpley (2008) çalışmalarında hüznün turizmi hakkında akademik ilginin artış gösterdiğini fakat tüketimi açısından sınırlı kaldığını belirtmişlerdir. Literatürdeki bu boşluğu doldurmak ve ölüm, sosyo-kültürel moralite üzerine bakış açıları, modern toplumlarda ölüm ile karşı karşıya gelmede aracı olan hüznün turizmini teorik bir çerçevede hüznün turizmi tüketimi için thantolojik bir model önermişlerdir.

Aliağaoğlu (2008) çalışmasında Çanakkale Savaşı'nın yapıldığı Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı'nın önem kazanmasında Mac Cannell'in turistik bir objenin mabetleşme süreci altında incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmacı adlandırma, sınırlama ve yükseltme, tapınaklaşma, mekanik ve sosyal çoğalma olarak birbirini takip eden süreçlerden oluşmaktadır. Araştırmacı, Çanakkale Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı vatan sevgisi, çerçeveleme ve mekanik çoğaltma nedeniyle önem kazanmış ve bu aşamada edebi metinlerin etkili olduğunu vurgulamıştır.

Alaeddinoğlu ve Aliağaoğlu (2007) çalışmalarında Türkiye'de turizmin çeşitlilik kazanmasında önemli bir potansiyel teşkil eden Başkomutan Tarihi Milli Parkı, Mac Cannell'in bir mekânın mabetleşmesi süreçlerine göre değerlendirmeyi amaçlamışlardır. Bu süreçler; adlandırma, sınırlama ve yükseltme, tapınaklaşma, mekanik ve çoğalma, sosyal çoğalma aşamalarından oluşmaktadır. Araştırmacılar sonuç olarak Büyük Taarruz ve Başkomutan Tarihi Milli Parklarına gereken ilgi gösterilerek tanıtımlar yapılmalı ve bu alanlara sağlanacak gerekli destek ve teşvikler bölgede istihdam ve gelir yaratıcı etki sağlayacağını vurgulamışlardır. Bunun yanı sıra ekonomik anlamda katkısıyla birlikte sosyal ve kültürel yaşamda da farklılıkları beraberinde getireceğini ve geliştireceğini vurgulamışlardır.

Blom (2000) çalışmasında Elvis Presly, Jim Morrison, Prenses Diana gibi ünlülerin öldükleri yerler veya mezarlarını hüznün turizmi kapsamında ele almıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

HÜZÜN TURİZMİ VE MABETLEŞME SÜRECİ KAPSAMINDA “15 TEMMUZ ŞEHİTLERİ”

Birinci bölümde turizm ve turist kavramları incelenerek turizm ve turist çeşitleri açıklanmıştır. İkinci bölümde ise özel ilgi turizmi ortaya çıkışı ve türleri incelenmiştir. Üçüncü bölümde özel ilgi turizm türü olan hüznün turizmi kavramı ayrıntılı olarak ele alınmış ve hüznün turizmi hakkında tanımlamalar yapılmıştır. Yerli ve yabancı alan yazın taranarak hüznün turizmi türleri ve dünyadan örnekler incelenmiş ve Türkiye’de var olan hüznün turizmi potansiyeline değinilmiştir. Dördüncü bölüm olan bu bölümde ise öncelikle çalışmanın konusu, amacı, önemi, yöntemi ve sınırlılıkları ele alınmıştır. Daha sonra çalışma kapsamında MacCannell (1976) tarafından yazılan ve yayımlanan “The Tourist” adlı kitabında bir turistik objenin mabetleşme sürecinden bahsetmiştir. Bu Mabetleşme sürecini hüznün turizmi kapsamında “15 Temmuz Şehitleri” incelenmiştir.

4.1. ÇALIŞMANIN KONUSU

Mithat Cemal Kuntay’ın “On Beş Yılı Karşılarken” adlı şiirinde geçen “Bayrakları bayrak yapan üzerindeki kandır. Toprak, eğer uğruna ölen varsa vatandır” dizeleriyle geçmişten günümüze vatan için bedenlerini siper etmiş olan şehitlerimize ve gazilerimize saygı ve minnettarlığımızın önemini vurgulayarak şanlı Türk tarihine sahip çıkmak gerekmektedir. On binlerce şehitlerimizin yattığı Çanakkale, Sarıkamış ve Afyon gibi kahramanlık destanlarının yazıldığı yerlere son zamanlarda milletimizin yakın geçmişini bilme ve ona sahip çıkma iradesi giderek artmaktadır. Günümüzde milletimizin önemsedığı ve sahip çıktığı bu yerler hüznün turizmi destinasyonlarına duyulan ilgi her geçen gün giderek artmaktadır. Kültür ve tarih mirasımız olan bu yerler gelecek nesillerin tarihlerini öğrenmesi ve ders çıkarmaları açısından önemlidir. Bu kapsamda çalışmanın konusunu, 15 Temmuz’da yaşanan olayları gelecekteki kuşaklara aktarmak, unutmamak ve unutturmamak adına 15 Temmuz Şehitlerini Mac Canneell tarafından geliştirilen mabetleşme sürecinde incelenmesi oluşturmaktadır.

4.2. ÇALIŞMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Her toplumun geçmişlerinde hatırlamaktan gurur duyduğu başarılar, günler veya olaylar olduğu gibi bir takım hatırlamak istemediği üzücü ve acı olaylar da bulunmaktadır. Acı, üzüntü verici olayların geçtiği yerlere ziyaretlerde bulunmak ve o anları hatırlamak oldukça eski bir kavram olup gelenek haline gelmiştir (Kozak ve Bahçe, 2012: 154). Bu duruma verilebilecek örnekler arasında sayılabilecek olan, Hz. Muhammed'in torunu olan Hz. Hüseyin ve yandaşlarının, 680 yılında Kerbela'da öldürülmeleriyle birlikte burada anma törenlerinin düzenlenmesidir (Kozak ve Bahçe, 2012: 154).

Çalışmanın amacı, ölüm ve acının yaşandığı alanlara seyahat etmeyi içeren turizm türü olan hüzün turizmi kapsamında araştırmanın odak noktası olan 15 Temmuz 2016 gecesinde yapılan darbe girişimi neticesinde, 15 Temmuz Şehitlerini anmak, Milli İradenin Gücünün önemini belirtmek ve tarihten ders çıkartmak, yaşanan olayları unutmamak ve unutturmamak, gelecek nesillere aktarabilmek adına bu konu tercih edilmiştir.

Araştırma neticesinde Türkiye Cumhuriyeti tarihi açısından bir dönüm noktası durumunda olan, 15 Temmuz Şehitleri'ne gereken önemin saygının gösterilmesi ve gelecek nesillere aktarılabilinmesi açısından önemli katkılarda bulunacağı öngörülmektedir.

4.3. ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ

Çalışma, MacCannell (1976) tarafından yazılan ve yayımlanan "The Tourist" adlı kitabında bir turistik objenin mabetleşme sürecinden bahsetmiştir. Mac Cannell turistik obje olarak Mona Liza veya Napolyon'un şapkasını seçerek bu süreci değerlendirmiştir. Mabetleşme sürecini hüzün turizmi kapsamında "15 Temmuz Şehitleri" ele alınacaktır. Alaeddinoğlu ve Aliğaoğlu (2007) çalışmalarında savaş alanları için, askeri bir alanın mabetleşmesi, halkın milliyetçilik duygularını olumlu veya olumsuz olarak etkileyebilmekte olduğunu belirtmişlerdir (Alaeddinoğlu ve Aliğaoğlu, 2007: 218). Mabetleşme süreci, adlandırma, sınırlama ve yükseltme, tapınaklaşma, mekanik çoğaltma ve sosyal çoğaltma olmak üzere beş aşamadan oluşmaktadır. Mac Cannell'a göre turiste sunulan obje anlamlı ve zincirleme bir takım işaretleme aşamalarından geçmesi gerekmektedir. Bu aşamalardan geçecek olan

objenin kalıcılığını sağlamak ve özel kılmak için objenin birbirleriyle bağlantılı bir takım belirleyicilerinin olması gerekmektedir. Mac Cannell'e göre bu turistik obje, ziyaretçiler tarafından yarı dini bir nitelik kazanmış olması gerekmektedir. Araştırmada Mac Cannell'in mabetleşme süreci yöntem olarak kullanılmıştır ve bu mabetleşme sürecindeki aşamalar kapsamında 15 Temmuz süreci ele alınarak incelenmiştir.

4.4. ÇALIŞMANIN SINIRLILIKLARI

Hüzün turizmini konu alan bu çalışmada, Mac Cannell'in geliştirdiği mabetleşme süreci kapsamında 15 Temmuz Şehitleri ile sınırlandırılmıştır. Araştırma Türkiye Cumhuriyeti tarihi açısından bir dönüm noktası durumunda olan, 15 Temmuz Şehitlerine gereken önemin saygının gösterilmesi ve gelecek nesillere orijinal dokusu bozulmadan aktarıla bilinmesi ve yaşanan bu olaylardan, tarihten ders çıkartmak, halkın gücünün öneminin aktarılması ve bu konunun hassasiyeti sınırlamada etkili olmuştur.

Çalışmanın diğer sınırlandırılmaları şu şekilde ele alınmıştır;

- Hüzün turizminin ülkemizde yeni bir kavram olması, bilinirliğinin az olması ve 15 Temmuz Sürecinin hassasiyeti nedeniyle nicel yöntem yerine nitel yöntemin tercih edilmesinde etkili olmuştur.

- Çalışmanın zaman kısıtı ve maddi olanakları uygulamanın sınırlandırılmasında etkili olmuştur.

- Ayrıca çalışmada toplanan nitel verilerin Mac Cannell tarafından geliştirilen mabetleşme sürecine uyarlanması ile sınırlandırılmıştır.

- 15 Temmuz sürecinde yaşanan olaylar Türkiye Cumhuriyeti açısından bir dönüm noktası olması ve milli iradenin gücünün önemi belirtmek amacıyla çalışmayı 15 Temmuz Şehitleri ile sınırlandırılmasında etkili olmuştur.

4.5. HÜZÜN TURİZMİ VE MABETLEŞME SÜRECİ KAPSAMINDA “15 TEMMUZ ŞEHİTLERİ”

Mithat Cemal Kuntay'ın “On Beş Yılı Karşılarken” adlı şiirinde geçen “Bayrakları bayrak yapan üzerindeki kandır. Toprak, eğer uğruna ölen varsa vatandır” dizeleriyle geçmişten günümüze vatan için bedenlerini siper etmiş olan şehitlerimize ve gazilerimize saygı ve minnettarlığımızın önemini vurgulayarak şanlı

Türk tarihine sahip çıkmak gerekmektedir. On binlerce şehitlerimizin yattığı Çanakkale, Sarıkamış ve Afyon gibi kahramanlık destanlarının yazıldığı yerlere son zamanlarda milletimizin yakın geçmişini bilme ve ona sahip çıkma iradesi giderek artmaktadır. Günümüzde milletimizin önemseydiği ve sahip çıktığı bu yerler hüznü turizmi destinasyonlarına duyulan ilgi her geçen gün giderek artmaktadır. Kültür ve tarih mirasımız olan bu yerler gelecek nesillerin tarihlerini öğrenmesi ve ders çıkarmaları açısından önemlidir. Bu kapsamda 15 Temmuz'da yaşanan olayları gelecekteki kuşaklara aktarmak, unutmamak ve unutturmamak adına 15 Temmuz Şehitlerini Mac Cannell tarafından geliştirilen mabetleşme sürecinde; adlandırma, sınırlama ve yükselme, tapınaklaşma, mekanik çoğaltma ve sosyal çoğaltma olarak tanımlanan beş aşama kapsamında değerlendirilecektir.

4.5.1. Adlandırma

Mabetleşme sürecinde ilk aşama olan adlandırma aşamasında her hangi bir alanın benzer özellik taşıyan alanlardan ayırt edilmesi ile mekânın mabetleşme süreci başlamaktadır. Bu aşamada yapılacak olan ilk iş mabetleşme sürecine girecek olan objenin özgünlüğü konusunda birçok araştırma yapılarak kimlik doğrulama olmalıdır (MacCannell, 1976: 44). Mabetleşme sürecinin ilk aşaması olan adlandırma yapılırken verilecek olan isim veya isimler meydana gelen olaylarla bağlantılı olabilecek ve akılda kalabilecek olmalıdır.

Darbecilerin kendilerine verdiği isimle Yurtta Sulh Harekâtı olan Türk Silahlı Kuvvetleri bünyesinde bulunan bir grup asker tarafından gerçekleştirilmeye çalışılan darbe girişimine tepki olarak genç, yaşlı, kadın, erkek demeden bütün Türk Milletinin sokağa çıkarak, kenetlenmesi sonucu darbe girişimine karşı çıkmıştır. “15 Temmuz Demokrasi Bayramı” olarak nitelendirilmiş ve o gece şehit olanlar için “15 Temmuz Şehitleri” olarak isimlendirilmiştir.

15 Temmuz 2016 tarihinde saat 22.00 sularında İstanbul'daki Boğaziçi ve Fatih Sultan Mehmet Köprüsü'nün jandarma tarafından kapatılmasıyla başlayan süreçte, darbeci askerler, Atatürk Hava Limanı'nın hava trafik kontrol kulesini kontrolleri altına alarak sadece iniş yapacak olan uçaklara izin verilerek hava trafiğine kapatılmıştır. Daha sonra darbeciler Türk Radyo ve Televizyon Kurumu'na silahlarla girerek ordunun yönetime el koyduğunu ilan eden bir bildiri yayımlatarak sokağa

çıkma yasağı ilan edildiğini duyurmuşlardır (www.bianet.org, 2016). Bu süreç, Genel Kurmay Başkanı, Kara Kuvvetleri Komutanı, Hava Kuvvetleri Komutanı, Jandarma Kuvvetleri Komutanı darbeciler tarafından rehin alınmaları ile devam etmiştir (www.sabah.com, 2016).

Muğla'nın Marmaris ilçesine bağlı olan bir otelde bulunan Türkiye Cumhurbaşkanı Sayın Recep Tayyip ERDOĞAN'a karşı darbeciler suikast girişiminde bulunmuş ve başarılı olunamamıştır. Sonrasında 00.25 sularında Cumhurbaşkanı Sayın Recep Tayyip ERDOĞAN bir televizyon kanalına görüntülü telefon aracılığı ile bağlanarak halkı darbeye tepki göstermek için meydanlara ve havalimanlarına çıkmaya davet etmiştir (www.bianet.org, 2016).

Sayın Cumhurbaşkanı'nın çağrısıyla, genç, yaşlı, kadın, erkek demeden bütün Türk Milletinin sokağa çıkarak, vatanına, devletine, bayrağına sahip çıkarak kenetlenmiş ve bunun sonucunda darbe girişimine karşı çıkmıştır. Birlik ve beraberliğin sağlandığı, halkın kenetlendiği, 15 Temmuz gecesinde bütün illerde kahramanlık öykülerini de beraberinde getirmiştir.

16 Temmuz sabaha karşı 6.40'ta ise Boğaziçi Köprüsü'nü tutan askerler teslim olmuşlardır. Tüm bu yaşananlardan sonra güvenlik güçleri tarafından kontrol sağlanmış ve gelinen noktada Türk Silahlı Kuvvetleri ve Emniyet Genel Müdürlüğü personellerinin gerçekleştirdikleri operasyonlar neticesinde darbe girişimi bastırılarak darbeci askerler silahları ile birlikte teslim olmuşlardır (www.sabah.com, 2016).

15 Temmuz'da darbe girişimi sırasında 55'i Ankara'da, 5'i İstanbul'da, 2'si Muğla'da olmak üzere 62 polis, 4'ü Ankara, 1'i İstanbul'da 5 asker, 78'i Ankara, 94'ü İstanbul, 1'i Malatya'da 173'ü sivil toplam 240 kişi şehit oldu. Darbe girişimi sırasında Ankara'da 96, İstanbul'da 23, Muğla'da 3, Sakarya'da 1, Bayburt'ta 1 olmak üzere 124 polisin, Ankara'da 18, Sakarya'da 2, İstanbul'da 1 olmak üzere 21 asker, Ankara'da 800, İstanbul'da 589, Eskişehir'de 1 olmak üzere 1 390 sivil yaralanmıştır (www.sabah.com, 2016).

15 Temmuz gecesi Türk Silahlı Kuvvetleri bünyesinde bir grup asker tarafından gerçekleştirilen askeri darbe teşebbüsü bir yandan tarihte yerini kara bir gün olarak alırken, diğer yandan, halkın dayanışması korkusuzca, vatanına, bayrağına ve devletine sahip çıkarak, uğruna ölümü göze almaları, bir kahramanlık öyküsünü beraberinde getirmiş ve bir demokrasi zaferi kazanılmıştır.

15 Temmuz darbe girişiminin ekonomik etkileri incelendiğinde Türk Lirası ABD Doları ve Euro karşısında değer kaybetmiştir. Bunun yanı sıra darbe girişimi öncesinde kapanan Borsa İstanbul son 11 ayın en sert düşüşünü yaşamıştır. Darbe girişiminden en çok zarar gören sektör ise madencilik olmuştur (www.sabah.com, 2016). Bunun yanı sıra birçok dergi, haber ajansları, televizyon kanalları, radyo kanalları, birçok gazete ve dergiler kapatılmıştır (www.sabah.com, 2016).

15 Temmuz darbe girişiminin sosyal yaşam etkileri incelendiğinde, darbe girişimi sonrasında sokağa çıkma yasağı ilan edileceği endişesiyle nakit para çekmek amacıyla ATM'lere, gıda ve erzak için ise marketlere ve fırınlara akın etmişlerdir. Bunun yanı sıra tüm kamu görevlilerinin yıllık izinleri iptal edilmiştir. Darbe girişimi sonucu birçok konser, festival ertelenmiş veya iptal edilmiştir (www.sabah.com, 2016).

15 Temmuz darbe girişiminin spora etkileri incelendiğinde, Samuel Eto'o'ya ait vakıf tarafından Afrikalı çocuklar yararına gerçekleştirilecek olan gösteri maçı iptal edilmiştir. Bunun yanı sıra Fenerbahçe'nin Şampiyonlar Ligi ön eleme ilk turu maçında İstanbul'da karşılaşacağı Fransa Ligi takımlarından Monaco ülkedeki şartlar sebebiyle maçın başka bir ülkede oynanmasını talep etmiştir (www.sabah.com, 2016).

15 Temmuz darbe girişiminin turizm sektörüne etkileri incelendiğinde, Türkiye'de tatil yapan turistler darbe girişimi ile tatil yaptıkları bölgeleri terk etmişlerdir. Türkiye tatil paketi sunan uluslararası acenteler mevcut rezervasyonları ücretsiz olarak iptal edeceğini duyurmuştur. Bazı ülkeler Türkiye'ye olan uçak seferlerini iptal ederken, bazı ülkeler Türkiye'ye gelecek olan vatandaşlarını uyararak temkinli davranması gerektiğini duyurmuştur (www.sabah.com, 2016).

Darbe girişimi sonrasında 15 Temmuz gecesi şehit olan vatandaşların ailelerine ve yaralanan vatandaşlara yardım amacıyla Başbakanlık tarafından 15 Temmuz Dayanışma Kampanyası düzenlenmiştir (www.basbakanlik.gov.tr, 2016).

15 Temmuz darbe girişiminde çatışmaların en yoğun yaşandığı yerlerden biri olan Saraçhane'de şehit olan 1989 doğumlu Tolga Ecebalın'ın babası, şehit oğlunun hatıralarını her zaman yaşatmak ve her an onun anılarıyla yaşamak için oğlunun Balat'ta yaşadığı evi müze haline getirmiştir (www.iha.com.tr, 2016).

15 Temmuz'da yaşanan olaylar ve kahramanlıkların unutulmaması için hemen hemen bütün illerde çeşitlere yerlere 15 Temmuz ile ilgili isimler verilmiştir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi İçişleri Komisyonu'nda Ankara'nın Kazan ilçesinin isminin "Kahraman Kazan" olarak değiştirilmesini ve 15 Temmuz'un "Demokrasi ve Şehitler Günü" olarak resmi tatil olmasını da kabul etmiştir (www.birgun.net, 2016).

Niğde Üniversitesi'nin ismi Ömer Halisdemir olarak değiştirilmiştir (www.habertürk.com, 2016).

4.5.2. Sınırlama ve Yükseltme

Mabetleşme sürecinde ikinci aşama olan sınırlama ve yükseltme aşamasında turistik öge olan obje veya mekânın çevresine yasal bir sınır getirilmektedir. MacCannell'a (1976) göre bu turistik obje yasal sınırlar içerisinde olmalı ve sergilenmelidir. Bu duruma örnek olarak Mona Lisa Tablo'nun yanında başka bir tablo olmaksızın bir camın arkasında sergilenmesi sınırlamaya gösterilebilecek bir örnektir (Alişaoğlu, 2008: 96).

Savaş alanlarını sınırlandırmak ve belli bir çerçeve içine almak oldukça güçtür. Bu sınırlama yapılırken meydana gelen savaştan uzun yıllar sonra yapılıyorsa, alanlara ilişkin bilgiler ve kalıntıları bozulma sürecine girmesi bu süreci zorlaştırmaktadır. Savaş alanları turizme kazandırılırken şehitlikler ve çoğunlukla onların yanı başında yer alan anıtlar, zenginleştirme sürecinin en önemli unsurudur. Şehitlikler ve anıtlar yaşanan savaşın bütün azametini ve dehşetini göstermesi adına oldukça anlamlı ve büyük önem taşımaktadır. Savaş alanlarında sınırlama ve sergileme süreçlerinin gerçekleşmesinde diğer hususlar kadar rehberlerde önemli görev üstlenmektedirler (Alaeddinoğlu ve Alişaoğlu, 2007: 220-222).

15 Temmuz gecesi başlayan olaylar ile darbecilerin kendilerine verdiği isimle Yurtta Sulh Harekâtı olan Türk Silahlı Kuvvetleri bünyesinde bulunan bir grup asker tarafından gerçekleştirilmeye çalışılan darbe girişimine tepki olarak genç, yaşlı, kadın, erkek demeden bütün Türk Milletinin sokağa çıkarak, kenetlenmesi sonucu darbe girişimine karşı çıkmıştır. 15 Temmuz'da darbe girişimi sırasında 55'i Ankara'da, 5'i İstanbul'da, 2'si Muğla'da olmak üzere 62 polis, 4'ü Ankara, biri İstanbul'da 5 asker, 78'i Ankara, 94'ü İstanbul, 1'i Malatya'da 173'ü sivil toplam 240 kişi şehit oldu. 15 Temmuz gecesi başta İstanbul ve Ankara olmak üzere askeri tanklar tarafından ezilerek can veren şehitlerimiz bulunmakta bunun yanı sıra bombalanan yerler ve

tanklar tarafından verilen maddi hasarlar ve uzun yıllar unutulmayacak derin izler bırakmıştır.

4.5.3. Tapınaklaşma

Mabetleşme sürecinin üçüncü aşaması olan tapınaklaşması aşamasında MacCannell bu aşama için verdiği örnek, Almanya’da Gutenberg Müzesi’nde bulunan orijinal İncil’i göstermektedir. Bu müzede İncil loş bir ortamda bir oda içerisinde ve bir pedestelin içinde bulunmaktadır. Bu odanın duvarlarında Beethoven’a ait bir kitabe gibi değerli kitabeler bulunmaktadır. Bununla birlikte orijinal İncil’i koruyan odanın duvarları, tapınaklaşma aşamasına girmiş durumdadır (Aliğaoğlu, 2008: 99). Tapınaklaşmaya örnek olarak savaşların anılarının yaşatıldığı mekânların oluşturulmasıdır (Yırık ve Seyitoğlu, 2014: 8).

15 Temmuz darbe girişiminde şehit olanların hatıralarını yaşatmak amacıyla İstanbul’da "15 Temmuz Şehitleri ve Demokrasi Müzesi" kurulması planlanmaktadır (htemlak.haberturk.com, 2016). İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Kadir Topbaş’ın talimatı ile çalışmalara başlatılırken, müze için Kültür AŞ tarafından, İstanbul Valiliği, İstanbul Emniyet Müdürlüğü, siyasi parti başkanlıkları, 1. Ordu Komutanlığı ve Atatürk Havalimanı ile işbirliği yapmak için harekete geçildi. 15 Temmuz Şehitleri ve Demokrasi Müzesi’nde şehit aileleri ve gazilerle yapılacak olan görüşmeler ve röportajın yanı sıra o gece tankları durdurmak için ezilen araçlar, basın mensuplarının zarar gören kamera veya fotoğraf makineleri, darbe girişiminin izlerini taşıyan her türlü materyal da müzede sergilenecek (htemlak.haberturk.com, 2016). Bunun yanı sıra açılacak olan müzede coşkusunu hiç yitirmeden haftalarca tutulan “Demokrasi Nöbetleri”ne ait resimler de yer alacak. İstanbul Büyük Şehir Belediyesi Kültür A.Ş. 15 Temmuz Şehitleri ve Demokrasi Müzesi ile ayrıca, darbe girişimi esnasında ve sonrasında Türk milletinin sergilediği birlik, beraberlik, vatan sevgisi, sorumluluk, dayanışma, fedakârlık gibi duyguları yansıtmayı ve bu duyguların toplumda canlı kalmasına yardımcı olmayı amaçlamaktadır (www.milligazete.com.tr, 2016).

Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi’nde 15 Temmuz darbe girişimi şehitleri anısına “15 Temmuz Demokrasi Parkı ve Demokrasi Şehitler Anıtı” inşası yapılmaktadır. Eski Samsun Büyük Oteli’nin olduğu yerde 20 dönüm civarında bir

alan üzerine yapılan anıt içerisinde çok amaçlı bir salonda bulunacaktır. Parkın içinde bir abide yaparak 15 Temmuz şehitlerinin isimlerini pirinç harfler ile yazılarak kahramanların isimlerinin yaşatılması amaçlanmaktadır (www.haberexen.com, 2016).

15 Temmuz darbe girişiminde çatışmaların en yoğun yaşandığı yerlerden biri olan Saraçhane'de şehit olan 1989 doğumlu Tolga Ecebalın'ın babası, şehit oğlunun hatıralarını her zaman yaşatmak ve her an onun anılarıyla yaşamak için oğlunun Balat'ta yaşadığı evi müze haline getirmiştir (www.iha.com.tr, 2016).

4.5.4. Mekanik Çoğaltma

Mabetleşme sürecinin dördüncü aşaması olan mekanik çoğalma aşamasında, hedefe yönelen ziyaretçilerin gerçeği bulma konusunda en önemli aşama olduğu belirtilmektedir. Bir objenin veya mekânın mekanik çoğaltılması, onun baskı, fotoğraf, model ve resimler şeklinde tekrar yaratılmasıdır. Bu yönüyle değerlendirildiğinde mekanik çoğaltma o dönemdeki gazeteler önemli rol üstlenirken daha sonraki safhalarda romanlar, şiirler, tiyatrolar, resim, heykel, tasvir ve yazılı enstrümanlar aracılığıyla belirginleşmektedir. Modern zamanın en etkili mekanik çoğalma aracı filmlerdir (Alaeddinoğlu ve Aliğaoğlu, 2007: 222). Teknolojinin gelişmesi akıllı telefonların kullanımının artması ve internet ağının genişlemesi de mekanik çoğalmaya örnek olarak gösterilebilir.

15 Temmuz darbe girişimi sonrasında başta Cumhurbaşkanlığı olmak üzere, birçok sözlü ve yazılı medya organı tarafından, 15 Temmuz'da yaşanan olaylar, yaşanan acılar ve kahramanlıklarla ilgili birçok video ve gerçek kesitlerden oluşan ve olayı anlatan kısa filmler yayınlanmıştır. Yayınlanan bu videolarda, köydeki muhtardan, şehirde yaşayan aydınlardan, akademisyenlere kadar, genç- yaşlı, büyük-küçük demeden halkın kenetlenerek, milli birliğin ve beraberliğin sağlanarak, canları pahasına ölümü göze alarak darbecilere karşı kazanılan ibretlik kahramanlık öyküleri de ortaya çıkmıştır. Bunun yanı sıra İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından "15 Temmuz Şehitler Kitabı"nda ise darbe girişimi sırasında hayatını kaybeden 240 şehidin hayat hikâyelerinin yer aldığı ve Türk halkının birlik ve beraberliğini dile getiren metinler yer alacağı bir kitap yazılacağı belirtilmiştir (htemlak.haberturk.com, 2016). Bunun yanı sıra 15 Temmuz ile ilgili birçok o gecede yaşananların anlatıldığı kısa ve uzun videolar şeklinde, çeşitli kuruluşlar tarafından hazırlanan görüntüler

yayımlanmıştır. Halkın gücünün simgesi olarak hatırlanacak olan 15 Temmuz ile ilgili şarkılar, türkülerde yazılmıştır.

4.5.5. Sosyal Çoğalma

Mabetleşme sürecinin beşinci ve son aşaması olan sosyal çoğalma aşaması MacCannell tarafından “ Grupların, şehir veya bölgelerin ünlü bir çekicilikten sonra kendilerini adlandırma olayı” olarak ifade etmektedir (MacCannell, 1976: 45).

Sosyal çoğalmaya örnek olarak Çanakkale 18 Mart Üniversitesi ismi gösterilebilir. Güçlü olan simgesel obje ve olaylar bulunduğu yerde kalmayıp sosyal çevre tarafından çoğaltılarak insanların günlük yaşamlarından bir parça haline gelmektedir. Başka bir ifadeyle savaş alanlarındaki objelerin alan dışında temsil edilmesi ve farklı yerlerde anılması olarak ifade edilmektedir (Yırık ve Seyitoğlu, 2014: 10; Aksakallı vd. , 2016: 8-9).

Sosyal çoğalma olarak 15 Temmuz darbe girişiminin merkezi durumunda olan İstanbul ve Ankara'nın yanı sıra birçok şehirde farklı yerlere 15 Temmuz darbe girişimi ile ilgili isimler verilmiştir. İstanbul birinci köprü olarak da bilinen ve hizmete girdiği 1973 yılından bu yana ismi hiç değişmeyen Boğaziçi Köprüsü'nün 2016 Türkiye askeri darbe girişimi ile köprüde hayatını kaybeden vatandaşların anısına ismi “15 Temmuz Şehitler Köprüsü” olarak değiştirilmiştir.

İstanbul Bayrampaşa ilçe sınırları içerisinde olmasına karşın, Esenler ilçe merkezine çok yakın olması dolayısıyla halk arasında Esenler Otogarı olarak da anılan, İstanbul'un Avrupa yakasında bulunan Büyük İstanbul Otogarı, 2016 Türkiye Askeri Darbe Girişimi sırasında hayatını kaybeden vatandaşların anısına "İstanbul 15 Temmuz Demokrasi Otogarı" olarak değiştirilmiştir. Bunun yanı sıra İstanbul'da 53 durağa 15 Temmuz şehitlerinin isimleri verilmiştir.

Ankara Kızılay Meydanı'nın adı “15 Temmuz Kızılay Milli İrade Meydanı” olarak değiştirilmiştir. Bunun yanı sıra Ankara'da Genelkurmay Kavşağı'nın adı, 15 Temmuz Şehitler Meydanı olarak değiştirilmiştir. Ankara'nın önemli caddelerinden biri olan Tuğgeneral İrfan Baştuğ'un adını taşıyan caddeye 15 Temmuz'da şehit olan Astsubay Ömer Halisdemir'in ismi verilmiştir.

Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından Şehreküstü Meydanı “15 Temmuz Demokrasi Meydanı” olarak değiştirilmiştir. Afyon Kocatepe Üniversitesi

yerleşkesinde bulunan Saat Kulesi'nin bulunduğu alana “15 Temmuz Demokrasi Meydanı” adı verilmiştir. 15 Temmuz’u unutturmamak ve darbe girişimi sonucu şehit olan kişilerin unutulmaması ve anılması için Türkiye’nin birçok ilinde 15 Temmuz ile ilgili birçok yere isimler verilmiştir. Buradaki temel amaç şehitlere saygı duymak, yaşanan olayları unutmamak ve unutturmamak ve gelecek nesillere aktarılması amacıyla verilmiştir. Bunun yanı sıra birçok ilimizde 15 Temmuz ile ilgili projeler bulunmaktadır.

Bir diğer yandan halkın sokağa çıkması ve demokrasi nöbetleri sonucu sosyal medyada paylaşımlarda bulunması ve geniş kitlelere ulaşarak milli birlik ve beraberlik göstergesi olmuştur. En büyük arama motorlarından biri olan Google’da, 15 Temmuz yazıldığında 25 400 000 sonuç çıkmaktadır. Yine 15 Temmuz Şehitleri aratıldığında 1 410 000 sonuç çıkmaktadır. Bunun yanı sıra sosyal medya araçlarından olan Twitter’da “15 Temmuz” etiketi ile 603 228 paylaşım olurken, “15 Temmuz Şehitleri” etiketi ile 653 324 paylaşım gerçekleşmiştir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi İçişleri Komisyonu’nda Ankara’nın Kazan ilçesinin isminin “Kahraman Kazan” olarak değiştirilmesini ve 15 Temmuz’un “Demokrasi ve Şehitler Günü” olarak resmi tatil olmasını da kabul etmiştir (www.birgun.net, 2016).

Niğde Üniversitesi’nin ismi Ömer Halisdemir olarak değiştirilmiştir (www.habertürk.com, 2016).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada MacCannell (1976) tarafından geliştirilen ve beş aşamadan oluşan mabetleşme sürecindeki aşamaları, “15 Temmuz Şehitleri” ni hüzün turizmi kapsamında karşılayıp karşılamadığı ölçülmüştür. 15 Temmuz askeri darbe girişimi Türk tarihinde hem kara bir leke olarak hem de zafer dolu, onurlu kahramanlık öykülerini de içinde bulunduran bir olay olarak kayıtlara geçmiştir. Yaşanan bu sürecin başlangıcından bitimine kadar geçen süre zarfında yaşananların gelecek kuşaklara aktarılması ve tarihten dersler çıkartmak, unutmamak ve unutturmamak adına yapılacak olan çalışmalar, bu konuda yapılacak olan projelerin önemini daha da artırmaktadır.

Mac Cannell tarafından geliştirilen mabetleştirme sürecinde adlandırma aşamasında, “15 Temmuz Şehitleri” özgünlüğü ve çağrışımı nedeniyle konuya uygun olacağından seçilmiştir. Sınırlama ve yükseltme aşamasında, konunun sadece 15 Temmuz sürecinde yaşananlar ve o geceyi anımsatacak her türlü materyaller ile sınırlandırılmıştır. Yükseltme aşamasında yapılan anıtlar en önemli unsurdur. Ülkemizin birçok ilinde 15 Temmuz ile ilgili yapılan anıtlar yaşanan olayın büyüklüğünü ve önemini göstermesi adına oldukça anlamlıdır. Tapınaklaşma aşamasında ise 15 Temmuz ile ilgili anıtların yaşatıldığı mekânlar oluşturulmaktadır. Yapılması planlanan 15 Temmuz Şehitleri ve Demokrasi Müzesi’nde o günü anımsatacak, ezilen araçlara, basın mensuplarının zarar gören kameralarına kadar o gecenin izlerini taşıyan her türlü materyal sergilenerek, ziyaretçilerine yaşatılacaktır. Mekanik çoğalma aşamasında, o geceyi anlatan birçok resim, şiir, şarkı, türkü ve benzeri her türlü görsel ve işitsel materyalle tekrar canlandırılmaktadır. Sosyal çoğalma aşamasında, Niğde Üniversitesi’ne, darbe girişiminin engellenmesinde kilit rol oynayan, bu uğurda şehit olan, 15 Temmuz’un kahramanı ve simgesi olan Ömer Halisdemir’in adının verilmesi, Büyük İstanbul Otogarı’nın adının “İstanbul 15 Temmuz Demokrasi Otogarı” olarak değiştirilmesi, İstanbul Boğaziçi Köprüsü’nün “15 Temmuz Şehitler Köprüsü” olarak değiştirilmesi, Ankara Kızılay Meydanı’nın adının “15 Temmuz Kızılay Milli İrade Meydanı” olarak değiştirilmesi, Ankara Genelkurmay Kavşağı’nın adının “15 Temmuz Şehitler Meydanı” olarak değiştirilmesi gibi ülkemizin birçok yerinde 15 Temmuz ile ilgili isimler verilmiştir.

Sonuç olarak Mac Cannell tarafından geliştirilen mabetleştirme süreci aşamalarından adlandırma, sınırlama ve yükseltme, mekanik çoğaltma ve sosyal çoğaltma aşamalarını tamamlamıştır. Tapınaklaşma aşamasında ise yaşananların maddi kalıntılarının sergileneceği, İstanbul’da yapılan “15 Temmuz Şehitleri ve Demokrasi Müzesi”yi planlanması Türkiye’nin atlattığı büyük badireyi, ödediği bedeli, çektiği acıları, şehitlerimizi ve halkın kahramanlığını unutmamak, unutturmamak, gelecek nesillere aktarılması hususunda olumlu sonuçlar elde edileceği düşünülmektedir. Yapılan bu çalışmada “15 Temmuz Şehitleri ve Demokrasi Müzesi” için öneriler ise;

- Yapılması kararlaştırılan müzede dünyadan örnekler incelenerek hazırlanmalı ve yaşanan olayların ruhunu yansıtacak şekilde kurgulanmalıdır.

- İstanbul'da yapılması planlanan müzede tanklar tarafından ezilen arabalardan, basın mensuplarının zarar gören kameraları ve fotoğraf makinelerine kadar o gecenin izlerini taşıyan her türlü materyal müzede sergileneceği açıklanmıştır. Bunun yanı sıra, 15 Temmuz darbe girişiminde şehit olan kişilere ait resimler kıyafetler ve kişisel eşyalara yer verilmelidir.
- Unutmamak ve saygı göstermek adına gelecek kuşaklara konunun önemi aktarabilmek amacıyla eğitim amaçlı o geceyi anlatan kısa filmler hazırlanmalıdır. 15 Temmuz ve daha sonrasında halkın kenetlenmesi ve tutulan demokrasi nöbetlerinin, ulusal ve uluslararası medyada ki yankıları, o süreç içerisinde yayımlanan gazetelere ve görüntülere de yer verilmelidir.
- Müze ziyaretçilerine o geceyi anlatan ses kayıtlarına yer verilmesi ziyaretçilerin müzeye girdiklerinde o ruhu yaşayabilmelerine imkân sağlayacaktır.
- Yapılacak olan müze, dünyadan örnekler incelenerek, müzenin renginden ışıklandırmalarına kadar, konunun bütünlüğünü sağlayacak şekilde tasarlanmalıdır.
- Yapılacak olan müzeye 15 Temmuz sürecini, ziyaretçilere aktarabilecek kadar konuya hâkim rehberler bulundurulmalıdır. O gece Gazi olan vatandaşlarımıza istihdam sağlanarak, yaşananların önemini daha iyi aktarılabilmesi açısından son derece önemlidir.
- Ayrıca 15 Temmuz sürecinin ulusal ve uluslararası medyadaki yankıları, yaşanan süreçte çıkan haberler, gazete, dergi vb. materyallere yer verilmelidir.
- Müzede, 15 Temmuz sürecini yansıtacak, o geceyi simgeleyen, müze ziyaretçilerinin hatıra olarak alabilecekleri maket, resim vb. şekilde ziyaretçilere sunulabilir. Örnek olarak 15 Temmuz sürecinde halk tarafından "Demokrasi Kamyonu" olarak bilinen Şerife Boz'un kullandığı kırmızı kamyon maket veya anahtarlık şeklinde ziyaretçilere sunulabilir.

Genel anlamda bakıldığında ise sonuç olarak; hüzün turizmi, son yıllarda katılımcıların yoğun olarak ilgi gösterdikleri bir turizm faaliyeti olarak karşımıza çıkmaktadır ve bu alanda ülkeler büyük kazanımlar elde etmektedirler. Bir destinasyonun hüzün turizmi kapsamında turistik amaçlarla sergilenmesiyle ilgili toplumsal olarak tanıklık edilen ölüm alanları için seyahat edilen yerler ve kitle veya

bireysel ölüm alanlarının sergilenmesi ve bu mekânları görmeye yönelik hareketler kapsamında değerlendirilmektedir. Bunun yanı sıra bir hüzün turizmi mekânının olmazsa olmaz koşulu olan ölümü temsil eden maddi kanıtlar ve sembollerin yer alması gerekmektedir. Yapılacak olan “15 Temmuz Şehitleri ve Demokrasi Müzesi” hüzün turizmi özelliklerini taşımaktadır. Ülkemiz hüzün turizmi alanında büyük bir potansiyele sahiptir. Fakat bu konuda gereken önemin verilmemesi, alt yapı ve üst yapı eksikliklerinin bulunması, potansiyelin olduğu hüzün turizmi destinasyonlarının yeterli düzeyde tanıtımının yapılmaması, paket tur programlarında yer verilmemesi hüzün turizminin gelişmesindeki engelleri oluşturmaktadır. Dünyada her geçen gün ziyaretçi sayısı artan hüzün turizmi destinasyonları konunun önemini artırmaktadır. Yapılacak olan düzenlemeler ve iyileştirme çalışmaları ile Ulucanlar Cezaevi, Sinop Cezaevi, Iğdır Soykırım Anıt-Müze’si, Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı, Başkomutan Tarihi Milli Parkı, Sarıkamış gibi tarihi yerler dünyadan örnekler incelenerek turizme kazandırılmalıdır. Yapılan bu çalışmada sonuç olarak, manevi değerlerimizi oluşturan etmenlerden biri olan tarihimize sahip çıkmak ve Türk halkının birlik ve beraberliğini dile getiren kültürel mirasımızı oluşturan değerlerin gelecek nesillere aktarılması açısından ve ileride yapılacak olan çalışmalara katkı sağlayıp yol göstereceği öngörülmektedir.

Yapılan bu çalışma neticesinde hüzün turizmi kapsamında ülkemizde bulunan potansiyeli değerlendirmek ve bu konuda elde edilebilecek olan kazanımları artırabilmek amacıyla sunulan öneriler;

- Hüzün turizmi kavramı ülkemizde yeni olmakla birlikte bilinirliğinin az olması nedeniyle tanıtım çalışmaları yapılmalıdır.Hüzün turizmi destinasyonları, müzeleri, anıtları, etkinlikleri çeşitli görsel ve işitsel medya aracılığı ile tanıtımları yapılmalıdır.
- Hüzün turizmi mevsimsellik özelliği olmadığından, turizm faaliyetlerini tüm yıla yayma konusunda üzerinde durulması gerekmektedir.
- Hüzün turizmi kapsamında markalaştırılabilecek olan yerleri belirleyerek yeniden değerlendirme kapsamına alınmalı ve ziyarete açılmalıdır.Hüzün turizmi kapsamında değerlendirilebilecek olan destinasyonlar, hüzün turizmi adı altında anılması sağlanmalıdır.

- Ülkemizin hüzün turizmi potansiyeli yüksek olup, hüzün turizmi haritası çıkartılmalı ve Hedef 2023 Stratejileri'nde değerlendirilmelidir.
- Seyahat acentaları bilgilendirilmeli ve hüzün turizmi adı altında turlar düzenlenmelidir.
- Hüzün turizmi destinasyonları hakkında rehberler yetiştirilmeli ve bilgilendirilmelidir.
- Hüzün turizmi potansiyeli olan yerlerin alt yapı ve üst yapı eksikleri giderilmeli, paket turlara eklenmeli ve içinde bulunduğu şehir tanıtımlarına eklenmelidir.
- Hüzün turizmi adı altında dünyada marka olan destinasyonlar incelenmeli ve ülkemizde potansiyeli olan yerleri değerlendirirken örnek alınmalıdır.
- Hüzün turizmi destinasyonunun bulunduğu yerdeki diğer turizm aktiviteleri ile entegre edilerek çekiciliğin artması sağlanmalıdır.
- Potansiyeli olan hüzün turizmi destinasyonları ve mevcut olanların iyileştirilmesi, daha etkin biçimde kullanılması için ilgili kurum ve kuruluşların gerekli teşvik ve kolaylıkları sağlaması gerekli görülmektedir.
- Hüzün turizmi pazarının araştırılması ve tanımlanması, bu konuda yapılacak olan yatırımlara fikir konusunda örnek olarak olumlu yönde katkı sağlayacaktır.
- Hüzün turizmi kavramsal olarak tanımlanmalı ve hüzün turizmi destinasyonları hakkında Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın ilgili web sitelerinde yer verilerek, bilgi ve erişimi daha geniş kitlelere ulaşılması sağlanmalıdır.
- Hüzün turizmi kapsamında değerlendirilecek yerler hakkında yabancı dillerde tanıtım amaçlı broşür, internet sitesi farkındalığın oluşmasına katkı sağlayacaktır.
- Hüzün turizmi potansiyeli olan yerler yapılacak olan kamu- özel sektör işbirliği ile kısa zamanda büyük ilerlemeler kaydedilmesi konusunda önemlidir.

KAYNAKÇA

- Acır, Erdem (2010). *Türkiye’de Gençlik Turizmi Potansiyelinin Geliştirilmesi ve Çözüm Önerileri*, Uzmanlık Tezi, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Ahipaşaoğlu, Suavi H. ve Arıkan, İrfan (2003). *Seyahat İşletmeleri Yönetimi ve Ulaştırma Sistemleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Akat, Ömer (1997). *Pazarlama Ağırlıklı Turizm İşletmeciliği*. Bursa: Gazi Yayınları.
- Akat, Ömer (2000). *Pazarlama Ağırlıklı Turizm İşletmeciliği*. Bursa: Ekin Kitabevi.
- Akat, Ömer (2008). *Pazarlama Ağırlıklı Turizm İşletmeciliği* (4.Baskı). Bursa: Ekin Basın Yayım Dağıtım.
- Akova, İsmet (1995). *Akarsu Turizmi*, Türk Coğrafya Dergisi, 30, 393-407.
- Aksakallı, Zühal, Selçuk, Gökalp N. ve Işık, Cem (7-9 Nisan 2016). *Nenehatun Tarihi Milli Parkının Hüznün Turizmi ve Mabetleşme Yönünden Değerlendirilmesi* (Bildiri). I. Ulusal Alternatif Turizm Kongresi, Erzincan.
- Aktepe, Cemalettin (2013). *Sağlık Turizminde Yeni Fırsatlar ve Türkiye’de Yerleşik Sağlık İşletmelerinin Pazarlama Çabaları*, İşletme Araştırmaları Dergisi, 5(1), 170-188.
- Alaeddinoğlu, Faruk ve Aliagaoglu, Alpaslan (2007). *Savaş Alanları Turizmine Tipik Bir Örnek: Büyük Taarruz ve Başkomutan Tarihi Milli Parkı*, Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 18 (2), 215-225.
- Albayrak, Aslı (2013). *Alternatif Turizm*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Alexandra, Drule M, Alexandru, Chiş ve Larisa, Tomoaie (2014). *Dark Tourism, Romania And Dracula. The Perceptions Of Potential American Tourists*. The Annals Of The University Of Oradea, Economic Sciences Tom, 23(1), 309-319.
- Aliagaoglu, Alpaslan (2008). *Savaş Alanları Turizmi İçin Tipik Bir Yer: Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı*, Milli Folklor Dergisi, 20(78). 88-104.
- Aliagaoglu, Alpaslan (2004). *Sosyo-Kültürel Miras Turizmi ve Türkiye’den Örnekler*, Coğrafi Bilimler Dergisi 2 (2): 55-70.
- Aliagaoglu, Alpaslan. ve Narlı, Mehmet (2012). *Edebî Miras Turizmi ve Türkiye’de Edebî Mekânlar*, Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi, Kış(60), 1-18.

- Altaylı, Fatih (Mart 2015). Amerika'yı Dize Getiren Tüneller Cu-Chi, Haber Türk. <http://www.haberturk.com/yazarlar/fatih-altayli/1054903-amerikayi-dize-getiren-tuneller-cu-chi>, Erişim Tarihi, 10.10.2016.
- Arslan, E. (2015). *Antalya'nın Ekoturizm Açısından Değerlendirilmesi*, I. Avrasya Uluslararası Turizm Kongresi Güncel Konular, Eğilimler ve Göstergeler, Konya, 138-146.
- Arslan, Kahraman (2008). *Türkiye'de Kongre Turizmini Geliştirme İmkânları*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları.
- Atay, Lütfi ve Yeşildağ, Barış (2010). *Savaş Alanları Turizmi*, Aksaray Üniversitesi İİBF Dergisi, 2(2): 65-72.
- Avcı, Meral (2005). *Çeşitlilik ve Endemizm Açısından Türkiye'nin Bitki Örtüsü*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü, Coğrafya Dergisi, 13, 27-55.
- Avcıkurt, Cevdet (2009). *Turizm Sosyolojisi (3.Baskı)*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Avcıkurt, Cevdet (2015). *Turizm Sosyolojisi Genel Yapısal Yaklaşım (4. Baskı)*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Bahar, Ozan ve Kozak, Metin (2012). *Turizm ve Rekabet*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Balıkçı, G. (2002). *Kavran'da Yaylacılığın Dünü ve Bugünü ve Vartivor Şenlikleri*, Türkiye Dağları I. Ulusal Sempozyumu 25-27 Haziran, Ilgaz. 236-240.
- Baranaydın, Doğu (2016). *Turistik Ürün Çeşitlendirmesi Kapsamında Karanlık Turizm: Yerel Turistlere Yönelik Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi. TC Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Bayazıt, Ateş H. (2008). *Turizm Pazarlamasında Tüketici Satın Alma Süreci ve Karşılaşılan Sorunlar*, Kastamonu Eğitim Dergisi, 16 (1), 31-48.
- Bayer, Zekai M. (1992). *Turizme Giriş*. İstanbul: İşletme Fakültesi Yayınları.
- Baykan, Saadet (2012). *Alternatif Turizm Kaynaklarından Golf Turizmi ve Kongre Turizmi; Ülkemize Ekonomik Katkıları Açısından Karşılaştırılması: Antalya Örneği*, Uzmanlık Tezi, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Antalya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Antalya.
- Baytok, Ahmet (1998). *Türkiye'de Turistik Ürün Çeşitlendirme Stratejisi Kapsamında Kongre Turizminin Geliştirilmesi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Bektaş, Çetin (1995). *Turizmde Kıyı Betonlaşmasına Bir Alternatif: Yat Turizmi*, Ekoloji Çevre Dergisi, 15, 30-33.
- Bigley, James D., Lee, Choong-Ki, Chon, Jinhyung, Yoon, Yooshik (2010). *Motivations for War-related Tourism: A Case of DMZ Visitors in Korea*, Tourism Geographies, Vol. 12, No. 3, 371–394.
- Blom, Thomas (2000). *Morbid Tourism - A Postmodern Market Niche With An Example From Althorp*, Norwegian Journal Of Geography, 54(1): 29-36.
- Bozkuş, Fatoş (Eylül 2012). Türkiye’de Eğitim Turizmi Gelişiyor. <http://www.myfikirler.org/turkiyede-egitim-turizmi-gelisiyor.html>, Erişim Tarihi: 27.06.2016.
- Brotherton, Bob ve Himmetoğlu, Bülent (1997). *Beyond Destinations- Special Interest Tourism And Hospitality Research*, Anatolia: An International Journal Of Tourism And Hospitality Research, 8 (3), 11-30.
- Cohen, Erik H. (2011). *Educational Dark Tourism At An In Populo Site The Holocaust Museum Jerusalem*, Annals Of Tourism Research, 38, 193-209. <https://tr.scribd.com/document/55163358/Educational-Dark-Tourism-at-an-in-populo-site-the-holocaust-museum-in-jerusalem>, Erişim Tarihi, 13.10.2016.
- Çakır, Pembegül (1999). *Türkiye’nin Turizm Gelirlerinin Ödemeler Dengesine Katkısının Analizi*. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Çetin, Gürel (2008). *Dünya’da Golf Turizmi ve Türkiye’de Golf Turizmi Potansiyelinin Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çolakoğlu, Osman E. (2002). *Alternatif Bir Yatırım Alanı: Kurvaziyer Turizmi*, II. Turizm Şurası Bildirileri, Turizm Bakanlığı Yayını, I. Cilt 12-14 Nisan Ankara.
- Çuhadar, Murat (2013). *Türkiye’de Golf Turizminin Gelişimi ve Golf Turizmi Tahminleri: Belek Bölgesine Yönelik Bir Çalışma*, International Journal Of Human Sciences, 10(1). 1620-1639.
- Dale, Crispin. ve Robinson, Neil (2011). *Dark Tourism*. (Editors: Peter Robinson, Sine Heitmann, Peter Dieke), Research Themes For Tourism, USA, 205-218.
- Dann, Graham M. S. (1998). *The Dark Side Of Tourism*, *Etudes Et Rapports Centre International De Recherches Et d’Etudes Touristiques*, Aix-en-Provence, L(14): 1-31.

- Dann, Graham M. S. ve Seaton, A. V. (2001). *Slavery, Contested Heritage And Thanatourism*, International Journal Of Hospitality&Tourism Administration, 2(3-4): 1-29.
- Dilsiz, Beril (2012). Eno/ Wine/ Şarap Turizmi, <http://kariyer.turizm gazetesi.com/articles/article.aspx?id=51064>, Erişim Tarihi: 27.06.2016.
- Dinçer, Zeki M. (1993). *Turizm Ekonomisi ve Türkiye Ekonomisinde Turizm*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Douglas, Norman, Douglas Ngaire ve Derrett, Ros (2001). *Special Interest Tourism*, Milton: Wiley Publisher.
- Duran, Erol. (2010), *Sürdürülebilir Turistik Ürün Olarak Türkmen Kültürü: Çanakkale Örneği*, 11. Ulusal Turizm Kongresi, 180-193.
- Ege, Zehra (2014). Türkiye’de Turistik Ürün Çeşitlendirme Politikası. (Editör; Alp Timur). *Turistik Ürün Politikası*. Ankara: Detay Yayıncılık, 359-379.
- Emiroğlu, Mecdi (1997). *Bolu’da Yaylalar ve Yayıncılık*. Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları.
- Erdem, Babür (2014). *Kuş Gözlemciliği*, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Biyoloji Bölümü, <http://users.metu.edu.tr/e165381/docs/Birds%20&%20bird%20identification.pdf>, Erişim Tarihi: 19.06.2016.
- Erem, Ozan (2009). *Turistik Ürün Çeşitlendirilmesi Kapsamında Futbol Turizmi Antalya-Belek Örneği*, Uzmanlık Tezi, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü. <http://aregem.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/31061,ozan-erempdf.pdf?0>, Erişim Tarihi, 20.10.2016.
- Ersoy, Ali (2016). Alcatraz Hapishanesi ve Aşılmaz Duvarları Ardında Yaşananlar <http://www.bilgiustam.com/alcatraz-hapishanesi-ve-asilmaz-duvarlari-ardinda-yasananlar/>. Erişim Tarihi: 11.09.2016.
- Foley, Malcolm ve Lennon, John (1996). *JFK And Dark Tourism: A Fascination With Assassination*, International Journal Of Heritage Studies, 2(4), 198-211. <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13527259608722175>, Erişim Tarihi, 10.10.2016.
- Garda, Betül (2011). *Macera Turizmi Pazarına Genel Bir Bakış*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu Dergisi, 14 (1-2), 189-200.

- Garda, Betül. (2014). *Macera Turizmi Pazarlaması*. Konya: Çizgi Kitap Evi. 1.Ulusal Karasu Türkiye Turizmi Kongresi 7–8 Eylül 2007, Ankara: Detay Yayıncılık 839-851.
- Getz, Donald ve Brown, Graham (2006). *Critical Success Factors for Wine Tourism Regions: A Demand Analysis*, *Tourism Management*, (16), 146 - 158.
- Golf Turizm Raporu (2010). [https://www.google.com.tr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwigtYzE07HNAhWGVxQKHS4XBFYQFgghMAE&url=http%3A%2F%2Fwww.ttyd.org.tr%2Fuserfiles%2FMix%2Ffile%2FGOLF%2520TURizMi%2520\(3\)%2520\(1\).doc&usg=AFQjCNGAVc4U6qAPa3fj22htGMT-SQd5Pw&bvm=bv.124817099,d.bGg](https://www.google.com.tr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwigtYzE07HNAhWGVxQKHS4XBFYQFgghMAE&url=http%3A%2F%2Fwww.ttyd.org.tr%2Fuserfiles%2FMix%2Ffile%2FGOLF%2520TURizMi%2520(3)%2520(1).doc&usg=AFQjCNGAVc4U6qAPa3fj22htGMT-SQd5Pw&bvm=bv.124817099,d.bGg), Erişim Tarihi: 18.06.2016.
- Golf Turizmi Sektör Raporu (Şubat 2011). Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı. <http://baka.org.tr/uploads/1303486414GOLF-KATALOG--TURKCE-SON.pdf>, Erişim Tarihi: 10.09.2016.
- Gürsoy, Deniz (2004). *İnceliklerin Kadehindeki Şarap*. İstanbul: Oğlak Yayıncılık ve Reklamcılık Ltd. Şti.
- Halis, Muhsin (2009). Temel İşletmecilik Kavramları ve Turizm. (Editörler: Şehnaz Demirkol, Burhanettin Zengin). *Turizm İşletmeleri* (2.Baskı). İstanbul: Değişim Yayınları. 19-44.
- Hazar, Atilla (2010). *Genel Turizm*. Ankara: Nobel Yayın ve Dağıtım.
- İncekara, Ahmet. (1998). *Doğu Anadolu'da Kış Turizmi ve Gelişme Olanakları*. İstanbul: İTO Yayınları.
- Horoz, Murat (Ekim 2016). 15 Temmuz şehidinin evi müze oldu, İhlas Haber Ajansı, <http://www.ihb.com.tr/haber-15-temmuz-sehidinin-evi-muze-oldu-596308/>, Erişim Tarihi: 28.10.2016.
- İstikbal, Cahit (2006). *Dünyada ve Türkiye'de Kurvaziyer Turizmi*, *Denizcilik Dergisi*, (27), Temmuz-Ağustos. <http://www.denizgazete.com/yazarlar/cahit-istikbal/dunyada-ve-turkiyede-krvaziyer-turizmi/100121/>, Erişim Tarihi: 26.11.2016.
- Kama, Selin ve Kozak, Meryem A. (2016). *Dark (Hüzün) Turizmi Mekânı Olarak Çanakkale*, VIII. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi, 28 Nisan- 1

- Mayıs. Nevşehir http://bildiri.anadolu.edu.tr/papers/bildirimakale/11081_b300f19.pdf, Erişim Tarihi: 26.11.2016.
- Kanbur, Evrim (Mayıs 2016). Cu Chi Tünelleri, <http://whiletravelling.com/tr/cu-chi-tunelleri/>, Erişim Tarihi: 10.10.2016.
- Kang, Eung J., Scott, Noel, Lee, Timothy J. ve Ballantyne, Roy (2011). *Benefits Of Visiting A Dark Tourism Site: The Case Of The Jeju April 3rd Peace Park, Korea*, Tourism Management, 1-9.
- Kaya, Kemal (2012). *Hüzünlü Bir Geçmiş “Ölüm Tarlaları”*. <https://yoldaolmak.com/huzunlu-bir-gecmis-olum-tarlalari-killing-fields.html>, Erişim Tarihi: 9.08.2016.
- Kaya, Ozan (2006). *Ölüm Turizmi: Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı'nı Ziyaret Eden Turistlerin Ziyaret Motivasyonlarını Anlamaya Yönelik Bir Araştırma ve Sonuçları*. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, Çanakkale.
- Kaya, Yusuf, Aksakal, Özkan (2005) *Endemik Bitkilerin Dünya ve Türkiye'deki Dağılımı*, Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi, 7 (1), 87-88.
- Kılıç, Burhan ve Akyurt, Hande (2011). *Destinasyon İmajı Oluşturmada Hüzün Turizmi: Afyonkarahisar ve Başkomutan Tarihi Milli Parkı*. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10(1): 209-232.
- Kılıç, Burhan ve Kurnaz, Alper (2010). *Alternatif Turizm ve Ürün Çeşitliliği Oluşturmada Ekolojik Çiftlikler: Pastoral Vadi Örneği*, İşletme Araştırmaları Dergisi, 2(4): 39-56.
- Kılıç, Burhan ve Sop, Serhat A. (2011). *Hüzün Turizmi, Katarsis ve Alternatif Katarsistik Bir Destinasyon Örneği Olarak San Jose Madeni*, Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi, Yıl 8, (3), 6-22.
- Kılıç, Haluk (31 Ağustos 2013). Kumar Turizmi, <http://hotelieristanbul.blogspot.com.tr/2013/08/kumar-turizmi.html>, Erişim Tarihi: 30.06.2016.
- Kızılırmak, İsmail (2006) *Yayla Turizmi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kiper, T. ve Yılmaz, E. (2008). *Şarköy-Kumbağ Arasında Kırsal Kalkınmayı Destekleyici Turizmin Olabilirliği ve Yerel Halkın Rolü*. Tekirdağ Ziraat Fakültesi

- Dergisi, 5(2), 159-168. http://bhi.nku.edu.tr/basinyonetim/resim/images/edito_rresimleri/522/files/t9.pdf, Erişim Tarihi, 25.11.2016.
- Kongre Turizmi Sektör Raporu (Eylül 2012). Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı. <https://www.baka.org.tr/uploads/1349952305BAKA-KONGRE-TURIZMi-SEKTOR-RAPORU-11EYLUL.pdf>, Erişim Tarihi: 26.11.2016.
- Korkmaz, Sezer ve Şahbaz, Pars (2001). *Türkiye’de Kültürel Amaçlı Seyahat Eden Yabancı Turistlerin Kültürel Değerleri Algılama Düzeyleri ve Satın Alma Alışkanlıklarını Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma*, DAÜ Turizm Araştırmaları Dergisi, 2 (2), 13-41.
- Kozak, Meryem A. (2006). *Turizmde Etik*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kozak, Meryem A. ve Bahçe, Sadık. (2009). *Özel İlgi Turizmi*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kozak, Meryem A. ve Güçlü, Hatice N. (2006). *Turizmde Etik*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kozak, Nazmi, Kozak, Meryem A. ve Kozak, Metin (2010). *Genel Turizm* (9. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kozak, Nazmi, Kozak, Meryem A. ve Kozak, Metin (2014). *Genel Turizm İlkeler ve Kavramlar*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kurnaz, Hande A., Çeken, Hüseyin ve Kılıç, Burhan (2013). *Hüzün Turizmi Katılımcılarının Seyahat Motivasyonlarının Belirlenmesi*, İşletme Araştırmaları Dergisi, 5(2), 57-73.
- Kuşadası Turizm Analizi Raporu (2012), <http://www.kuto.org.tr/img/kuto/raporlar/15.pdf>, Erişim Tarihi: 26.11.2016.
- Küçükaslan, Nazife (2007). *Özel İlgi Turizmi*, Bursa: Ekin Yayınevi.
- Lennon, John J. ve Foley, Malcolm (1999). *Interpretation Of The Unimaginable: The U.S. Holocaust Memorial Museum*, Washington, D.C. And Dark Tourism, Journal Of Travel Research, 1: 38-46.
- Lennon, John ve Foley, Malcolm (2000). *Dark Tourism*. London: Thomson.
- Maviş, Feri ve Akoğlan, Meryem (2002). *Genel Turizm Bilgisi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi AÖF Yayınları.
- Mısırlı, İrfan (2008). *Seyahat Acentacılığı ve Tur Operatörlüğü*. Ankara: Detay Yayıncılık.

- Olalı, Hasan (1982). *Turizm Politikası ve Planlaması*. İzmir: Ege Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayınları.
- Oral, Saime (1992). *Türkiye’de Gençlik Turizmi ve Geliştirilmesi*. Turizm Bakanlığı Gençlik Turizmi Konferans- Workshop (14-16 Mayıs 1992), 125-134.
- Öğüt, Adem, Güleş, Kürşat H. ve Çetinkaya, Şükrü A. (2003). *Bilişim Teknolojileri Işığında Turizm İşletmelerinde Yönetim Enformatik Bir Bakış* (1. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Önen, Oğuzhan M. (1994). *Golf Turizmi*, Uzmanlık Tezi, Türkiye Kalkınma Bankası Proje Değerlendirme Turizm Müdürlüğü, Ankara.
- Özçelik, Handan (2012). *Gelibolu- Waterloo Karşılaştırılması Yoluyla Türkiye’de Keder Turizmi Potansiyeli Analizi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Özdoğan, Osman N. (2014). *Sürdürülebilir Turizm ve Kültürel Miras*. (Editör: Metin Kozak). *Sürdürülebilir Turizm Kavramlar Uygulamalar*. Ankara, Detay Yayıncılık, 45-60.
- Özkan, Esin, Curkan, Samet C. ve Sarak, Engin C. (2014). *Alaçatı Ot Festivalinin Yerel Halk Üzerine Etkilerinin Değerlendirilmesi*, 9th International Conference: New Perspectives In Tourism and Hospitality (25-27 Eylül 2014), 920- 931.
- Özsarı, Salih H. ve Karatana, Özlem (2013). *Sağlık Turizmi Açısından Türkiye’nin Durumu*, Kartal Eğitim ve Araştırma Hastanesi Tıp Dergisi 24(2), 136-144.
- Özşahin, Emre ve Kaymaz, Kıvanç Ç. (2014). *Amik Ovası’nın Tarım (Agro) Turizmi Potansiyelinin Coğrafi Yaklaşımla İncelenmesi*, Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, Cilt 25, Sayı 2, Güz: 241 – 257.
- Öztaş, Kadir (2002). *Turizm Ekonomisi Genel Turizm Bilgisi*. Ankara: Nobel Yayın Evi.
- Öztaş, Kadir ve Karabulut, Tahsin (2006). *Turizm Ekonomisi Genel Turizm Bilgisi*. Ankara: Nobel Yayın Evi.
- Parla, Sümeyra (2012). 2016’da Açılacak Uzay Otelinin İlk Rezervasyonu Benden. <http://www.turizmguncel.com/makale/2016da-acilacak-uzay-otelinin-ilk-rezervasyonu-benden--m811.html>, Erişim Tarihi: 30.06.2016.
- Roney, Akış S. (2011). *Turizm Bir Sistemin Analizi*. Ankara: Detay Yayıncılık.

- Sağlık Bakanlığı (2016), *Termal Bölgeler*, Sağlık Turizm Daire Başkanlığı, <http://www.saglikturizmi.gov.tr>, Erişim Tarihi: 19.10.2016.
- Seaton, A. (1996). *Guided By The Dark: From Thanatopsis To Thanatourism*, *International Journal Of Heritage Studies*, 2(4): 234-244. <http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/13527259608722178>, Erişim Tarihi, 20.10.2016.
- Seaton, A. V. (1999). *War And Thanatourism: Waterloo, 1815- 1914*. *Annals Of Tourism Research*, 26 (1), 130- 158.
- Sezer, Bahadır (2006). *Bir Turizm Ürünü Olarak Şarap Kültürünün Bozcaada Turizmine Etkileri*, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Sezgin, Oğuz (Şubat 2014). The Human Body Exhibition İnsan Vücuduna Çarpıcı Yolculuk Sergisi Yeniden Türkiye’de. <http://www.gercekbilim.com/body-worlds-insan-vucuduna-carpici-yolculuk-yeniden-turkiyede/>, Erişim Tarihi: 15.09.2016.
- Sharpley, Richard (2009). Shedding Light on Dark Tourism: An Introduction (Editors: Richard Sharpley ve Philip Stone), *The Darker Side Of Travel*. Aspects of Tourism Series. United Kingdom: Channel View Publications, 3-23.
- Smith, Nell ve Croy, Glen W. (2005). Presentation Of Dark Tourism: Te Wairoa, The Buried Village. (Editors: C. Ryan, S. J. Page ve M. Aicken). *Taking Tourism To The Limits: Issues, Concepts And Managerial Perspectives*. Elsevier, 199-215. https://www.researchgate.net/publication/265672210_Presentation_of_Dark_Tourism_Te_Wairoa_The_Buried_Village, Erişim Tarihi, 23.09.2016.
- Somuncu, Mehmet (2005) *Aladağlar Yayıncılık ve Dağ Göçebeliği Konusunda Bir Araştırma*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Sop, Serhat A. (2015). *Felakete Seyahat “Hüzün Turizmi”* <https://serhatademsop.wordpress.com/2015/03/17/felakete-seyahat-huzun-turizmi/>, Erişim Tarihi: 17.08.2016.
- Stone, Philip R. (2006). *A Dark Tourism Spectrum: Towards A Typology Of Death And Macabre Related Tourist Sites-Attractions And Exhibitions*, *Tourism*, 54(2): 145-162.

- Stone, Philip R. (2006). *A Dark Tourism Spectrum: Towards A Typology Of Death And Macabre Related Tourist Sites-Attractions And Exhibitions*, *Tourism*, 54(2), 145-160.
- Stone, Philip ve Sharpley, Richard (2008). *Consuming Dark Tourism: A Thanatological Perspective*. *Annals Of Tourism Research*, Vol 35(2), 574-595.
- Şafak, İsmail (2003). *Türkiye'deki Av Turizmi Uygulamalarının Özel Avlak İşletmelerine Etkileri*, Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi Seri: A, 2, 133-148.
- Şar, Duygu ve Çelik, Bilgehan (2016). Bran Kalesi- Transilvanya, (Romanya). <http://www.bizevdeyokuz.com/transilvanya-bran-kalesi>, Erişim Tarihi: 10.10.2016.
- Şekercioğlu, Çağan, H. (2002). *Kuş Gözlemciliğinin İnsanlar ve Kuşlar İçin Önemi*. Stanford Üniversitesi, Biyoloji Bilimleri Bölümü, Koruma Biyolojisi Merkezi, Stanford, CA, 94305-5020 ABD, <http://web.stanford.edu/~cagan/TurkceKusculuk.pdf>, Erişim Tarihi: 07.08.2016.
- Şenoğlu, Ertuğrul (1992). *Gençlik Turizminin Doğası, Kavramsal Çerçeve*. Gençlik Turizmi Konferans- Workshop 14-16 Mayıs. Ankara: Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü. 35-42.
- T.C. Kalkınma Bakanlığı (2015). *Yükseköğretimin Uluslararasılaşması Çerçevesinde Türk Üniversitelerinin Uluslararası Öğrenciler İçin Çekim Merkezi Haline Getirilmesi Araştırma Projesi Raporu*, Kalkınma Araştırmaları Merkezi. http://kam.kalkinma.gov.tr/wp-content/uploads/2015/03/Uluslararası_Ogrenci_Projesi_Sonuc_Raporu_21-11-2014.pdf, Erişim Tarihi: 20.11.2016.
- Tanrısevdi, Abdullah ve Çavuş, Şenol. (2003), *Özel ilgi Turizmi ve Özel İlgi Turizmi Kapsamında Kuşadası ve Çevresinde Var olan Potansiyel Kaynaklar Üzerine Kuramsal Bir İnceleme*, *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*, Sayı:14, No:1, (s. 9-21), Ankara: Detay Anatolia Akademik Yayıncılık.
- Tarlow, Peter E. (2005). *Dark Tourism -The Appealing Dark Side Of Tourism And More*. (Editor: Marina Novelli). *Niche Tourism- Contemporary Issues, Trends And Cases*. (pp.47-59). Oxford: Elsevier Butterworth-Heinemann, 47-59.

- Taş, İlkay ve Koç, Erdoğan (2014). *Thana Tourism: New Product Development In The Turkish Tourism Market*, 25-27 September, , Burhaniye, Turkey 9TH International Conference: New Perspectives in Tourism and Hospitality, 61-73.
- Teftiş Kurulu Başkanlığı (2007). Ankara <http://www.cografyamvehayat.com/endemikbitkiler/biyolojik-varliklarimiz.pdf>, Erişim Tarihi: 24.01.2016.
- Temür, Hayri (Aralık 2010). Eğitim Turizmi. <http://www.dunya.com/yorum-inceleme/egitim-turizmi-107735h.htm>, Erişim Tarihi: 27.06.2016.
- Toskay, Tunca (1989). *Turizm, Turizm Olayına Genel Yaklaşım*. İstanbul: Der Yayınları.
- Tosun, Cevat ve Şahin, Zeki Ş. (2006). *Gelişen ve Değişen Eğilim: Ekoturizm*. II. Balıkesir Ulusal Turizm Kongresi. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Yayınları, 89-102.
- Tosun, F. ve Altın, M. (1986). *Çayır, Mera, Yayla Kültürü ve Bunlardan Faydalanma Yöntemleri*. Samsun: Samsun 19 Mayıs Üniversitesi Yayınları.
- Tunç, Azize H. ve Saç, Firuzan (1998). *Genel Turizm Gelişimi ve Geleceği*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- TUROB, (2013). UNWTO, Birleşmiş Milletler Turizm Örgütü, *Alışveriş Turizmi Sektör Raporu*, <http://www.turob.com/Resources/doc/al%C4%B1%C5%9Fveri%C5%9F%20turizmi.pdf>, Erişim Tarihi: 27.06.2016.
- TURSAB (2013). Türkiye Kongre Turizmi Raporu, http://www.tursab.org.tr/dosya/12188/tursab-kongre-turizmi-raporu_12188_5546141.pdf, Erişim Tarihi: 26.06.2016.
- TURSAB (2015). Tursab Gençlik Turizmi 2015 Raporu, http://www.tursab.org.tr/dosya/12191/tursab-genclik-turizmi-2015raporu117755463808_12191_560578.pdf, Erişim Tarihi: 26.06.2016.
- TÜRSAB (2016).Türkiye Kurvaziyer Turizmi Raporu. http://www.tursab.org.tr/dosya/12193/tursab-krvaziyer-turizmiraporu107153521118_12193_5644498.pdf, Erişim Tarihi: 05.06.2016.
- TÜRSAB Doğa ve Macera Turizmi Raporu. http://www.tursab.org.tr/dosya/12897/tursabdogamaceraturizmi128955073669_12897_5119416.pdf, Erişim Tarihi: 27.06.2016.

- Türk Dil Kurumu, 2016. Güncel Türkçe Sözlük, <http://tdk.gov.tr>, Erişim Tarihi: 20.10.2016.
- Türkdoğan, Emre (2010). *Türkiye'nin Geliştirilebilir Bölgesel Kış Turizmi Potansiyeli: Avrupa'nın Bölgesel Kış Turizmi Merkezleri İle Türkiye'nin Bölgesel Kış Turizmi Potansiyelinin Karşılaştırılması*, Uzmanlık Tezi, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Tanıtma Genel Müdürlüğü, Ankara. <http://aregem.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/31127,emre-turkdogdu-uzmanlik-tezipdf.pdf?0>, Erişim Tarihi: 25.11.2016.
- Türksoy, Adnan ve Yürük, Esin Ö. (2008). Botanik Turizm. (Editörler: Necdet Hacıoğlu ve Cevdet Avcıkurt). *Turistik Ürün Çeşitlendirmesi*. (1. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- TÜRSAB (2013). Sağlık Turizm Raporu. http://www.tursab.org.tr/dosya/12186/saglikturizmiraporu_12186_5485299.pdf, Erişim Tarihi: 20.11.2016.
- Tütüncü, Özkan (2008). *Seks Turizmi: Bangkok Üzerine Bir Gözlem*, Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, Cilt 19, Sayı 2, Güz: 203-206. http://www.anatoliajournal.com/atad/depo/dergiler/Cilt19_Sayi2_Yil2008_1304877420.pdf, Erişim Tarihi: 20.11.2016.
- Uluçecen, Tolgahan (2011). *Özel İlgi Turizmi: Kapsamı Çeşitleri ve Türkiye'de Uygulanabilirliği*. Uzmanlık Tezi. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Koordinasyon Dairesi Başkanlığı, Ankara.
- Usta, Öcal (2008). *Turizm Genel ve Yapısal Yaklaşım*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Ünüsan, Çağatay ve Sezgin, Mete (2004). *Turizm Pazarlaması*. Konya: Atlas Kitabevi.
- Var, Mustafa (1987). *Doğu Karadeniz Yaylalarının Turistik ve Rekreasyonel Yönden Değerlendirilmesi*, Turizm Yıllığı 1988- 1989, Ankara: Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. Yayınları, 150-154.
- Varol, Fatih (2015). *Hüzün Turizminin Türkiye'de Var Olan Potansiyeli Üzerine Kuramsal Bir Araştırma*. I. Eurasia International Tourism Congress: Current Issues, Trends and Indicators. Konya. Vol III. 147-160.
- Watson, Leon (Kasım 2013). Althorp Hosue. <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2486040/Earl-Spencer-rents-Dianas-ancestral-family-home-Althorp-estate-25-000-night-groups-50.html>, Erişim Tarihi: 15.09.2016.

- Wight, Craig A. (2006). *Philosophical And Methodological Praxes In Dark Tourism: Controversy, Contention And The Evolving Paradigm*, Journal Of Vacation Marketing, 12(2): 119-129.
- Wilson, Jacqueline Z. (2004). *Dark Tourism And The Celebrity Prisoner: Front And Back Regions In Representations Of An Australian Historical Prison*, Journal Of Australian Studies, 28(82), 1-13. <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/14443050409387951>, Erişim Tarihi, 09.09.2016.
- Xie, Yichun, Ward, Robert, Fang, Chuanglin ve Qiao, Biao (2007). *The urban system in West China: A case study along the mid-section of the ancient Silk Road – He-Xi Corridor*, Elsevier, 24(1), 60-73. <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0264275106001065>, Erişim Tarihi: 18.09.2016.
- Yale, Pat (1991). *From Tourist attractions to Heritage Tourism*. ELM Publications, Huntingdon.
- Yarcan, Şükrü (1994). *Turizm Endüstrisinin Yapısı*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Yaşankul, Batıkan (Ağustos 2012). 2023'e Doğru Türk Turizmini Çeşitlendirme Çalışmaları Yeni Bir Sentez: Alışveriş Turizmi. <https://batikanyasankul.wordpress.com/tag/alisveris-turizmi/>, Erişim Tarihi: 27.06.2016.
- Yıldız, Emre Ö. (2009). *Türkiye'de Şarap Turizmi: Çeşme Örneğinde Ürün Geliştirme Modeli*, Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Yıldız, Zafer, Yıldız, Savaş, Aytemiz, Levent (2015). *Kara Turizm, Terör Turizmi ve Türkiye Potansiyeli*. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 4(2), 390-407.
- Yılmaz, Devrim Ö. (2007). Turizm Sektörünün Tanımı, Yapısı ve Özellikleri (Editör: Orhan İçöz) *Genel Turizm, Turizmde Temel Kavramlar ve İlkeler*, Ankara: Turhan Kitabevi, 1-18.
- Yirik Şevket, Seyitoğlu, Faruk (2014). *Hüzün Turizmi ve Mabetleşme Süreci Kapsamında "Sarıkamış"*. (Editör: Arzu Kılıçlar). 15. Ulusal Turizm Kongresi, Ankara, 754-765.

Yoğunlu, Abdulvahap (2011). *Fırat Kalkınma Ajansı Uzmanı Aralık 2011 Tunceli Ekonomik Değeri Olan Bitkiler Raporu*. Sektörel Araştırmalar Serisi-5. Fırat Kalkınma Ajansı.

Yuill, S. (2003). *Dark Tourism Understanding Visitor Motivation At Sites Of Death And Disaster*. Unpublished Master's Thesis, A&M University, Texas.

Yücel, Sunay Ü. (Mayıs 2004). Yayla Turizmi, TÜRSAB Ar-Ge Departmanı. http://www.tursab.org.tr/dosya/1017/may04yayla_1017_1683015.pdf, Erişim Tarihi: 17.06.2016.

İnternet Sitesi Kaynakları

<http://aregem.kulturturizm.gov.tr/TR,50838/unesco-insanligin-somut-olmayan-kulturel-mirasinin-tems-.html>, Erişim Tarihi: 03.07.2016.

<http://arsiv.ntv.com.tr/news/306481.asp>, Erişim Tarihi: 15.08.2016.

<http://auschwitz.org/en/museum/news/>, Erişim Tarihi: 15.09.2016.

<http://bolge5.ormansu.gov.tr/5bolge/AnaSayfa/BTMParki.aspx?sflang=tr>, Erişim Tarihi: 16.10.2016.

<http://htemlak.haberturk.com/diger-haberler/haber/1278818-istanbul-a-15-temmuz-sehitleri-ve-demokrasi-muzesi-geliyor>, Erişim Tarihi: 20.11.2016.

<http://Sinemakova.Blogcu.Com/Dark-Huzun-Keder-Turizmi/19714843>, Erişim Tarihi: 10.06.2016,

<http://www.911memorial.org/>, Erişim Tarihi: 15.09.2016.

<http://www.alcatrazcruises.com/>, Erişim Tarihi: 15.09.2016.

<http://www.biletix.com/etkinlik/MHM11/ISTANBUL/tr>, Erişim Tarihi: 15.09.2016.

<http://documents.tips/documents/kumar-turizmi.html>, Erişim Tarihi: 30.06.2016.

<http://www.birgun.net/haber-detay/15-temmuz-resmi-tatil-oldu-132170.html>, Erişim Tarihi: 28.10.2016.

<http://www.bodyworlds.com/en.html>, Erişim Tarihi: 15.09.2016.

http://www.dccam.org/#/our_mission/focus, Erişim Tarihi: 11.09.2016.

<http://www.denizhaber.com.tr/kursk-denizalti-faciasinin-15-yil-donumu-haber-63378.htm>, Erişim Tarihi: 10.10.2016.

<http://www.festtravel.com/kultur-turizmi-nedir>, Erişim Tarihi: 2.07.2016.

<http://www.haberexen.com/samsun-omude-15-temmuz-demokrasi-parki-ve-aniti-acildi-913816h.htm>, Erişim Tarihi: 28.10.2016.

- <http://www.igdirkulturturizm.gov.tr/TR,55718/gezilecek-yerler.html>, Erişim Tarihi: 28.10.2016.
- <http://www.imdb.com/find?s=all&q=Madman+Of+Alcatraz&x=18&y=3>, Erişim Tarihi: 15.09.2016.
- <http://www.isfikirleri-girisimcilik.com/turkiyede-alisveris-turizmi>, Erişim Tarihi: 27.06.2016.
- <http://www.istanbulkulturturizm.gov.tr/tr/genelsayfa/a1%C4%B1%C5%9Fveri%C5%9F-turizmi>, Erişim Tarihi: 27.06.2016.
- <http://www.izafet.net/threads/bran-dracula-satosu.363154/>, Erişim Tarihi, 10.10.2016.
- <http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr/TR,10061/bilinmesi-gerekenler.html>, Erişim Tarihi: 15.06.2016.
- <http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr/TR,10165/yamac-parasutu.html>, Erişim Tarihi: 03.07.2016.
- <http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr/TR,10174/ipek-yolu.html>, Erişim Tarihi: 03.07.2016.
- <http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr/TR,10177/kis-sporlari-turizm-merkezlerine-iliskin-genel-bilgiler.html>, Erişim Tarihi: 03.07.2016.
- <http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr/TR,10203/kus-gozlemciligi.html>, Erişim Tarihi: 19.06.2016.
- <http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr/TR,11525/yat-turizmi.html>, Erişim Tarihi: 27.06.2016.
- <http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr/TR,9873/akarsu-turizmi.html>, Erişim Tarihi: 15.06.2016.
- <http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,44423/dunya-miras-listesi.html>, Erişim Tarihi, 03.07.2016.
- http://www.milligazete.com.tr/15_temmuz_sehitleri_ve_demokrasi_muzesi_kuruluyor/421904, Erişim Tarihi: 20.11.2016.
- <http://www.milliparklar.gov.tr/mp/baskomutantarihi/?sflang=tr>, Erişim Tarihi: 16.10.2016.
- <http://www.millisaraylar.gov.tr/portalmain/Palaces.aspx?SarayId=10>, Erişim Tarihi: 28.10.2016.

- <http://www.milliyet.com.tr/kadinlarin-alisveris-tutkusu-pembenar-detay-markalardanhaberler-1892953/>, Erişim Tarihi: 27.06.2016.
- <http://www.nedirnedemek.com/kurvaziyer-nedir-kurvaziyer-ne-demek>, Erişim Tarihi: 05.06.2016.
- <http://www.sabah.com.tr/gundem/2016/07/19/15-temmuz-darbesinin-aci-bilancosu-aciklandi>, Erişim Tarihi: 28.10.2016.
- <http://www.sinop.gov.tr/turizm>, Erişim Tarihi: 28.10.2016.
- <http://www.sinopmuzesi.gov.tr/Birimler/Tanitim.html>, Erişim Tarihi: 28.10.2016.
- <http://www.tgf.org.tr/page.asp?id=7&lang=1>, Erişim Tarihi: 19.08.2016.
- <http://www.tuolsleng.com/>, Erişim Tarihi: 15.09.2016.
- http://www.tursab.org.tr/tr/turizm-verileri/istatistikler/turistik-tesis-ve-isletmeler/tc-bakanligidan-belgeli-yat-isletmeleri_913.html, Erişim Tarihi: 27.06.2016.
- <http://www.ulucanlarcezaevimuzesi.com/default.asp?page=icerik&id=27>, Erişim Tarihi: 28.10.2016.
- http://www.unesco.org.tr/dokumanlar/somut_olmayan_km/SOKM_TR.pdf, Erişim Tarihi: 03.07.2016.
- <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,11532/yayla-turizmi.html>, Erişim Tarihi: 17.06.2016.
- <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,9875/turkiye-de-avlanabilen-av-hayvanlari.html>, Erişim Tarihi: 27.06.2016.
- <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,9880/av-ve-yaban-hayatinda-av-turizmi.html>, Erişim Tarihi: 27.06.2016.
- <https://911groundzero.com/about-us>, Erişim Tarihi: 15.09.2016.
- <https://eksisozluk.com/alcatraz--61163>, Erişim Tarihi: 15.09.2016.
- <https://eksisozluk.com/cu-chi--1034240>, Erişim Tarihi: 10.10.2016.
- <https://eksisozluk.com/kurvaziyer--917961>, Erişim Tarihi: 05.06.2016.
- <https://en.wikipedia.org/wiki/Auschwitz-Birkenau>, Erişim Tarihi: 15.09.2016.
- https://en.wikipedia.org/wiki/Body_Worlds, Erişim Tarihi: 15.09.2016.
- https://en.wikipedia.org/wiki/C%E1%BB%A7_Chi_tunnels, Erişim Tarihi: 10.10.2016.
- https://forum.donanimhaber.com/m_99619783/tm.htm, Erişim Tarihi: 11.09.2016.

- <https://gezimanya.com/GeziNotlari/kacmanin-mumkun-olmadigi-alcatraz-hapishanesi>, Erişim Tarihi. 11.09.2016.
- <https://onedio.com/haber/su-an-yasayan-17-tutsagin-anilari-ile-70-yilinda-auschwitz-toplama-kampi-443370>, Erişim Tarihi: 12.09.2016.
- https://tr.wikipedia.org/wiki/Alamo_Kalesi, Erişim Tarihi: 18.10.2016.
- https://tr.wikipedia.org/wiki/Alcatraz_Adas%C4%B1, Erişim Tarihi. 11.09.2016.
- https://tr.wikipedia.org/wiki/Barents_Denizi, Erişim Tarihi. 10.10.2016.
- https://tr.wikipedia.org/wiki/Bran_Kalesi, Erişim Tarihi: 10.10.2016.
- https://tr.wikipedia.org/wiki/Diana_Spencer, Erişim Tarihi: 13.09.2016.
- https://tr.wikipedia.org/wiki/Ermeniler_Taraf%C4%B1ndan_Katledilen_%C5%9Eehit_T%C3%BCrkler_An%C4%B1t_ve_M%C3%BCzesi, Erişim Tarihi: 28.10.2016.
- <https://tr.wikipedia.org/wiki/Golf>, Erişim Tarihi, 19.06.2016
- https://tr.wikipedia.org/wiki/Gunther_von_Hagens, Erişim Tarihi: 15.09.2016.
- https://tr.wikipedia.org/wiki/K-141_Kursk, Erişim Tarihi: 10.10.2016.
- <https://tr.wikipedia.org/wiki/Ornitoloji>, Erişim Tarihi: 19.06.2016.
- <https://tr.wikipedia.org/wiki/Plan%C3%B6r>, Erişim Tarihi: 27.06.2016.
- https://tr.wikipedia.org/wiki/Seks_turizmi, Erişim Tarihi. 27.06.2016.
- https://tr.wikipedia.org/wiki/Tarih%C3%AE_Sinop_Cezaevi, Erişim Tarihi: 28.10.2016.
- https://tr.wikipedia.org/wiki/Tuol_Sleng_Soyk%C4%B1r%C4%B1m_M%C3%BCzesi, Erişim Tarihi. 6.09.2016.
- https://tr.wikipedia.org/wiki/Ulucanlar_Cezaevi_M%C3%BCzesi, Erişim Tarihi: 28.10.2016.
- https://tr.wikipedia.org/wiki/Uzay_turizmi, Erişim Tarihi: 30.06.2016
- https://www.basbakanlik.gov.tr/Forms/_Article/pg_Article.aspx?Id=bed08602-3064-40e8-9a19-ca1198e4658f, Erişim Tarihi: 28.10.2016.
- <https://www.nps.gov/alca/index.htm>, Erişim Tarihi: 15.09.2016.

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Özgeçmiş

Adı Soyadı:	Halil SUNAR
Doğum Yeri:	İSKENDERUN/HATAY
Doğum Tarihi:	03.12.1988
Medeni Durumu:	Bekar
Öğrenim Durumu	
Derece:	Okulun Adı:
İlköğretim:	5 Temmuz İlk Öğretim Okulu(1999) İskenderun- Hatay
Ortaöğretim:	5 Temmuz İlk Öğretim Okulu (2002) İskenderun- Hatay
Lise:	İskenderun Lisesi (2002-2005) İskenderun- Hatay
Lisans.	. 2010- 2013 Mustafa Kemal Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Y.O. Seyahat İşletmeciliği Bölümü (Lisans)/ Hatay
Yüksek Lisans.	
Becerileri:	Yabancı Dil (İngilizce)
İlgi Alanları:	Turizm alanında ki yayınlar
İş Deneyimi: (Doldurulması isteğe bağlı)	
Aldığı Ödüller: (Doldurulması isteğe bağlı)	
Hakkında bilgi almak için önerebileceğim şahıslar: (Doldurulması isteğe bağlı)	
Tel:	
Adres:	